

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Βιβλίον Η' ΙΣΤΟΡΙΑ

Μετάφραση Ελ. Βενιζέλου

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 413-411 (;)

Έτος 19ον : 413 - 412 π.Χ. (1-6)

1.

**Οι Αθηναίοι μετά την
αναγγελίαν της
καταστροφής
αποφασίζουν να
παρασκευασθούν διά
την συνέχισιν του
αγώνος**

Όταν αι εκ Σικελίας ειδήσεις έφθασαν εις τας Αθήνας, επί πολύν χρόνον εδυσπίστουν εις το μέγεθος της πανωλεθρίας, παρ' όλας τας θετικάς πληροφορίας των πλέον αξιοπίστων στρατιωτών που είχαν διαφύγει από το θέατρον της καταστροφής. Αλλ' όταν εβεβαιώθησαν περί τούτου εμαίνοντο κατά των ρητόρων, οι οποίοι τους είχαν εξωθήσει εις την εκστρατείαν, ως να μη την είχαν ψηφίσει οι ίδιοι, και συγχρόνως ηγανάκτουν εναντίον των χρησμολόγων και των μάντεων και όλων εκείνων, οι οποίοι διά των προφητειών των είχαν διεγείρει τότε την ελπίδα κατακτήσεως της Σικελίας. Προς όλα τα σημεία, μόνον αφορμάς βαθυτάτης λύπης διέβλεπαν και είχαν καταληφθή, ως εκ της επελθούσης καταστροφής, από μέγιστον αληθώς φόβον και κατάπληξιν. Διότι δεν τους κατέθλιβαν μόνον αι ατομικαί των απώλειαι και όσας υπέστη η πόλις, απωλέσασα τόσον πλήθος οπλιτών και ιππέων και το άνθος της νεολαίας της, διά την οποίαν δεν είχαν υπολειφθή πλέον αντικαταστάται. Αλλά συγχρόνως, βλέποντες ανεπαρκή πλοία εις τους νεωσοίκους των, το δημόσιον ταμείον κενόν, έλλειπιν τεχνικού προσωπικού διά τον στόλον, απηλπίζοντο, ότι ημπορούσαν την φοράν αυτήν να σωθούν, και συγχρόνως εφαντάζοντο, ότι οι εκ Σικελίας εχθροί των, μετά την μεγάλην μάλιστα νίκην των, θα πλεύσουν αμέσως με τον στόλον των εναντίον του Πειραιώς, και ότι εκ της κυρίως Ελλάδος τοιούτοι, των οποίων αι πολεμικαί παρασκευαί είχαν γενικώς διπλασιασθή, θα επετίθεντο ήδη κατ' αυτών διά ξηράς και διά θαλάσσης, με όλας των τας δυνάμεις, βοηθούμενοι και από

τους ιδίους των υπηκόους, οι οποίοι θ' απεστάτουν απ' αυτούς. Παρ' όλα ταύτα, απεφάσισαν και με τα μέσα που είχαν να μη υποκύψουν, αλλά και στόλον να παρασκευάσουν, προμηθευόμενοι από όπου ημπορέσουν ξυλείαν και χρήματα, και τους συμμάχους να συγκρατήσουν διά σταθεράς χειρός, και προ πάντων την Εύβοιαν, και τας δαπάνας της πόλεως να περιορίσουν δι' οικονομιών και να εκλέξουν συμβούλιον εκ πρεσβυτέρων, οι οποίοι, διασκεπτόμενοι, θα εισηγούνται προς τον λαόν τα εκάστοτε αναγκαία μέτρα. Ο φόβος της στιγμής, όπως συνήθως συμβαίνει εις τας δημοκρατίας, τους διέθεσε προς διαγωγὴν γενικῶς σώφρονα. Αι αποφάσεις αὗται ἐτέθησαν εις πλήρη εφαρμογήν, και το θέρος ετελείωσεν.

2.

**Αι διαθέσεις των
άλλων πολιτειῶν ἐναντι
των Αθηναίων και των
Λακεδαιμονίων**

Ὡς εκ της μεγάλης καταστροφῆς των Αθηναίων εις την Σικελίαν, ολόκληρος η Ελλάς συνεταράχθη, κατὰ τον επακολουθήσαντα χειμῶνα. Οἱ ουδέτεροι ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι και απρόσκλητοι ἀκόμη οφείλουν να εγκαταλείψουν την μέχρι τούδε ουδετερότητα των και επιτεθὸν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας κατὰ των Αθηναίων, διότι καθείς απ' αὐτοὺς ἐπίστευεν ὅτι, αν οὔτοι ἐπετύγχαναν εις την Σικελίαν, θα ἐπετίθεντο και κατ' αὐτῶν και συγχρόνως, ὅτι ο πόλεμος του λοιποῦ θα εἶναι σύντομος, και ὅτι τιμητικόν δι' αὐτοὺς θα ἦτο να μετάσχουν αὐτοῦ. Οἱ σύμμαχοι, ἐξ ἄλλου, των Λακεδαιμονίων ἐνεπνέοντο περισσότερον παρά πριν ἀπὸ τον κοινόν πόθον ν' ἀπαλλαγὸν ταχέως των μεγάλων ταλαιπωριῶν του πολέμου. Ἀλλ' οἱ υπῆκοοι προ πάντων των Αθηναίων ἐδείκνυν μεγάλην ἐπιθυμίαν, ὡς αποτινάζουν την κυριαρχίαν των, και αν ἀκόμη αἱ δυνάμεις των, ὀρθῶς ἐκτιμῶμεναι, δεν ἦσαν ἐπαρκεῖς εις τούτο, διότι εις τας κρίσεις των παρεσύροντο ἀπὸ τον ἐπαναστατικόν ὀργανισμόν και δεν ἤθελαν να παραδεχθὸν καν, ὅτι οἱ Αθηναῖοι ἦτο ἐνδεχόμενον να ἀνθέξουν κατὰ το προσεχές θέρος. Πάντα ταῦτα ἦσαν ἐνθαρρυντικώτατα διὰ τους Λακεδαιμονίους και προ πάντων η προσδοκία, ὅτι οἱ εκ Σικελίας σύμμαχοι των, προσαποκτήσαντες ἤδη εκ της ἀνάγκης των περιστάσεων και στόλον, ἐμέλλαν να ἔλθουν προς ἐνίσχυσιν των, με μεγάλας δυνάμεις κατὰ τας ἀρχάς της ἀνοιξέως. Και ἐπειδὴ ἐξ ὅλων των σημείων ἐμειδία προς αὐτοὺς η ἐλπίς, ἀπεφάσισαν να συνεχίσουν τον πόλεμον μετ' ἐντάσεως, σκεπτόμενοι, ὅτι μετὰ το αἴσιον αὐτοῦ τέρμα και ἀπὸ τοιούτους κινδύνους θ' ἀπαλλαγὸν του λοιποῦ, οἱ οποίοι θα τους ηπείλουν, εἴαν οἱ Αθηναῖοι κατῴρθωναν να προσθέσουν εις τους πόρους των και τους πόρους της Σικελίας, και θα ἐξασφαλίσουν δι' εαυτοὺς την ηγεσίαν της Ελλάδος, μετὰ την κατάλυσιν της ηγεμονίας των Αθηνῶν.

3.

**Οἱ Λακεδαιμόνιοι
ζητοῦν ἀπὸ τους
συμμάχους των νέους
ἐξοπλισμούς**

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἅγις, ἐκκινήσας ἀμέσως, διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, ἐκ τῆς Δεκελείας, ἐπὶ κεφαλῆς μέρους τοῦ στρατοῦ, εἰσέπραξε παρὰ τῶν συμμάχων χρηματικὰς εἰσφοράς διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ στόλου. Διευθυνθεὶς ἀκολουθῶς πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἀφῆρεσεν ἀπὸ τοὺς Οἰταίους, λόγῳ παλαιᾶς ἐχθρας, τὸ πλεῖστον τῶν κτηνῶν τῶν, πρὸς ἀπόδοσιν τῶν ὁποίων τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ καταβάλουν λύτρα. Ὑπεχρέωσεν ἐπίσης τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Φθιώτιδος καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὑπηκόους τῶν Θεσσαλῶν, παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς διαμαρτυρίας τῶν τελευταίων τούτων, νὰ καταβάλουν χρήματα καὶ δώσουν ομήρους, τοὺς ὁποίους ἐτοποθέτησε πρὸς φύλαξιν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν προσχώρησιν τῶν εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἡ κυβέρνησις, ἐξ ἄλλου, τῶν Λακεδαιμονίων ἐπέβαλεν εἰς τὰς διαφόρους συμμαχοὺς πόλεις τὴν κατασκευὴν ἑκατὸν πολεμικῶν πλοίων, προσδιορίσασα δι' αὐτοὺς μὲν καὶ τοὺς Βοιωτοὺς τὴν κατασκευὴν ἀνὰ εἴκοσι πέντε πλοίων, διὰ τοὺς Φωκεῖς καὶ Λοκροὺς δέκα πέντε, διὰ τοὺς Κορινθίους δέκα πέντε, διὰ τοὺς Ἀρκάδας καὶ Πελληνεῖς καὶ Σικωνίους δέκα, διὰ τοὺς Μεγαρεῖς καὶ Τροιζηνίους καὶ Ἐπιδαυρίους καὶ Ἑρμιονεῖς δέκα. Καὶ προέβαιναν συγχρόνως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας παρασκευάς, ὅπως συνεχίσουν τὸν πόλεμον, μόλις θὰ ἤρχιζεν ἡ ἀνοιξίς.

4.

**Οἱ Ἀθηναῖοι
κατασκευάζουν νέα
πλοία**

Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, ἡσχολοῦντο εἰς τὰς αποφασισθεῖσας παρασκευάς. Προμηθευθέντες ξυλείαν, ἐναυπήγουν πλοία, ὡχύρωσαν τὸ Σούνιον, ὅπως ἐξασφαλίσουν τὸν περίπλουν αὐτοῦ εἰς τὰ πλοία ποὺ τοὺς μετέφεραν σίτον, ἐγκατέλειψαν τὸ οχύρωμα, τὸ ὁποῖον εἶχαν κατασκευάσει εἰς τὴν Λακωνικὴν παραλίαν, ὅτε ἐπλεαν πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ περιώρισαν τὰς δαπανὰς τῶν διὰ τῆς ἀποκοπῆς ὁλῶν, ὅσαι ἐθεωρήθησαν περιτταί, καὶ πρὸ πάντων ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τῶν, ὅπως προλάβουν ἀποστασίαν τῶν συμμάχων τῶν.

5.

**Ὁ Ἅγις βοηθεῖ τοὺς
Εὐβοεῖς καὶ τοὺς
Λεσβίους εἰς τὴν
ἀποστασίαν τῶν ἀπὸ
τοὺς Ἀθηναίους**

Διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, ἐνῶ ἀμφότεροι ἡσχολοῦντο εἰς τὰς παρασκευὰς ταύτας μετὰ τόσοῦ ζήλου, πού θὰ ἐνόμιζε κανεὶς, ὅτι τότε πρῶτον παρεσκευάζοντο διὰ τὸν πόλεμον, πρῶτοι οἱ Εὐβοεῖς ἐστειλαν πρὸς τὸν Ἅγιν πρέσβεις, ὅπως διαπραγματευθῶν μετ' αὐτοῦ τὰ τῆς ἀποστασίας τῶν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Ἅγις, δεχθεὶς τὰς προτάσεις τῶν, ἔφερεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην, ὅπως τοὺς ἀναθέσῃ τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς Εὐβοίας, τὸν υἱὸν τοῦ Σθενελάδου Ἀλκαμένη καὶ τὸν Μέλανθον, οἱ ὁποῖοι ἐφθασαν, ἐπὶ κεφαλῆς τριακοσίων περίπου Νεοδαμῶδων. Ἀλλ' ἐνῶ ἡτοίμαζε τὰ τῆς ἐκεῖ διαβάσεως τῶν, ἐφθασαν καὶ Λεσβίοι, θέλοντες καὶ αὐτοὶ ν' ἀποστατήσουν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπεστηρίζοντο οὗτοι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, κατεπεΐσθη ὁ Ἅγις

να αναστείλῃ τὰς ἐνεργείας του, ὅσον ἀφορὰ τὴν Εὐβοίαν, καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Λεσβίους, ὅπως ἐτοιμάσουν τὴν ἐπανάστασίν των. Πρὸς τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρμοστήν τὸν Ἀλκαμένην, τὸν ὁποῖον προώριζε διὰ τὴν Εὐβοίαν, καὶ τοὺς ὑπεσχέθη δέκα πλοῖα αὐτὸς καὶ ἄλλα δέκα οἱ Βοιωτοί. Εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας προέβη ὁ Ἅγις ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς κυβερνήσεως του. Διότι ἐφόσον χρόνον ἔμενεν εἰς τὴν Δεκέλειαν, ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ του, εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀποστέλλῃ στρατὸν ὁπουδήποτε ἤθελε, καὶ νὰ στρατολογή τοιοῦτον καὶ καταναγκαστικὰς εἰσφοράς νὰ ἐπιβάλλῃ. Καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ σύμμαχοι ὑπῆκουαν εἰς αὐτὸν περισσότερον παρά εἰς τὴν κυβέρνησιν του. Διότι ἡμποροῦσε νὰ παρουσιασθῇ παντοῦ ἐπὶ κεφαλῇς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὸν φόβον.

Ἀλλ'

**Οἱ Χίοι ἀπευθύνονται
πρὸς τὴν Σπάρτην
ἐπιθυμοῦντες νὰ
ἀποστατήσουν ἀπὸ τὰς
Ἀθήνας**

ἐνῶ ὁ Ἅγις παρείχε τὴν συνδρομὴν του εἰς τοὺς Λεσβίους, οἱ Χίοι καὶ οἱ Ερυθραῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐπίσης ἔτοιμοι ὅπως ἀποστατήσουν, ἀπηυθύνθησαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ ὄχι πρὸς αὐτόν. Συγχρόνως με αὐτοὺς, ἦλθε καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Τισσαφέρνους, ὁ ὁποῖος ἦτο διωρισμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαρείου, υἱοῦ τοῦ Ἀρταξέρξου, σατράπης τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας. Διότι καὶ ὁ Τισσαφέρνης, ἐπεκαλεῖτο

τὴν

**Ὁ Τισσαφέρνης ζητεῖ
ἀπὸ τοὺς
Λακεδαιμονίους
βοήθειαν πρὸς
εἰσπραξίν φόρων ἀπὸ
πόλεις τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας**

βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀναλαμβάνων τὴν τροφοδοσίαν τῆς ἀποσταλησομένης δυνάμεως, λόγῳ τοῦ ὅτι προ μικροῦ ἀκριβῶς εἶχεν υποχρεωθῇ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως νὰ καταβάλῃ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποῖους εἶχε καθυστερήσει, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς εἰσπράξῃ ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς σατραπείας του, χάρις εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐνόμιζεν, ὡς ἐκ τούτου, ὅτι ἀν ἠδύνατο νὰ ἐξασθενίσῃ τοὺς Ἀθηναίους, θὰ εἰσέπραττεν ευκολώτερα τοὺς φόρους, καὶ συγχρόνως ὅτι θὰ καθίστα τοὺς Λακεδαιμονίους συμμάχους τοῦ Βασιλέως καὶ ὅτι θὰ κατάρθωνε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Βασιλέως, ὅπως συλλάβῃ ζῶντα ἢ φονεύσῃ τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Πισσοῦθνου, Ἀμόργην, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Καρίαν. Οἱ Χίοι λοιπὸν καὶ ὁ Τισσαφέρνης συνειργάζοντο, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ αὐτοῦ πράγματος.

**Ο Φαρνάβαζος εξήτησε
από τους Σπαρτιάτας
να τον υποστηρίξουν
διά να επιτύχη την
αποστασίαν από τους
Αθηναίους Ελληνικών
πόλεων της σατραπείας
του**

Αλλά κατά τον αυτόν περίπου χρόνον, ο Καλλίγειτος, υιός του Λαοφώντος, Μεγαρέως, και ο Τιμαγόρας, υιός του Αθηναγόρου, Κυζικηνός, εξόριστοι αμφοτέρωθεν από τας πατρίδας των και ζώντες εις την αυλήν του Φαρναβάζου, υιού του Φαρνάκου, έφθασαν εις την Λακεδαίμονα αποσταλέντες υπό του Φαρναβάζου, όπως επιτύχουν την αποστολήν στόλου εις τον Ελλήσποντον. Διότι και ούτος επεδίωκε, καθώς και ο Τισσαφέρνης, όπως, εάν δυνηθή, αποστατήση, χάριν ασφαλεστέρας εισπράξεως των φόρων, τας Ελληνικάς πόλεις της σατραπείας του από τους Αθηναίους και ήθελεν, όπως δι' αυτού επιτευχθή η προς τον βασιλέα συμμαχία των Λακεδαιμονίων. Οι απεσταλμένοι του Φαρναβάζου και του Τισσαφέρνους ενήργουν χωριστά, οι μεν από τους δε, προς επιτυχίαν της αποστολής των, και ζωηρά ανεπτύχθη άμιλλα, διότι εξήτουν να πείσουν τους Λακεδαιμονίους, οι μεν όπως στείλουν στόλον και στρατόν εις την Ιωνίαν και την Χίον, οι δε όπως προτιμηθή η αποστολή αυτών εις τον Ελλήσποντον. Οι Λακεδαιμόνιοι, εν

**Οι Λακεδαιμόνιοι
ευνοούν τους Χίους και
τον Τισσαφέρνη**

τούτοις, ήσαν ασυγκρίτως ευνοϊκώτερα διατεθειμένοι προς τας προτάσεις των Χίων και του Τισσαφέρνους. Διότι τους τελευταίους υπεστήριζε και ο Αλκιβιάδης, ο οποίος ήτο μέγας πατρικός φίλος του εφόρου Ενδίου, και η εισαγωγή του Λακωνικής πηγής ονόματος του Αλκιβιάδου εις την οικογένειάν του ωφείλετο εις την φιλίαν αυτού, φέροντος το όνομα «Ένδιος, υιός του Αλκιβιάδου». Οι Λακεδαιμόνιοι όμως έστειλαν προηγουμένως εις την Χίον τον περίοικον Φρύνιν, όπως εξετάση επιτοπίως και αναφέρη εάν πράγματι έχουν όσα πλοία ισχυρίζοντο και εάν γενικώς η δύναμις της πόλεως ανταποκρίνεται εις την φήμην της. Επειδή δε ούτος εβεβαίωσε την αλήθειαν των όσων ήκουαν, συνωμολόγησαν αμέσως συμμαχίαν προς τους Χίους και τους Ερυθραίους και εψήφισαν την προς αυτούς αποστολήν μοίρας στόλου σαράντα πλοίων, καθόσον υπήρχαν ήδη εκεί, κατά τας πληροφορίες των Χίων, όχι ολιγώτερα των εξήντα πλοίων. Εκ των σαράντα τούτων πλοίων επρόκειτο να στείλουν αυτοί κατ' αρχάς δέκα, υπό την αρχηγίαν του ναυάρχου των Μελαγχρίδου. Αλλ' ένεκα επισυμβάντος σεισμού, αντικατέστησαν τον Μελαγχρίδαν διά του Χαλκιδέως και αντί των δέκα πλοίων ητοίμαζαν πέντε, τα οποία εξήρτυαν εις την Λακωνικήν. Εν τω μεταξύ, ο χειμών έφθανεν εις το τέλος του και συγχρόνως ετελείωνε το δέκατον έννατον έτος του πολέμου, του οποίου την ιστορίαν έγραψεν ο Θουκυδίδης.

Έτος 20ον : 412 - 411 π.Χ. (7-60)

**Οι Λακεδαιμόνιοι
ετοιμάζονται να
βοηθήσουν τους Χίους
εις την αποστασίαν των**

Αρχομένου του επομένου θέρους, οι Χίοι εβιάζοντο να επιτύχουν την αποστολήν των πλοίων, διότι εφοβούντο, μήπως οι Αθηναίοι μάθουν τα τεκταινόμενα (καθόσον αι συνεννοήσεις διεξήγοντο κρυφίως απ' αυτούς). Ως εκ τούτου, οι Λακεδαιμόνιοι έστειλαν εις την Κόρινθον τρεις Σπαρτιάτας, διά να φροντίσουν να σύρουν και μεταφέρουν τα πλοία άνωθεν του Ισθμού εις την προς τας Αθήνας θάλασσαν (τον Σαρωνικόν κόλπον), και διατάζουν να πλεύσουν όλα εις την Χίον, περιλαμβανομένων και εκείνων, τα οποία ο Άγις ητοίμαζε διά την Λέσβον. Ο όλος αριθμός των συμμαχικών πλοίων, τα οποία ευρίσκοντο τότε εις τον Ισθμόν, ανήρχετο εις τριάντα εννέα.

8. Ο Καλλίγειτος και ο Τιμαγόρας, αντιπροσωπεύοντες τον Φαρνάβαζον, ηρνήθησαν να συμφωνήσουν με τους άλλους διά την εκστρατείαν της Χίου, και δεν έδωσαν δι' αυτήν τα χρήματα, με τα οποία είχαν έλθει, ανερχόμενα εις είκοσι πέντε τάλαντα, αλλ' επροτίθεντο να εκπλεύσουν βραδύτερον εις χωριστήν εκστρατείαν. Ο Άγις, εξ άλλου, βλέπων τους Λακεδαιμονίους προθυμότερους να διευθυνθούν κατά πρώτον εις την Χίον, συνετάχθη και αυτός με την γνώμην ταύτην. Εις συμβούλιον των συμμάχων, συγκροτηθέν εις την Κόρινθον, απεφασίσθη να πλεύσουν πρώτον εις την Χίον, υπό την αρχηγίαν του Χαλκιδέως, ο οποίος εξήρτυε τα πέντε πλοία εις την Λακωνικήν, έπειτα εις την Λέσβον, υπό την αρχηγίαν του Αλκαμένου, τον οποίον και ο Άγις επροτίθετο εξ αρχής τα στείλη εκεί, και τελευταίον εις τον Ελλήσποντον. (Διά την τελευταίαν ταύτην εκστρατείαν, αρχηγός είχε ταχθή ο Κλέαρχος, υιός του Ραμφίου). Συγχρόνως απεφασίσθη να μεταφέρουν υπεράνω του Ισθμού πρώτον τα ήμιση από τα πλοία και να εκπλεύσουν ταύτα αμέσως, όπως η προσοχή των Αθηναίων διασπασθή μεταξύ τούτων και εκείνων, τα οποία έμελλαν να μεταφερθούν διά του Ισθμού ακολούθως. Διότι, επειδή η δύναμις των Αθηναίων είχεν εκπέσει εις την εκτίμησιν των, καθόσον δεν ενεφανίζετο πουθενά στόλος αυτών άξιος λόγου, ητοιμάζοντο να εκτελέσουν τον προς την Χίον πλουν φανερά. Η απόφασις αυτών εξετελέσθη αμέσως και ακριβώς, διακομισθέντων είκοσι και ενός πλοίων υπεράνω του Ισθμού.

9.

**Οι Χίοι κατόπιν
επεμβάσεως των
Αθηναίων στέλλουν
προς αυτούς βοήθειαν
αρνούμενοι κατηγορίαν
περί αποστασίας**

Αλλ' ενώ οι άλλοι σύμμαχοι επέσπευδαν τον έκπλουν, οι Κορίνθιοι δεν είχαν καμμίαν όρεξιν να εκπλεύσουν μετά των άλλων, πριν περατωθούν οι αγώνες των Ισθμίων, τους οποίους εώρταζαν τότε. Ο Άγις, εν τούτοις, εδήλωσε προς αυτούς, ότι δεν εννοεί βέβαια να παραβιάσουν την εκεχειρίαν, η οποία συνδέεται με τους αγώνας των Ισθμίων, αλλ' ότι είναι έτοιμος, ν' αναλάβη την εκστρατείαν εις ίδιον αυτού όνομα.

Αλλ' επειδή οι Κορίνθιοι απέκρουαν την λύσιν ταύτην και επήρχετο χρονοτριβή, ήρχισαν οι Αθηναίοι αντιλαμβανόμενοι τας ενεργείας των Χίων, και έστειλαν τον Αριστοκράτη, ένα εκ των στρατηγών, όπως ζητήσει παρ' αυτών εξηγήσεις. Και επειδή οι Χίοι ηρνούντο την κατηγορίαν, εξήτησεν από αυτούς, προς απόδειξιν της πίστεώς των, να στείλουν εις τας Αθήνας πλοία διά τον συμμαχικόν στόλον. Και υπεχρεώθησαν ούτοι να στείλουν επτά, διότι οι μεν πολλοί Χίοι ηγνούν τα τεκταινόμενα, οι δ' ολιγαρχικοί, οι οποίοι, μετείχαν της συνωμοσίας, δεν ήθελαν να εκτεθούν επί του παρόντος εις την εχθρότητα του πλήθους, πριν εξασφαλίσουν τα νώτα των, και ως εκ της μακράς καθυστερήσεως των Πελοποννησίων, δεν υπελόγιζαν πλέον εις την άφισιν των.

10.

**Οι Αθηναίοι
εμποδίζουν
Πελοποννησιακήν
μοίραν να βοηθήση
τους Χίους προς
αποστασίαν**

Εν τω μεταξύ, εωρτάζοντο οι αγώνες των Ισθμίων, και επειδή είχε προκηρυχθή επισήμως υπό των Κορινθίων η ιερά εκχειρία, οι Αθηναίοι έστειλαν αντιπροσώπους των εις αυτούς, και τούτο υπήρξεν ευκαιρία, όπως γίνουν μάλλον κατάδηλα εις αυτούς τα τεκταινόμενα υπό των Χίων. Μετά την επιστροφήν των αντιπροσώπων των, οι Αθηναίοι ήρχισαν να λαμβάνουν μέτρα, όπως μη δυνηθούν να εκπλεύσουν πλοία από τας Κεγχρεάς, χωρίς να τα αντιληφθούν. Μετά το πέρας της εορτής, οι Πελοποννήσιοι εξέπλευσαν με είκοσι εν πλοία, υπό την αρχηγίαν του Αλκαμένους, κατευθυνόμενα εις Χίον. Οι Αθηναίοι έπλευσαν εις συνάντησίν των με ίσον κατ' αρχάς αριθμόν πλοίων και προσεπάθουν να τους παρασύρουν προς την ανοικτήν θάλασσαν. Επειδή όμως οι Πελοποννήσιοι δεν τους ηκολούθησαν επί πολύ, αλλ' εστράφησαν προς τα οπίσω, απεσύρθησαν ομοίως και οι Αθηναίοι, διότι εκ των είκοσι ενός πλοίων της μοίρας των, τα επτά ήσαν Χιακά και δεν είχαν εις αυτά εμπιστοσύνην. Ακολούθως όμως, εξοπλίσαντες και άλλα πλοία, ηύξησαν την δύναμιν της μοίρας των εις τριάντα επτά πλοία, με τα οποία κατεδίωξαν την παραπλεύσαν Πελοποννησιακήν μοίραν και την ηνάγκασαν να καταφύγη εις το Σπείραιον της Κορινθίας, λιμένα έρημον, παρά τα σύνορα της Επιδaurίας. Οι Πελοποννήσιοι έχασαν κατά την καταδίωξιν εν πλοίον εις την ανοικτήν θάλασσαν, αλλά συγκεντρώσαντες τα λοιπά, ηγκυροβόλησαν εντός του λιμένος. Αλλ' οι Αθηναίοι τους επετέθησαν πάλιν διά θαλάσσης με τα πλοία των και δι' αποβάσεως εις την ξηράν. Κατά την επακολουθήσαν συμπλοκήν, η οποία επροκάλεσε πολλήν σύγχυσιν και αταξίαν, οι Αθηναίοι επροξένησαν σοβαράς ζημίας εις πλείστα εχθρικά σκάφη και εφόνευσαν τον αρχηγόν Αλκαμένη, υποστάντες και αυτοί μερικής απωλείας εις νεκρούς.

11. Μετά το πέρας της συμπλοκής, οι Αθηναίοι άφισαν τον αναγκαίον αριθμόν πλοίων προς επιτήρησιν των εχθρικών, και ηγκυροβόλησαν με τας λοιπάς εις κάποιο νησίδιον, ευρισκόμενον εις μικράν απόστασιν, το οποίον και κατέστησαν ορμητήριον των, έστειλαν δ' εις τας Αθήνας να ζητήσουν ενισχύσεις. Διότι την επομένην ήλθαν διά ξηράς προς υπεράσπισιν των Πελοποννησιακών πλοίων και οι Κορίνθιοι και

ολίγον ύστερον και οι άλλοι περίοικοι. Και βλέποντες πόσον επίπονος ήτον η φρούρησις των πλοίων εις μέρος έρημον, δεν ήξευραν τί να κάμουν. Εσκέφθησαν μάλιστα κατ' αρχάς να καύσουν τα πλοία, αλλ' έπειτα απεφάσισαν να τα σύρουν εις την παραλίαν και τα φρουρούν, στρατοπεδεύοντες εκεί, έως ότου παρουσιασθή ευκαιρία διαφυγής. Και ο Άγις, πληροφορηθείς ταύτα, έπεμψε προς αυτούς αρχηγόν τον Σπαρτιάτην Θέρμωνα. Η πρώτη είδησις, η οποία ήλθεν εις τους Λακεδαιμονίους, ήτο η του έκπλου της μοίρας εκ του Ισθμού, διότι οι έφοροι είχαν παραγγείλει εις τον Αλκαμένη να στείλη ιππέα, όπως τους ειδοποιήση περί τούτου, και εσχεδιάζαν να στείλουν ευθύς τα ιδικά των πέντε πλοία, υπό την αρχηγίαν του Χαλκιδέως, συνοδευόμενου και από τον Αλκιβιάδην. Αλλ' ενώ είχαν ήδη επιληφθή της εκτελέσεως του σχεδίου τούτου, ήλθεν η είδησις, ότι ο στόλος ηναγκάσθη να καταφύγη εις το Σπείραιον και αποθαρρυνθέντες, διότι ήρχιζαν τον Ιωνικόν πόλεμον με μίαν αποτυχίαν, απεφάσισαν όχι μόνον να μη στείλουν τα πλοία ταύτα από την Λακωνικήν, αλλά και ν' ανακαλέσουν μερικά άλλα, που είχαν εκπλεύσει προηγουμένως.

12.

**Ο Αλκιβιάδης πείθει
τους Σπαρτιάτας να
στείλουν στόλον εις
Ιωνίαν, τον οποίον
ακολουθεί και ο ίδιος**

Μαθών ταύτα ο Αλκιβιάδης, προσεπάθει να ττείση πάλιν τον Ένδιον και τους άλλους εφόρους να μη διστάσουν να στείλουν τα πλοία, υποστηρίζων, ότι θα προφθάσουν να καταπλεύσουν πριν μάθουν οι Χίοι το ατύχημα της Πελοποννησιακής μοίρας, και ότι, όταν αυτός φθάση εις την Ιωνίαν, θα πείση ευκόλως τας πόλεις να επαναστατήσουν, εκθέτων προς αυτάς την αδυναμίαν των Αθηναίων και τον υπέρ του αγώνος ζήλον των Λακεδαιμονίων. Διότι, εκθέτων ταύτα, θα είναι πιστευτότερος από κάθε άλλον. Ο Αλκιβιάδης, ο οποίος ευρίσκετο εις προσωπικήν αντίθεσιν προς τον Άγιν, έλεγε προς τον ίδιον τον Ένδιον ιδιαιτέρως, ότι θα ήτο μεγάλη τιμή να επιτύχη αυτός την επανάστασιν της Ιωνίας και την συμμαχίαν του Βασιλέως προς τους Λακεδαιμονίους και να μη αφήση εις τον Άγιν την δόξαν τοιούτου κατορθώματος. Κατορθώσας δε να πείση τον Ένδιον και τους άλλους εφόρους, εξέπλευσε με πέντε πλοία και τον Λακεδαιμόνιον Χαλκιδέα και ο πλους εγένετο με μεγάλην ταχύτητα.

13.

**Επιτυχής επίθεσις
μοίρας Αθηναϊκού
στόλου εναντίον
επιστρεφόντων εκ
Σικελίας Σπαρτιατικών
πλοίων**

Κατά τον αυτόν τούτον χρόνον, επέστρεφαν εκ Σικελίας και τα δέκα εξ Πελοποννησιακά πλοία, τα οποία είχαν υπηρετήσει υπό τον Γύλιππον μέχρι τέλους του Σικελικού πολέμου. Μοίρα Αθηναϊκού στόλου εξ είκοσι επτά πλοίων, υπό την

αρχηγίαν του Ιπποκλέους, υιού του Μενίππου, εντεταλμένη την κατόπτευσιν των εκ Σικελίας προερχομένων πλοίων, τα κατέλαβε περί την χώραν των Λευκαδίων και τους προξένησε σοβαράς βλάβας, πλην ενός όμως, τα λοιπά διέφυγαν την καταδίωξιν και κατέπλευσαν εις Κόρινθον.

14.

**Ο Αλκιβιάδης και ο
Χαλκιδεύς
επιτυγχάνουν την
αποστασίαν της Χίου
και των Κλαζομενών
από τας Αθήνας**

Ο Χαλκιδεύς και ο Αλκιβιάδης συνελάμβαναν όσα πλοία συνήντων κατά τον πλουν, διά να μη γίνη ούτος προώρως γνωστός, και προσεγγίσαντες κατά πρώτον εις το Κωρύκαιον της Μικράς Ασίας απηλευθέρωσαν τους συλληφθέντας και κατόπιν προκαταρκτικής εκεί συνεννοήσεως με μερικούς εκ των Χίων, των μεμυημένων εις την συνωμοσίαν, οι οποίοι συνέστησαν εις αυτούς να καταπλεύσουν άνευ προειδοποιήσεως, έφθασαν αιφνιδίως εις την Χίον, όπου η εμφάνισις των επροκάλεσεν έκπληξιν και τρόμον εις τον λαόν. Αλλ' οι ολιγαρχικοί είχαν προετοιμάσει τα πράγματα, ούτως ώστε κατά την αυτήν στιγμήν συνήρχετο εις συνεδρίασιν η Γερουσία, ενώπιον της οποίας ωμίλησαν ο Χαλκιδεύς και ο Αλκιβιάδης, βεβαιώσαντες, ότι και πολλά άλλα πλοία ευρίσκονται καθ' οδόν, αλλ' αποκρύψαντες τα του αποκλεισμού των Πελοποννησιακών πλοίων εις το Σπείραιον. Ούτως οι Χίοι απεκήρυξαν την συμμαχίαν των Αθηναίων και ευθύς ύστερον και οι Ερυθραίοι. Ακολούθως έπλευσαν με τρία πλοία εις τας Κλαζομενάς, τας οποίας εξήγειραν επίσης εις αποστασίαν. Αμέσως μετά τούτο, οι Κλαζομένιοι διέβησαν εις την απέναντι Μικρασιατικήν ακτήν, όπου ωχύρωσαν την Πολίχνην, διά να καταφύγουν εκεί, εις περίπτωσιν ανάγκης, εκ της νησίδος, όπου κατώκουν. Όλοι αυτάι αι αποστατήσασαι πόλεις ησχολούντο εις την κατασκευήν οχυρωμάτων και προετοιμασίας διά τον πόλεμον.

15.

**Οι Αθηναίοι
εξοπλίζουν στόλον προς
αποστολήν κατά της
Χίου**

Εις τας Αθήνας, εν τούτοις, έφθασε ταχέως η είδησις των γεγονότων της Χίου και οι Αθηναίοι έκριναν αμέσως, ότι ο απειλών αυτούς κίνδυνος είναι μέγας και προφανής, καθόσον, μετά την προσχώρησιν της μεγαλητέρας πόλεως προς τους εχθρούς, ούτε οι λοιποί σύμμαχοι θα ήθελαν να μείνουν ήσυχoi. Ως εκ του τρόμου δε, ο οποίος τους κατέλαβε, κατήργησαν αμέσως τας ποινάς, τας απειλουμένας υπό του νόμου εναντίον εκείνου, όστις θα εισηγείτο ή θα υπέβαλλεν εις την ψήφον του λαού πρότασιν περί χρησιμοποίησεως των χιλίων ταλάντων, τα οποία τόσον ζηλοτύπως εφύλαξαν άθικτα καθ' όλην την διάρκειαν του πολέμου, και απεφάσισαν να θέσουν χείρα επ' αυτών, διά να εξοπλίσουν σημαντικόν αριθμόν πλοίων. Συγχρόνως απεφάσισαν, όπως εκ της

μοίρας του στόλου, της ενεργούσης τον αποκλεισμόν του Σπειραίου, πέμψουν από τούδε εις την Χίον τα οκτώ πλοία, τα οποία, υπό την αρχηγίαν του Στρομβιχίδου, υιού του Διοτίμου, είχαν αποσπασθή των λοιπών, προς καταδίωξιν των πλοίων του Χαλκιδέως, αλλά μη προλαβόντα αυτά, είχαν επιστρέψει, και στείλουν ολίγον ύστερον προς ενίσχυσιν άλλα δώδεκα, υπό την αρχηγίαν του Θρασυκλέους, αποσπώμενα και ταύτα εκ της μοίρας του αποκλεισμού. Απέσυραν, προς τούτοις, τα επτά Χιακά πλοία, τα οποία τους εβοήθουν εις τον αποκλεισμόν του Σπειραίου, και ελευθερώσαντες τους δούλους, όσοι επέβαιναν επ' αυτών, ενέκλεισαν τους ελεύθερους εις το δεσμωτήριον. Εξώπλισαν επίσης εσπευσμένως δέκα άλλα πλοία, τα οποία έστειλαν εις την ενεργούσαν τον αποκλεισμόν των Πελοποννησιακών πλοίων μοίραν, προς αντικατάστασιν των αποσπασθέντων απ' αυτήν πλοίων και απεφάσισαν τον εξοπλισμόν και άλλων τριάντα. Γενικώς δ' ανέπτυξαν μεγάλην δραστηριότητα και ουδενός εφείδοντο διά την αποστολήν ενισχύσεων κατά της αποστάτιδος Χίου.

16.

Οι Τήϊοι αποστατούν από τους Αθηναίους

Εν τω μεταξύ, ο Στρομβιχίδης έφθασεν εις Σάμον με τα οκτώ πλοία του, και προσλαβών εν Σαμιακόν πλοίον έσπευσεν εις την Τέων και απήτησεν από τους κατοίκους να μείνουν ήσυχοι. Αλλά και ο Χαλκιδεύς επί κεφαλής μοίρας στόλου είκοσι τριών, έπλεε κατά της Τέω, ενώ συγχρόνως ο αποβατικός στρατός των Κλαζομενών και των Ερυθραίων εβάδιζε προς την αυτήν διεύθυνσιν, κατά μήκος της ακτής. Ο Στρομβιχίδης, πληροφορηθείς εγκαίρως τας κινήσεις ταύτας, εξέπλευσεν εκ του λιμένος και ιδών, όταν έφθασεν εις την ανοικτήν θάλασσαν, ότι ο εκ Χίου ερχόμενος στόλος απετελείτο από πολλά πλοία, έφυγε προς την Σάμον, καταδιωκόμενος υπ' αυτού. Οι Τήϊοι, οι οποίοι κατ' αρχάς ηρνήθησαν να δεχθούν τον αποβατικόν στρατόν ήνοιξαν εις αυτόν τας πύλας της πόλεως των, μετά την αναχώρησιν των Αθηναίων. Ούτος επερίμεине την επιστροφήν του Χαλκιδέως εκ της καταδίωξεως των Αθηναϊκών πλοίων, αλλ' επειδή εβράδυνε, ήρχισαν κατεδαφίζοντες εκ πρωτοβουλίας των το τείχος της πόλεως των Τηίων, το οποίον είχαν οικοδομήσει οι Αθηναίοι, προς το μέρος της ξηράς. Εις την κατεδάφισιν ήλθαν και τους εβοήθησαν μερικοί βάρβαροι, υπό την αρχηγίαν του Στάγου, υπάρχου του Τισσαφέρνους.

17.

Η Μίλητος αποστατεί από τους Αθηναίους

Ο Χαλκιδεύς και ο Αλκιβιάδης, μετά την επιστροφήν εκ της μέχρι Σάμου καταδίωξεως του Στρομβιχίδου, ώπλισαν τα πληρώματα των Πελοποννησιακών πλοίων με οπλισμόν οπλίτου και τα άφισαν εις την Χίον. Αντικαταστήσαντες δε τα πληρώματα ταύτα διά Χίων και εξοπλίσαντες άλλα είκοσι Χιακά πλοία, απέπλευσαν διά την Μίλητον, όπως ωθήσουν αυτήν εις αποστασίαν. Διότι ο Αλκιβιάδης, ένεκα της φιλίας του προς τους προεστώτας της Μιλήτου, ήθελε να προσεταιρισθή αυτήν, πριν φθάσουν τα εκ της Πελοποννήσου αναμενόμενα πλοία, και κατορθώση διά της χρησιμοποίησεως μόνης της δυνάμεως των Χίων και του Χαλκιδέως, να επιτύχη την

αποστασίαν όσον το δυνατόν περισσοτέρων πόλεων, διά να κερδίση τοιουτοτρόπως την τιμήν του κατορθώματος τούτου υπέρ των Χίων, υπέρ εαυτού υπέρ του Χαλκιδέως και τέλος υπέρ του Ενδίου, σύμφωνα με την υπόσχεσιν που του είχε δώσει. Κατώρθωσαν, τωόντι, να διαφύγουν την προσοχήν του εχθρού κατά το μεγαλύτερον μέρος του πλου, και μολονότι ολίγον έλειψε να τους φθάσουν ο Στρομβιχίδης και ο Θρασυκλής, ο οποίος ακριβώς προ μικρού είχε έλθει εξ Αθηνών με δώδεκα πλοία και ηνώθη με εκείνον προς καταδίωξιν των, επρόλαβαν και επέτυχαν την αποστασίαν της Μιλήτου. Οι Αθηναίοι έφθασαν και αυτοί, καταδιώκοντες αυτούς κατά πόδας, με δέκα εννέα πλοία, αλλ' επειδή οι Μιλήσιοι ηρνήθησαν να τους δεχθούν, ηγκυροβόλησαν εις την παρακειμένην νήσον Λάδην. Και ευθύς μετά την αποστασίαν των Μιλησίων, συνωμολογήθη διά του Τισσαφέρνους και του Χαλκιδέως η πρώτη μετά του Βασιλέως συμμαχία των Λακεδαιμονίων, έχουσα ως έξης.

18.

**Η πρώτη συμμαχία
μεταξύ των
Λακεδαιμονίων και του
βασιλέως των Περσών
κατά των Αθηναίων**

«Οι Λακεδαιμόνιοι και οι σύμμαχοι των συνωμολογούν μετά του Βασιλέως και του Τισσαφέρνους συμμαχίαν, υπό τους επομένους όρους. Όλη η χώρα και όλαι αι πόλεις, όσαι κατέχονται υπό του Βασιλέως, ή κατείχοντο υπό των προγόνων του Βασιλέως, θ' ανήκουν εις τον Βασιλέα και όσα χρήματα και άλλα πλεονεκτήματα περιήρχοντο εκ των πόλεων τούτων εις τους Αθηναίους, ο Βασιλεύς και οι Λακεδαιμόνιοι μετά των συμμάχων των, ενεργούντες από κοινού, θα τα εμποδίσουν, ώστε του λοιπού ούτε χρήματα να λαμβάνουν οι Αθηναίοι, ούτε άλλα πλεονεκτήματα.

«Τον πόλεμον κατά των Αθηναίων θα διεξαγάγουν από κοινού ο Βασιλεύς και οι Λακεδαιμόνιοι μετά των συμμάχων των, και δεν επιτρέπεται τερματισμός αυτού παρά κατόπιν κοινής συμφωνίας του Βασιλέως και των Λακεδαιμονίων μετά των συμμάχων των.

«Οποιοσδήποτε αποστατήση από τον Βασιλέα θα είναι εχθρός και των Λακεδαιμονίων και των συμμάχων των. Και ομοίως οποιοσδήποτε αποστατήση από τους Λακεδαιμονίους και τους συμμάχους των θα είναι εχθρός του Βασιλέως.»

19.

**Αποστασία της
Λεβέδου και των
Αιρών**

Τοιούτον ήτο το περιεχόμενον της συμμαχίας. Ευθύς δε σχεδόν μετά την υπογραφήν αυτής, οι Χίοι, εξοπλίσαντες δέκα ακόμη πλοία, έπλευσαν εις τα Άναια, όπως πληροφορηθούν τι απέγινεν εις την Μίλητον και συγχρόνως επιτύχουν την αποστασίαν νέων πόλεων. Αλλ' επειδή ο Χαλκιδεύς τους παρήγγειλεν, ότι πρέπει να επιστρέψουν και ότι ο Αρμόγης έρχεται εκεί διά ξηράς επί κεφαλής στρατού, έπλευσαν προς τον ναόν του Διός, ότε βλέπουν αιφνιδίως πλέοντα προς την διεύθυνσιν των δέκα εξ πλοία, με τα οποία ανεχώρησεν εξ Αθηνών ο Διομέδων,

κατόπιν του Θρασυκλέους. Μόλις τα είδαν, έφυγαν, και εν μεν πλοίων διηυθύνθη εις την Έφεσον, τα δε λοιπά προς την Τέων. Εκ τούτων οι Αθηναίοι εκυρίευσαν τέσσερα άνευ των πληρωμάτων, τα οποία επρόλαβαν να σωθούν εις την ξηράν. Τα λοιπά κατέφυγαν εις την πόλιν των Τηϊών. Μετά τούτο, οι μεν Αθηναίοι απέπλευσαν προς την Σάμον, τα δε Χιακά πλοία εξέπλευσαν, και βοηθούμενα υπό του στρατού της ξηράς, επέτυχαν την αποστασίαν της Λεβέδου και έπειτα και των Αιρών. Ακολούθως και ο στρατός και ο στόλος επέστρεψαν εις τα ίδια.

20.

Επιτυχία του Πελοποννησιακού στόλου εις Σπείραιον

Κατά τον αυτόν περίπου χρόνον, τα είκοσι Πελοποννησιακά πλοία, τα οποία, καταδιωχθέντα, όπως διηγήθην, επολιορκούντο ήδη εις τον λιμένα του Σπειραίου υπό ισαριθμών Αθηναϊκών πλοίων, εξορμήσαντα αιφνιδίως, επέπεσαν κατά της πολιορκητικής μοίρας, την ενίκησαν, εκυρίευσαν τέσσερα πλοία και απέπλευσαν εις τας Κεγχρεάς, όπου ήρχισαν να ετοιμάζονται εκ νέου, όπως πλεύσουν εις την Χίον και την Ιωνίαν. Εκεί ήλθε προς αυτούς, σταλείς εκ Λακεδαιμόνος, ο ναύαρχος Αστύοχος, ο οποίος έμελλε ν' αναλάβη του λοιπού την αρχηγίαν του όλου στόλου. Μετά την εκ της Τέω αναχώρησιν του στρατού των Ερυθραίων και Κλαζομενίων, ήλθεν εκεί αυτοπροσώπως, επί κεφαλής στρατού, ο Τισσαφέρνης, ο οποίος, αφού απετελείωσε

Συμφωνία Αθηναίων και Τηϊών

την κατεδάφισιν του τυχόν υπολειφθέντος μέρους του τείχους της πόλεως, ανεχώρησεν επίσης. Ολίγον χρόνον μετά την αναχώρησιν αυτού, ήλθε και ο Διομέδων, επί κεφαλής δέκα Αθηναϊκών πλοίων, και συνωμολόγησε με τους Τηϊους συμφωνίαν, όπως ούτοι δέχονται και τους Αθηναίους. Ακολούθως έπλευσε κατά μήκος της ακτής εναντίον των Αιρών, αλλ' αποτυχών εις την κατ' αυτών επίθεσιν, απέπλευσεν.

21.

Οι δημοκρατικοί επικρατούν εις Σάμον. Εις αυτήν παρέχεται υπό των Αθηναίων ανεξαρτησία

Κατά τον αυτόν ωσαύτως χρόνον, έγινε εις την Σάμον η κατά των ολιγαρχικών επανάστασις των δημοκρατικών, βοηθούμενων υπό τριών Αθηναϊκών πλοίων, τα οποία έτυχαν να ευρίσκονται εκεί. Οι δημοκρατικοί εφόνευσαν διακοσίους περίπου εν όλω ολιγαρχικούς, κατεδίκασαν τετρακοσίους εξ αυτών εις εξορίαν και διένειμαν μεταξύ των τας οικίας και τα κτήματα των. Διά ψηφίσματος του Αθηναϊκού λαού,

παρεχωρήθη ανεξαρτησία εις τους Σαμίους, λόγω της εμπιστοσύνης, την οποίαν ενέπνεε το γεγονός, ότι του λοιπού η διοίκησης της πολιτείας θα ευρίσκετο εις χείρας των δημοκρατικών, οι οποίοι όχι μόνον εστέρησαν τους τέως ιδιοκτήτας της γης παντός άλλου δικαιώματος, αλλά και απηγόρευσαν εις τους δημοκρατικούς να έρχονται του λοιπού εις επιγαμίαν με αυτούς.

22.

**Οι Χίοι ωθούν πολλές
πόλεις εις αποστασίαν
από τους Αθηναίους .
Αποστασία της
Μηθύμνης και της
Μυτιλήνης**

Κατά το υπόλοιπον διάστημα του θέρους, οι Χίοι, εξακολουθώντας, χωρίς καθόλου να ελαττωθή ο αρχικός ζήλος των, να εμφανίζονται με ισχυράς δυνάμεις, και χωρίς ακόμη την συνδρομήν των Πελοποννησίων, και ωθούν τας διαφόρους πόλεις εις αποστασίαν και θέλοντες συγχρόνως να περιπλέξουν εις τον ίδιον αυτών κίνδυνον όσον το δυνατόν περισσότερους, εξεστράτευσαν με δέκα τρία πλοία κατά της Λέσβου, σύμφωνα με την απόφασιν των Λακεδαιμονίων, ότι η δευτέρα εκστρατεία θα διευθυνθή κατά της Λέσβου και η τρίτη εκείθεν κατά του Ελλησπόντου. Συγχρόνως ο στρατός της ξηράς, αποτελούμενος από τους παρόντας οπλίτας των Πελοποννησίων και τους των συμμάχων των μερών εκείνων, επορεύετο κατά μήκος της ακτής προς την διεύθυνσιν των Κλαζομενών και της Κύμης. Και του μεν στρατού της ξηράς αρχηγός ήτον ο Σπαρτιάτης Ευάλας, της δε μοίρας του στόλου, ο περίοικος Δεινιάδας. Η μοίρα του στόλου κατέπλευσε πρώτον εις την Μήθυμναν, την οποίαν έπεισε ν' αποστατήση. Αφού τέσσερα εκ των πλοίων της μοίρας έμειναν εκεί, τα λοιπά κατέπλευσαν εις την Μυτιλήνην, την οποίαν έπεισαν επίσης ν' αποστατήση.

23.

**Οι Αθηναίοι
καταλαμβάνουν την
Μυτιλήνην και τας
Κλαζομενάς**

Εξ άλλου, ο αρχιναύαρχος των Λακεδαιμονίων Αστύοχος, εκπλεύσας εκ των Κεγχρεών, έφθασε, κατά το αρχικόν σχέδιόν του, εις Χίον με τέσσερα πλοία. Αλλά τρεις ημέρας μετά την άφιξιν του, Αθηναϊκή μοίρα εξ είκοσι πέντε πλοίων, έπλεε προς την Λέσβον, υπό την αρχηγίαν του Διομέδοντος και του Λέοντος. Ο τελευταίος ήλθε προς περαιτέρω ενίσχυσιν εξ Αθηνών, ολίγον ύστερον, με δέκα πλοία. Το εσπέρας της αυτής ημέρας αργά, ο Αστύοχος, παραλαβών και εν Χιακόν πλοίον, εξέπλευσε, διευθυνόμενος επίσης εις Λέσβον, διά να βοηθήση, όπως ημπορέση, την μοίραν των Χιακών πλοίων. Κατέπλευσεν εις την Πύρραν και εκείθεν την επιούσαν εις την Έρεσον, όπου έμαθεν, ότι η Μυτιλήνη είχε καταληφθή, με τον πρώτον αλαλαγμόν της επιθέσεως. Διότι οι Αθηναίοι, χωρίς να χάσουν στιγμήν, κατέπλευσαν εις τον λιμένα, χωρίς κανείς να τους περιμένη, έγιναν κύριοι των Χιακών πλοίων και αποβιβασθέντες, ενίκησαν τους αντιταχθέντας κατ' αυτών και κατέλαβαν την πόλιν.

Ο Αστύοχος έμαθε τας ειδήσεις αυτάς και από τους Ερεσίους και από τα Χιακά πλοία, τα οποία, ως ήδη διηγήθην, είχαν μείνει εις την Μήθυμναν, υπό την αρχηγίαν του Ευβούλου και εκ των οποίων τρία, φεύγοντα, μετά την άλωσιν της Μυτιλήνης, συνηντήθησαν μετ' αυτού, του τετάρτου συλληφθέντος υπό των Αθηναίων. Ως εκ τούτου, δεν επροχώρησε πλέον εις την Μυτιλήνην, αλλ' εξεγείρας την Έρεσον εις αποστασίαν και εξοπλίσας τους κατοίκους αυτής, απέστειλεν τους επί των πλοίων του οπλίτας, υπό την αρχηγίαν του Ετεονίκου, προς την διεύθυνσιν της Αντίσσης και Μηθύμνης, ενώ συγχρόνως αυτός με τα πλοία του και τα τρία Χιακά πλοία έπλεε κατά μήκος της ακτής, προς την αυτήν διεύθυνσιν, με την ελπίδα, ότι οι Μηθυμναίοι, βλέποντες αυτούς, θα ενθαρρυνθούν και θα εμμείνουν εις την αποστασίαν. Αλλ' επειδή όλα εστρέφοντο κατ' αυτού εις την Λέσβον, επεβίβασε πάλιν τους οπλίτας του επί των πλοίων και απέπλευσεν εις την Χίον. Και ο στρατός, ο οποίος είχεν αποβιβασθή εκ των πλοίων και επρόκειτο να βαδίση προς τον Ελλήσποντον, επέστρεψεν εις τας διαφόρους πόλεις, εις τας οποίας ανήκε. Μετά τούτο, εξ πλοία, από την μοίραν του συμμαχικού στόλου των Πελοποννησίων, η οποία ευρίσκετο εις τας Κεγχρεάς, ήλθαν εις Χίον, προς ενίσχυσιν του. Οι Αθηναίοι, εξ άλλου, αφού ερρύθμισαν τα πράγματα της Λέσβου, έπλευσαν εξ αυτής εις την υπό των Κλαζομενίων οχυρουμένην επί της Μικρασιατικής ακτής Πολίχνην, την οποίαν και κατέλαβαν, και μετέφεραν πάλιν τούτους εις επί της νήσου πόλιν, πλην των πρωταιτίων της αποστασίας, οι οποίοι είχαν φύγει εις την Δαφνούντα. Ούτως αι Κλαζομεναί προσεχώρησαν και πάλιν εις την Αθηναϊκήν συμμαχίαν.

24.

**Ενέργεια των
Αθηναίων κατά της
Μιλήτου. Φόνος του
Χαλκιδέως**

Κατά το αυτό θέρος, οι Αθηναίοι, οι οποίοι με την μοίραν των είκοσι πλοίων, την σταθμεύουσαν εις Λάδην, επολιόρκουν την Μίλητον ενεργήσαντες απόβασιν εις το Πάνορμον, έδαφος των Μιλησίων, εφόνευσαν τον Λακεδαιμόνιον αρχηγόν Χαλκιδέα, ο οποίος έσπευσε με ολίγους άλλους εκ Μιλήτου, κατά μήκος της ακτής, προς απόκρουσιν αυτών. Την μεθεπομένην, διαβάντες πάλιν εις Πάνορμον, έστησαν τρόπαιον, το οποίον οι Μιλήσιοι κατέρριψαν, λόγω του ότι εστήθη χωρίς να μείνη ο εχθρός κύριος του πεδίου της μάχης. Ο Λέων, εξ άλλου, και ο Διομέδων, επί κεφαλής των Αθηναϊκών πλοίων της Λέσβου, προέβαιναν εις πολεμικάς κατά

**Επιθέσεις των
Αθηναίων κατά της
Χίου**

θάλασσαν επιχειρήσεις εναντίον των Χιών, χρησιμοποιούντες ως ορμητήρια τας απέναντι της Χίου κειμένας νήσους Οινούσσας, τα φρούρια της Σιδούσης και του Πτελεού, τα οποία είχαν επί της Ερυθραίας, τέλος δε και αυτήν την Λέσβον. Ως πεζοναύτας είχαν επί του καταστρώματος άνδρας, στρατολογηθέντας υποχρεωτικώς εκ του καταλόγου των οπλιτών. Ενεργήσαντες δ' απόβασιν εις την Καρδαμύλην και τον Βολίσκον, ενίκησαν τους προσδραμόντας προς απόκρουσιν αυτών Χίους, φονεύσαντες πολλούς, και ερήμωσαν τα περίχωρα. Ενίκησαν επίσης άλλην μάχην εις

τας Φάνας και τρίτην εις το Λευκώνιον. Του λοιπού οι Χίοι έπαυσαν να εξέρχονται των τειχών της πόλεως, προς αντιμετώπισιν των Αθηναίων, ενώ ούτοι ερήμωσαν καθ' ολοκληρίαν την χώραν των, η οποία ευρίσκετο εις ανθηροτάτην κατάστασιν και από της εποχής των Περσικών πολέμων έως τότε ουδεμίαν είχε πάθει καταστροφήν. Μετά τους Λακεδαιμονίους, τωόντι, οι Χίοι μόνοι, καθόσον εγώ γνωρίζω, κατώρθωσαν να ευημερούν και να είναι συγχρόνως σώφρονες, και όσον περισσότερον προήγετο η πόλις των εις δύναμιν, τόσον καλλίτερον ερρύθμιζαν τα πράγματα των, προς εξασφάλισιν του μέλλοντος. Και αν κανείς νομίση, ότι η αποστασία αυτών υπήρξε πράξις παρακεκινδυνευμένη, οφείλει να σκεφθή, ότι ούτε εις αυτήν ακόμη ετόλμησαν να προβούν, παρά μόνον αφού έμελλαν ν' αποδυθούν εις τον κίνδυνον παρά το πλευρόν πολλών και γενναίων συμμάχων, και αφού έβλεπαν, ότι και οι Αθηναίοι αυτοί, μετά την Σικελικήν καταστροφήν, δεν ηρνούντο πλέον, ότι η κατάστασις των ήτον αναμφισβητήτως εκτάκτως επισφαλής. Και εάν ως εκ της αβεβαιότητος των ανθρωπίνων πραγμάτων, επλανήθησαν, την πλάνην συνεμερίσθησαν μετά πολλών άλλων, οι οποίοι επίσης ενόμισαν, ότι τα πράγματα των Αθηναίων φέρονται προς ταχείαν καταστροφήν. Τώρα όμως, ότε και από την θάλασσαν απεκλείοντο και από την ξηράν ερημώνοντο, επεδίωξαν μερικοί να φέρουν εκ νέου την πόλιν εις την Αθηναϊκήν συμμαχίαν. Αντιληφθέντες τούτο οι εν τέλει, αυτοί μεν εις ουδεμίαν προέβησαν άμεσον ενέργειαν, αλλά προσκαλέσαντες τον αρχιναύαρχον Αστύοχον, ο οποίος ήλθεν εκ των Ερυθρών μετά τεσσάρων πλοίων, τα οποία ευρέθησαν εκεί, διεσκέφθησαν μετ' αυτού διά ποίων μέσων, όσον το δυνατόν ολιγώτερον βιαίων, είτε λήψεως ομήρων, είτε άλλων οιωνοδήποτε, ηδύναντο να θέσουν τέρμα εις την συνωμοσίαν. Και ούτω μεν διεξήγοντο τα πράγματα εις την Χίον.

25.

Νίκη των Αθηναίων παρά την Μίλητον

Κατά το τέλος δε του ιδίου θέρους, έφθασαν εξ Αθηνών εις Σάμον χίλιοι οπλίται Αθηναίοι, και προς τούτοις χίλιοι πεντακόσιοι Αργείοι, εκ των οποίων πεντακόσιοι ήσαν ψιλοί και εφωδιάσθησαν υπό των Αθηναίων με βαρύν οπλισμόν. Ο στρατός ούτος, μεταφερθείς υπό μοίρας στόλου σαράντα οκτώ πλοίων, μεταξύ των οποίων ήσαν και οπλιταγωγά, υπό την αρχηγίαν του Φρυνίχου, του Ονομακλέους και του Σκιρωνίδου, διεβιβάσθη εκ του λιμένος της Σάμου εις την Μίλητον, όπου εστρατοπέδευσεν. Εκ της πόλεως εξήλθαν οκτακόσιοι Μιλήσιοι οπλίται, οι υπό τον Χαλκιδέα ελθόντες Πελοποννήσιοι, σώμα μισθοφορικών του Τισσαφέρνους και αυτός ούτος ο Τισσαφέρνης, όστις έτυχε να ευρίσκεται εκεί με το ιππικόν του, και συνεπλάκησαν με τους Αθηναίους και τους συμμάχους των. Και οι μεν Αργείοι, προελάσαντες διά της πτέρυγας των προ των άλλων, επετέθησαν κατά των Μιλησίων, με πολλήν αταξίαν, καταφρονήσαντες αυτούς ως Ίωνας και ως ανθρώπους, οι οποίοι δεν θα ημπορέσουν να αντισταθούν, αλλ' ενικήθησαν υπό τούτων και έχασαν σχεδόν τριακοσίους νεκρούς. Ενώ οι Αθηναίοι, αφού ενίκησαν πρώτον τους Πελοποννησίους, απώθησαν έπειτα τους βαρβάρους και το λοιπόν άτακτον πλήθος, δεν κατώρθωσαν όμως να έλθουν εις χείρας προς τους Μιλησίους, καθόσον ούτοι, αφού έτρεψαν εις φυγήν τους Αργείους, βλέποντες την λοιπήν παράταξιν των νικωμένην, υπεχώρησαν εντός της πόλεως. Και συνέβη εις την μάχην αυτήν οι Ίωνες και των δύο στρατών να νικήσουν τους Δωριείς. Διότι και οι Αθηναίοι ενίκησαν τους απέναντι των Πελοποννησίους, και οι Μιλήσιοι τους Αργείους: Αφού έστησαν

τρόπαιον, οι Αθηναίοι ήρχισαν ετοιμαζόμενοι να κατασκευάσουν τείχος, κατά μήκος του Ισθμού, ο οποίος χωρίζει την πόλιν από την στερεάν, φρονούντες, ότι εάν γίνουν κύριοι της Μιλήτου, και αι λοιπαί πόλεις θα επανέλθουν ευκόλως εις την Αθηναϊκήν συμμαχίαν.

26.

Ενισχύσεις του Σπαρτιατικού στόλου

Εις το σημείον τούτο ευρίσκοντο τα πράγματα, όταν περί την δύσιν ήδη του ηλίου τους ανηγγέλη ότι από στιγμής εις στιγμήν καταφθάνουν τα εκ της Πελοποννήσου και της Σικελίας προερχόμενα πενήντα πέντε εχθρικά πλοία. Εκ τούτων είκοσιν εστέλλοντο υπό των Συρακουσίων και δύο υπό των Σελινουντίων, τους οποίους, καθώς και τους Σικελιώτας, είχε παρακινήσει κυρίως ο Ερμοκράτης να συμπράξουν προς συμπλήρωσιν της καταλύσεως της Αθηναϊκής δυνάμεως. Τα λοιπά ήσαν εκείνα, τα οποία παρεσκεύαζαν οι Πελοποννήσιοι και τα οποία είχαν ήδη ετοιμασθή. Αμφότεραι αι μοίραι του στόλου τούτου, τεθείσαι υπό τας διαταγάς του Λακεδαιμονίου Θηριμένους, όπως τας φέρη προς τον αρχιναύαρχον Αστύοχον, κατέπλευσαν πρώτον εις την Λέρον, νήσον κειμένην απέναντι της Μιλήτου. Ακολούθως, όταν έμαθαν, ότι οι Αθηναίοι ήσαν πλησίον της Μιλήτου, έπλευσαν απ' εκεί κατ' αρχάς εις τον Ιασικόν κόλπον, όπως λάβουν ακριβεστέρας πληροφορίας περί της καταστάσεως της πόλεως, και διήλθαν την νύκτα εις την Τειχιούσσαν, πόλιν της χώρας των Μιλησίων. Εκεί ήλθεν ο Αλκιβιάδης έφιππος, και παρ' αυτού έμαθαν τα της μάχης, καθόσον ούτος είχε παραστή εις αυτήν και είχε συμπολεμήσει με τους Μιλησίους και τον Τισσαφέρνη. Ο Αλκιβιάδης συνέστησε προς αυτούς διά μακρών, εάν δεν θέλουν να καταστρέψουν την Ιωνίαν και τον όλον αγώνα των, να σπεύσουν ως τάχιστα εις βοήθειαν της Μιλήτου και να μην ανεχθούν την συμπλήρωσιν του αποκλεισμού της διά της κατασκευής του τείχους.

27.

Οι Αθηναίοι εγκαταλείπουν την Μίλητον

Απεφάσισαν λοιπόν να σπεύσουν εις βοήθειαν της ευθύς ως εξημέρωση. Αλλ' ο Φρύνιχος, αρχηγός των Αθηναίων, ευθύς ως επληροφορήθη από την Λέρον ασφαλώς τας κινήσεις του εχθρικού στόλου, ενώ οι συναρχηγοί του ήθελαν να παραμείνουν και συνάψουν αποφασιστικήν ναυμαχίαν, εδήλωσεν, ότι ούτε αυτός θα πράξη τούτο, ούτε εις εκείνους, ούτε εις άλλον κανένα θα επιτρέψη τούτο, εφόσον ημπορεί. Διότι εκεί όπου ημπορούν βραδύτερον να συνάψουν την μάχην, αφού πρώτον πληροφορηθούν τον ακριβή αριθμόν των εχθρικών πλοίων και την αναλογίαν αυτών προς τα ιδικά των, και προβούν με την ησυχίαν των εις την απαιτουμένην προετοιμασίαν, δεν θα διέπραττε ποτέ την παραφροσύνην να διακινδυνεύση, παρασυρόμενος εκ του φόβου μήπως η ενέργειά του χαρακτηρισθή ατιμωτική. Διότι δεν είναι ατιμωτικόν διά τους Αθηναίους να υποχωρήσουν απέναντι εχθρικού στόλου, όταν αι περιστάσεις επιβάλλουν τούτο, αλλά θα ήτο πολύ ατιμωτικόν, εάν υπό οιασδήποτε περιστάσεις, συμβή να ηττηθούν, οπότε το κράτος δεν θα υφίστατο μόνον την ατίμωσιν, αλλά και

θα περιέπιπτεν εις τον μέγιστον των κινδύνων. Μετά τας συμφοράς, εν τούτοις, τας οποίας έχουν ήδη υποστή αι Αθήναι, μόλις θα ήτον επιτετραμμένον εις αυτάς ν' αναλάβουν επιθετικήν επιχείρησιν, κατόπιν παρασκευής αρτίας ή τουλάχιστον ένεκα αναπόδραστου ανάγκης, και θα ήτο πολύ μάλλον ασυγχώρητον να δράμουν άνευ ανάγκης εις αναζήτησιν περιττών κινδύνων. Συνέστησεν επομένως, αφού επιβιάσουν τους τραυματίας, τους οπλίτας και τα πολεμικόν υλικόν, με το οποίον είχαν έλθει, και εγκαταλείψουν τα εκ της εχθρικής χώρας λάφυρα, όπως τα πλοία είναι ελαφρά, αποπλεύσουν διά την Σάμον, και συγκεντρώνοντες εκεί όλον τον στόλον των, χρησιμοποιήσουν αυτήν του λοιπού ως βάσιν περαιτέρω επιχειρήσεων, όταν παρουσιασθή κατάλληλος ευκαιρία. Η γνώμη του έγινε δεκτή και ετέθη αμέσως εις πλήρη εφαρμογήν. Και όχι μόνον εις την περίστασιν αυτήν, αλλ' έτι μάλλον βραδύτερον, εις πάσας τας περιστάσεις εις τας οποίας ευρέθη, εξετιμήθη ο Φρόνιχος ως ανήρ συνετώτατος. Ούτοι υπήρξαν οι λόγοι, ένεκα των οποίων οι Αθηναίοι εγκατέλειψαν την Μίλητον μόλις εβράδυασε, χωρίς να δυνηθούν να συμπληρώσουν την νίκην των, ενώ οι Αργείοι εσπευσμένως και κατηγανακτημένοι διά την ατυχίαν των, απέπλευσαν εις τα ίδια.

28.

Οι Πελοποννήσιοι καταλαμβάνουν την Ίασον

Οι Πελοποννήσιοι, εξ άλλου, εκπλεύσαντες κατά τα εξημερώματα εκ της Τειχιούσης, κατέπλευσαν εις την Μίλητον, ότε ήδη οι Αθηναίοι είχαν αναχωρήσει. Αφού δ' έμειναν εκεί μίαν ημέραν, παρέλαβαν και τα υπό την διοίκησιν του Χαλκιδέως Χιακά πλοία, τα οποία είχαν καταδιωχθή προηγουμένως μετά των λοιπών και καταφύγει εις την Μίλητον, απεφάσισαν να επαναπλεύσουν εις την Τειχιούσαν, όπως παραλάβουν το πολεμικόν υλικόν, το οποίον είχαν αποβιβάσει εις την ξηράν. Αφού έφθασαν εκεί, ήλθε προς αυτούς ο Τισσαφέρνης, επί κεφαλής του στρατού του, και τους έπεισε να πλεύσουν κατά της Ιάσου, την οποίαν κατείχεν ο Αμόργης, με τον οποίον ευρίσκετο εις πόλεμον. Και επιτεθέντες αιφνιδίως κατά της Ιάσου, κατέλαβαν αυτήν, καθόσον οι εντός αυτής δεν ηδύναντο να υποθέσουν, ότι τα καταπλέοντα πλοία δεν ήσαν Αθηναϊκά. Κατά την επίθεσιν, διεκρίθησαν προ πάντων οι Συρακούσιοι. Οι Πελοποννήσιοι, συλλαβόντες ζώντα τον Αμόργη, τον παρέδωκαν εις τον Τισσαφέρνη, διά να τον φέρη, εάν θέλη, προς τον Βασιλέα, όπως είχε διαταχθή. Συγχρόνως ελεηλάτησαν την Ίασον από άκρου εις άκρον, και ο στρατός απεκόμισε πλουσίαν λείαν, καθόσον η πόλις ήτο παλαιόπλουτος. Τους μισθοφόρους του Αμόργου παρέλαβαν εις το στρατόπεδον των και χωρίς να τους κάμουν κανέν κακόν τους προσέλαβαν εις τας τάξεις των, καθόσον οι πλείστοι εξ αυτών ήσαν Πελοποννήσιοι. Την πόλιν και όλους των τους αιχμαλώτους, είτε δούλους, είτε ελευθέρους, παρέδωκαν εις τον Τισσαφέρνη, συμφωνήσαντες να λάβουν παρ' αυτού ένα Δαρεικόν στατήρα δι' έκαστον, μεθ' ο επέστρεψαν εις την Μίλητον. Εκείθεν απέστειλαν διά ξηράς μέχρι των Ερυθρών τον υιόν του Λέοντος, επί κεφαλής των μισθοφόρων του Αμόργου, και διώρισαν επί τόπου διοικητήν της Μιλήτου τον Φίλιππον. Και εν τω μεταξύ ετελείωσε το θέρος.

29.

**Ο Τισσαφέρνης
καταβάλλει μισθόν εις
τον στρατόν των
Πελοποννησίων**

Κατά τον επακολουθήσαντα χειμώνα, αφού εγκατέστησε φρουράν εις την Ίασον, ο Τισσαφέρνης ήλθεν εις την Μίλητον, όπου διένειμεν εις όλον τον στρατόν μισθόν ενός μηνός, μίαν ολόκληρον δραχμὴν ημερησίως εις ἕκαστον, σύμφωνα με την υπόσχεσιν πού εἶχεν αναλάβει εις την Λακεδαιμόνα, δηλώσας ὅμως, ὅτι του λοιπού θα δίδῃ μόνον τρεῖς οβολούς ημερησίως δι' ἕκαστον, ἕως ὅτου ζητήσῃ οδηγίαν παρὰ του Βασιλέως, υποσχεθεὶς να καταβάλῃ ολόκληρον την δραχμὴν, εἰάν ο Βασιλεὺς εγκρίνῃ τούτο. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχηγός των Συρακουσίων Ἑρμοκράτης ἀντετάχθη (ἐνῶ ὁ Θηριμένης, μὴ ὢν ναύαρχος, ἀλλ' ἐπιφορτισμένος μόνον να παραδώσῃ τον στόλον εις τον Ἀστύοχον, ἐδείχθη χλιαρός εις το ζήτημα του μισθοῦ), συνεφωνήθη ἡ πληρωμὴ μισθοῦ ἀνωτέρου των τριῶν οβोलών δι' ἑκάστην ομάδα πέντε πλοίων, διότι διὰ κάθε τοιαύτην ομάδα ἐδίδοντο τρία τάλαντα καὶ διὰ κάθε κλάσμα του ἀριθμοῦ τούτου ποσὸν ἀνάλογον.

30.

**Ο Αθηναϊκὸς στόλος
διαίρεται εις δύο
μοίρας πρὸς δράσιν
ἐναντίον της Μιλήτου
καὶ της Χίου**

Κατά τον αὐτὸν χειμώνα, οἱ εις Σάμον σταθμεύοντες Ἀθηναῖοι, ἀφού ἔλαβαν ἐξ Ἀθηνῶν περαιτέρω ἐνισχύσεις τριάντα πέντε πλοίων, ὑπὸ την ἀρχηγίαν του Χαρμίνου, του Στρομβιχίδου καὶ του Εὐκτήμονος, συνεκέντρωσαν καὶ την μοῖραν, την ἀπησχολημένην εις την Χίον, καὶ ὅλα τα ἄλλα πλοία των, θέλοντες να προβοῦν εις κατανομήν του στόλου διὰ κλήρου, ὅπως μέρος μεν αὐτοῦ ἐνεργῇ τον ἀποκλεισμόν της Μιλήτου, ἄλλο δε μέρος μετὰ του στρατοῦ της ξηρᾶς σταλῇ εις την Χίον. Καὶ ὄντως οὕτως ἐνήργησαν. Διότι ὁ μεν Στρομβιχίδης καὶ ὁ Ονομακλῆς καὶ ὁ Εὐκτήμων, ἐπὶ κεφαλῇς μοίρας τριάντα πλοίων καὶ ἔχοντες μαζί των ἐπὶ ὀπλιταγωγῶν σκαφῶν μέρος των χιλίων ὀπλιτῶν, πού εἶχαν ἔλθει εις την Μίλητον, ἐπλεαν πρὸς την Χίον, ὡς προσδιωρίσθη ὑπὸ του λαχνοῦ, ἐνῶ οἱ λοιποὶ, μένοντες εις την Σάμον, με ἐβδομήντα τέσσερα πλοία, ἐθαλασσοκράτουν καὶ προέβαιναν εις ἐπιθετικὰς ἐπὶ της Μιλήτου ἀποβάσεις.

31.

**Ἀποτυχία των
Πελοποννησίων εις
Κλαζομενάς**

Ὁ Ἀστύοχος εὐρίσκετο τότε εις την Χίον, ἀσχολούμενος ἀκριβῶς εις την ἐκλογὴν των ομήρων ὡς προληπτικοῦ μέτρου κατὰ της προδοσίας. Ἀλλ' ὅταν ἔμαθε την ἀφίξιν των ὑπὸ τον Λακεδαιμόνιον Θηριμένην πλοίων καὶ ὅτι τα πράγματα της συμμαχίας ἦσαν

ήδη εις πολύ καλλιτέραν κατάστασιν, ανέστειλε πάσαν περαιτέρω ενέργειαν εν σχέσει προς την προδοσίαν και παραλαβών τα δέκα Πελοποννησιακά πλοία και δέκα Χιακά απέπλευσεν. Αποτυχούσης δ' επιθέσεως κατά της Πτελεού, την οποίαν ενήργησεν, έπλευσε κατά μήκος της παραλίας προς τας Κλαζομενάς και απήτησεν από τους φρονούντας τα των Αθηναίων να μετοικήσουν προς το εσωτερικόν, εις τον Δαφνούντα, και προσχωρήσουν προς τους Πελοποννησίους. Την απαίτησιν ταύτην υπεστήριζεν ο Πέρσης, ύπαρχος της Ιωνίας, Τάμωσ. Αλλ' επειδή οι Κλαζομένιοι δεν ήθελαν να υπακούσουν, επετέθη κατά της πόλεως, η οποία ήτον ατείχιστος, και μη δυνηθείς να την καταλάβη, απέπλευσεν υπό ισχυρόν άνεμον, αυτός μεν εις την Φώκαιαν και την Κύμην, ενώ τα λοιπά πλοία κατέπλευσαν εις τας πλησίον των Κλαζομενών νήσους Μαραθούσσαν, Πήλην και Δρυμούσσαν. Μείναντες εις τας νήσους ταύτας επί οκτώ ημέρας, ένεκα της επικρατούσης κακοκαιρίας, διήρπασαν και κατηνάλωσαν μέρος των πραγμάτων, τα οποία οι Κλαζομένιοι είχαν τοποθετήσει εκεί χάριν ασφαλείας, και φορτώσαντες εσπευσμένως τα υπόλοιπα επί των πλοίων, απέπλευσαν εις Φώκαιαν και εκείθεν εις Κύμην, προς συνάντησιν του Αστύοχου.

32.

**Πρέσβεις των Λεσβίων
ήλθαν εις τον Αστύοχον
δηλώνοντες ότι θέλουν
να αποστατήσουν εκ
νέου από τους
Αθηναίους**

Ενώ ο Αστύοχος ευρίσκετο εκεί, ήλθαν προς αυτόν πρέσβεις των Λεσβίων, οι οποίοι προσεφέροντο ν' αποστατήσουν πάλιν. Και αυτός μεν ήκουσεν ευνοϊκώς τας προτάσεις των, αλλ' επειδή οι Κορίνθιοι και οι λοιποί σύμμαχοι ουδεμίαν εδείκνυαν προθυμίαν, ένεκα της προηγουμένης αποτυχίας, απέπλευσε, διευθυνόμενος προς την Χίον. Αλλά τα πλοία, διασκορπισθέντα υπό κακοκαιρίας, έφθασαν εις Χίον, άλλα από εν μέρος και άλλα από άλλο. Ολίγον ύστερον ο Πεδάριτος, ο οποίος, ως ελέχθη ήδη, ήρχετο εκ της Μιλήτου επί κεφαλής στρατού, έφθασεν εις τας Ερυθράς, οπόθεν διεπεραιώθη μετ' αυτού εις την Χίον, όπου ευρήκεν επίσης υπό τας διαταγάς του τους πεντακοσίους περίπου άνδρας των πληρωμάτων των πέντε πλοίων, τους οποίους είχαν αφήσει ο Χαλκιεύς με οπλισμόν οπλίτου. Και επειδή μερικοί Λεσβίοι προσεφέροντο πάλιν ν' αποστατήσουν, ο Αστύοχος εισηγήθη εις τον Πεδάριτον και τους Χίους την αποστολήν πλοίων εις την Λέσβον, διά να εξεγείρουν αυτήν εις επανάστασιν, λέγων ότι τοιουτοτρόπως ή θ' αυξήσουν τον αριθμόν των συμμάχων των ή και αν αποτύχουν, θα εξασθενήσουν πάντως τους Αθηναίους. Αλλ' οι Χίοι ηρνούντο να υπακούσουν και ο Πεδάριτος εδήλωσεν, ότι ούτε τα Χιακά πλοία θ' αφίση εις την διάθεσίν του.

33.

**Κινήσεις του
Πελοποννησιακού και
του Αθηναϊκού στόλου
περί την Χίον**

Ο Αστύοχος, παραλαβών τα πέντε Κορινθιακά πλοία, εν εκ των Μεγάρων, εν εκ της Ερμιονίδος και όσα αυτός είχε φέρει εκ της Λακωνικής, εξέπλευσε, κατευθυνόμενος εις την Μίλητον, όπως αναλάβη την αρχιναυαρχίαν του στόλου, αφού ηπειλήσεν επανειλημμένως τους Χίους, ότι, μα την αλήθειαν, δεν θα έλθη εις βοήθειαν των, εάν λάβουν ανάγκην αυτής. Προσεγγίσας δ' εις Κώρυκον της Ερυθραίας, διενυκτέρευσε εκεί. Αλλά και οι Αθηναίοι, πλέοντες εκ Σάμου εις την Χίον, μετά του στρατού των, προσωρμίσθησαν εις μέρος, το οποίον εχωρίζετο από το αγκυροβόλιον της Πελοποννησιακής μοίρας διά λόφου χωρίς οι δύο στόλοι ν' αντιληφθούν την παρουσίαν ο εις του άλλου. Επειδή, εν τούτοις, διαρκούσης της νυκτός, ήλθεν είδησις, εκ μέρους του Πεδαρίτου, ότι μερικοί Αθηναίοι αιχμάλωτοι, αφεθέντες υπό των Αθηναίων ελεύθεροι εκ της Σάμου, ήλθαν εις τας Ερυθράς, διά να επιτύχουν την διά προδοσίας παράδοσιν της πόλεως, ο Αστύοχος εξέπλευσε ευθύς πάλιν διά τας Ερυθράς και έτσι παρά τρίχα έλειψε να πέση εις χείρας των Αθηναίων. Αλλά και ο Πεδάριτος διέβη εκ Χίου εις τας Ερυθράς προς συνάντησιν του Αστυόχου και αφού εξήτασαν τα της κατηγορίας κατά των υποτιθεμένων συνωμοτών και εξηκρίβωσαν ότι η όλη υπόθεσις ήτο στρατήγημα των αιχμαλώτων, όπως φύγουν από την Σάμον, απήλλαξαν αυτούς της κατηγορίας και ο μεν Πεδάριτος επέστρεψεν εις την Χίον, ο δε Αστύοχος συνέχισε το αρχικόν δρομολόγιόν του προς την Μίλητον.

34. Εν τω μεταξύ, και ο φέρων τον στρατόν Αθηναϊκός στόλος, εκπλεύσας και κάμπτων το ακρωτήριον Κώρυκον προς την διεύθυνσιν του Αργίνου, συναντά τρία Χιακά πολεμικά σκάφη και χωρίς να χάση στιγμήν ετέθη εις καταδίωξιν των. Αλλ' επελθούσης μεγάλης τρικυμίας, τα μεν Χιακά πλοία μετά πολλής δυσκολίας κατώρθωσαν να σωθούν εντός του λιμένος των, αλλ' εκ των Αθηναϊκών, τρία τα οποία είχαν προχωρήσει πολύ περισσότερον των λοιπών εις την καταδίωξιν, εξώκειλαν πλησίον της πόλεως της Χίου και κατεστράφησαν. Και άλλοι μεν των ανδρών συνελήφθησαν ζώντες, άλλοι δ' εφονεύθησαν. Τα λοιπά όμως πλοία κατέφυγαν εις τον καλούμενον Φοινικούντα λιμένα, κείμενον υπό το όρος Μίμαντα. Εκείθεν βραδύτερον κατέπλευσαν εις την Λέσβον, όπου ήρχισαν ετοιμαζόμενοι διά τον τειχισμόν.

35.

**Αποτυχία των
Λακεδαιμονίων να
καταλάβουν την
Κνίδον**

Κατά την διάρκειαν του αυτού χειμώνας, ο Λακεδαιμόνιος Ιπποκράτης, εκπλεύσας με δέκα πλοία των Θουρίων, υπό την αρχηγίαν του Δωριέως, υιού του Διαγόρου, και δύο άλλων, εν Λακωνικόν και εν Συρακούσιον, κατέπλευσε εις την Κνίδον, η οποία είχαν ήδη πεισθή υπό του Τισσαφέρνους ν' αποστατήση από τους Αθηναίους. Όταν αι Πελοποννησιακαί αρχαί της Μιλήτου έμαθαν τον κατάπλουν των, διέταξαν τα μεν ημίση των πλοίων να περιμένουν προς αποστασίαν της Κνίδου, τα δε άλλα ημίση να περιπολούν περί το Τριόπιον και συλλαμβάνουν τα εξ Αιγύπτου προερχόμενα και εκεί καταπλέοντα εμπορικά πλοία. Το Τριόπιον είναι ακρωτήριο της περιφερείας της Κνίδου, καθιερωμένον εις τον Απόλλωνα. Μαθόντες τούτο οι Αθηναίοι, έπλευσαν από την Σάμον και εκυρίευσαν τα παρά το Τριόπιον φρουρούντα εξ πλοία, των οποίων οι άνδρες κατώρθωσαν να διαφύγουν. Μετά τούτο καταπλεύσαντες εις την

Κνίδον και επιτεθέντες κατά της πόλεως, η οποία είναι ατείχιστος, ολίγον έλειψε να την καταλάβουν. Την επομένη επανέλαβαν την επίθεσιν, αλλ' επειδή οι Κνίδιοι, διαρκούσης της νυκτός, έλαβαν προσφορώτερα αμυντικά μέτρα από την προτεραιάν, και συγχρόνως ενισχύθησαν διά της προσελεύσεως των πληρωμάτων, τα οποία είχαν διαφύγει από τα πλοία πού είχαν κυριευθή εις το Τριόπιον, η επίθεσις των επροξένει ολιγωτέρας ακόμη βλάβας παρά την προηγουμένην, και ως εκ τούτου απεσύρθησαν και αφού ερήμωσαν τα πέριξ, απέπλευσαν εις την Σάμον.

36.

Νέα συμμαχία Λακεδαιμονίων και Περσών

Κατά την ιδίαν περίπου εποχήν, ήλθεν ο Αστύοχος εις την Μίλητον, διά ν' αναλάβη την αρχηγίαν του στόλου. Οι Πελοποννήσιοι είχαν ακόμη κατά την εποχήν ταύτην αφθονίαν των πάντων εις το στρατόπεδον των. Τωόντι και μισθός επαρκής κατεβάλλετο και οι διαρπαγέντες εκ της Ιάσου άφθονοι θησαυροί ήσαν ακόμη εις χείρας των στρατιωτών, και οι Μιλήσιοι έφεραν προθύμως τα βάρη του πολέμου. Εις τους Πελοποννησίους, εν τούτοις, εφάινετο, ότι η πρώτη προς τον Τισσαφέρνη συνθήκη, η συνομολογηθείσα υπό του Χαλκιδέως, ήτο ανεπαρκής και όχι τόσον επωφελής δι' αυτούς. Ως εκ τούτου, προ της αναχωρήσεως του Θηριμένους, συνήψαν και νέαν τοιαύτην, της οποίας το περιεχόμενον είχεν ως εξής.

37. «Συνθήκη μεταξύ Λακεδαιμονίων και των συμμάχων αυτών προς τον βασιλέα Δαρείον και τους υιούς του Βασιλέως και τον Τισσαφέρνη. Συνομολογείται μεταξύ των ανωτέρω συνθήκη ειρήνης και φιλίας, υπό τους επομένους όρους.

«Απαγορεύεται εις τους Λακεδαιμονίους και τους συμμάχους αυτών επιδρομή, προς τον σκοπόν πολέμου ή οιασδήποτε βλάβης εναντίον πάσης χώρας και πάσης πόλεως, αι οποίαι ανήκουν εις τον βασιλέα Δαρείον ή ανήκαν εις τον πατέρα ή τους προγόνους αυτού, ως επίσης απαγορεύεται εις τους Λακεδαιμονίους και τους συμμάχους αυτών η είσπραξις φόρων εκ των πόλεων τούτων. Επίσης απαγορεύεται εις τον βασιλέα Δαρείον και εκείνους, επί των οποίων εκτείνεται η κυριαρχία αυτού, επιδρομή κατά των Λακεδαιμονίων και των συμμάχων αυτών, προς τον σκοπόν πολέμου ή οιασδήποτε βλάβης.

«Εάν οι Λακεδαιμόνιοι ή οι σύμμαχοι των λάβουν οιανδήποτε ανάγκην του Βασιλέως, ή ο Βασιλεύς οιανδήποτε ανάγκην των Λακεδαιμονίων ή των συμμάχων των, κάθε τι που θα κάμουν, κατόπιν κοινής συμφωνίας, θεωρείται καλώς έχον.

«Τον κατά των Αθηναίων πόλεμον θα διεξαγάγουν από κοινού και εάν αποφασισθή ο τερματισμός αυτού, ούτος θα γίνη επίσης από κοινού.

«Ο Βασιλεύς υποχρεούται να καταβάλη την δαπάνην ολοκλήρου του στρατού, ο οποίος, κατά πρόσκλησιν αυτού, θα ευρίσκεται επί του εδάφους του.

«Εάν καμμία εκ των πόλεων, αι οποίαι συνωμολόγησαν την παρούσαν συνθήκην, επιτεθή κατά της χώρας του Βασιλέως, οι λοιποί υποχρεούνται να την εμποδίσουν και να βοηθήσουν τον Βασιλέα με όλας των τας δυνάμεις. Και εάν κανείς εκ των κατοίκων της χώρας του Βασιλέως ή των χωρών, όσαι υπόκεινται υπό την κυριαρχίαν αυτού, επιτεθή κατά του εδάφους των Λακεδαιμονίων ή των συμμάχων των, ο Βασιλεύς υποχρεούται να τον εμποδίση και να τους βοηθήση με όλας του τας δυνάμεις.»

**Οι Αθηναίοι
επικρατούν εις Χίον
κατά ξηράν και
θάλασσαν**

Μετά την συνομολόγησιν της συνθήκης ταύτης, ο Θηριμένης παρέδωσε τον στόλον προς τον Αστύοχον και εκπλεύσας επί μικρού σκάφους εξηφανίσθη έκτοτε. Οι Αθηναίοι, εξ άλλου, οι οποίοι είχαν εν τω μεταξύ μεταφέρει τον στρατόν των εκ της Λέσβου εις την Χίον, όπου επεκράτουν και κατά γην και κατά θάλασσαν, ήρχισαν να οχυρώνουν το Δελφίνιον, θέσιν άλλωστε καθ' εαυτήν οχυράν εκ του μέρους της ξηράς, έχουσαν λιμένας και κειμένην επί μικράς από της πόλεως της Χίου αποστάσεως. Ενώ οι Χίοι, ένεκα των επανειλημμένων σοβαρών ήττων, τας οποίας είχαν υποστή προηγουμένως, και διότι εκτός τούτων, αι μεταξύ των σχέσεις ήσαν πολύ κακαί (καθόσον ήδη μετά την υπό του Πεδαρίτου θανάτωσιν του υιού του Ίωνος Τυδέως και των περί αυτόν, καταδικασθέντων ως αττικιζόντων, και την αναγκαστικήν υποβολήν του κράτους υπό ολιγαρχίαν, οι μεν υπωπτεύοντο τους δε), έμενον αδρανούντες, διότι εθεώρουν, ότι ούτε οι ίδιοι, ένεκα των λόγων τούτων, ούτε οι υπό τον Πεδάριτον μισθοφόροι ήσαν ικανοί ν' αντιπαραταχθούν κατά των Αθηναίων. Έστειλαν, εν τούτοις, εις την Μίλητον, ζητούντες βοήθειαν από τον Αστύοχον. Επειδή όμως ούτος δεν εισήκουσε την αίτησίν των, ο Πεδάριτος έγραψεν εις την Λακεδαίμονα, κατηγορών αυτόν διά την αδικαιολόγητον στάσιν του. Τοιαύτη ήτον η κατάστασις των Αθηναίων εις την Χίον, ενώ ο εις την Σάμον σταθμεύων στόλος των ήρχετο μεν συχνά, προκαλών τον εις Μίλητον σταθμεύοντα εχθρικών στόλον, αλλ' επειδή ούτος ηρνείτο ν' αντεπεξέλθη, επέστρεφε πάλιν εις την Σάμον, όπου ησύχαζεν.

**Κινήσεις του
Σπαρτιατικού στόλου
εις Μ. Ασίαν και
επιτυχία αυτού παρά
την Μήλον**

Εν τω μεταξύ, τα είκοσι επτά πλοία, τα οποία, χάρις εις τας ενεργείας του Μεγαρέως Καλλιγείτου και του Κυζικηνού Τιμαγόρου, είχαν ετοιμασθή υπό των Λακεδαιμονίων διά τον Φαρνάβαζον, εξέπλευσαν περί το χειμερινόν ηλιοτρόπιον, διευθυνόμενα εις την Ιωνίαν. Της μοίρας ταύτης του στόλου επέβαι νεν ως αρχηγός ο Σπαρτιάτης Αντισθένης, τον οποίον συνώδευαν ένδεκα Σπαρτιάται, εις εκ των οποίων ήτον ο Λίχας, υιός του Αρκεσιλάου, αποστελλόμενοι υπό των Λακεδαιμονίων ως σύμβουλοι του Αστύοχου. Ούτοι είχαν εντολήν, φθάνοντες εις την Μίλητον, όχι μόνον να συμμερίζωνται μετά του Αστύοχου την μέριμναν, όπως τα πράγματα ρυθμισθούν κατά τον καλλίτερον δυνατόν τρόπον, αλλά και να στείλουν, εάν το εγκρίνουν, εις τον Ελλήσποντον προς τον Φαρνάβαζον την μοίραν ταύτην, αποτελουμένην είτε από τα ίδια πλοία, είτε από περισσότερα, είτε από ολιγώτερα, υπό την αρχηγίαν του συνοδεύοντος αυτούς Κλεάρχου, υιού του Ραμφίου. Συγχρόνως ήσαν εξουσιοδοτημένοι, εάν το έκριναν ενδεδειγμένον, να παύσουν τον Αστύοχον από την

αχιναυαρχίαν του στόλου και τον αντικαταστήσουν διά του Αντισθένους, καθόσον, συνεπεία της επιστολής του Πεδαρίτου, οι Λακεδαιμόνιοι υπωπεύοντο αυτόν. Η μοίρα λοιπόν αυτή του στόλου από το ακρωτήριο του Μαλέα διηυθύνθη προς το ανοικτόν πέλαγος και προσήγγισεν εις την Μήλον, όπου συναντήσασα δέκα Αθηναϊκά πλοία συνέλαβε τρία εξ αυτών, κενά πληρωμάτων, και τα έκαυσε. Φοβούμενοι όμως μετά τούτο μήπως τα εκ της Μήλου διαφυγόντα Αθηναϊκά πλοία αναγγείλουν, όπως και πράγματι έκαμαν, την προσέγγισιν των εις τον Αθηναϊκόν στόλον της Σάμου, έπλευσαν προς την Κρήτην, επεκτείναντες, χάριν ασφαλείας, τον πλουν των, και κατέπλευσαν εις την Καύνον της Μικράς Ασίας. Απ' εκεί, θεωρήσαντες εαυτούς ασφαλείς πλέον, ειδοποίησαν τον στόλον εις την Μίλητον, να στείλῃ να τους συνοδεύσῃ, όπως πλεύσουν εκεί, κατά μήκος της ακτής.

40.

**Οι Χίοι ζητούν
βοήθειαν από τον
Λακεδαιμόνιον
Αστύοχον**

Κατά τον ίδιον εν τούτοις καιρόν, οι Χίοι και ο Πεδάριτος, παρ' όλην την αδιαφορίαν του Αστυόχου, έστειλαν επανειλημμένως αγγελιαφόρους εις την Μίλητον, ζητούντες από αυτόν να έλθῃ με όλον τον στόλον προς βοήθειαν των, αφού πολιορκούνται, και να μη ανεχθή, όπως η μεγίστη των συμμαχίδων πόλεων της Ιωνίας διατελή αποκλεισμένη από θαλάσσης και ερημούνται κατά ξηράν διά ληστρικών επιδρομών. Διότι η Χίος είχε πολλούς δούλους, περισσοτέρους μάλιστα από κάθε άλλην πόλιν μετά την Λακεδαίμονα, και συγχρόνως ως εκ του μεγάλου αριθμού των, αι παρεκτροπαί των ετιμωρούντο με μεγαλητέραν αυστηρότητα. Ως εκ τούτου, θεωρήσαντες ούτοι ότι διά της οχυρώσεως του Δελφινίου, ο στρατός των Αθηνών είχαν εγκατασταθή ασφαλώς εις την Χίον, ηυτομόλησαν αμέσως προς αυτούς οι περισσότεροι και επροξένησαν αυτοί τας μεγαλητέρας ζημίας εις την χώραν, λόγω του ότι την εγνώριζαν καλώς. Ισχυρίζοντο λοιπόν οι Χίοι, ότι έπρεπε να έλθουν προς βοήθειαν των, ενόσω δεν είχε συμπληρωθή ούτε η γινομένη οχύρωσις του Δελφινίου, ούτε το κατασκευαζόμενον προσθέτως περί το στρατόπεδον και το ορμητήριο του στόλου ευρύτερον οχύρωμα, και υπήρχεν ελπίς να εμποδισθή η συμπλήρωσις αυτών. Ο Αστύοχος, μολονότι ένεκα της ανωτέρω μνημονευθείσης απειλής του, δεν εσκέπτετο τοιούτον τι, βλέπων ότι οι σύμμαχοι εδείκνυαν μεγάλην προθυμίαν διά την επιχείρησιν ταύτην, είχαν ετοιμασθή, όπως έλθῃ εις βοήθειαν των.

41.

**Κινήσεις του
Αθηναϊκού και
Σπαρτιατικού στόλου
περί τας νήσους Σύμην,
Χάλκην και Ρόδον
οδηγούν εις ναυμαχίαν**

Αλλ' εν τω μεταξύ, ήλθεν εκ της Καύνου η είδησις, ότι έφθασαν τα είκοσι επτά πλοία και οι αποστελλόμενοι υπό των Λακεδαιμονίων σύμβουλοι. Και ο Αστύοχος,

θεωρήσας, ότι υπέρ πάντα τα άλλα, προείχε κατά την σπουδαιότητα η συνοδεία τόσο του αριθμού πλοίων, διά των οποίων θα εξησφαλίζετο η επικράτησις των κατά θάλασσαν, και η ασφαλής μεταφορά των αποσταλέντων Λακεδαιμονίων επιθεωρητών, παρήτησε την εκστρατείαν της Χίου και εξέπλευσε, διευθυνόμενος εις την Καύνον. Πλέον δε παρά την Κω την Μεροπίδα, ενήργησεν απόβασιν, και ευρών την πόλιν, η οποία ήτον ατείχιστος, κατεστραμμένην υπό συμβάντος σεισμού, του μεγίστου βεβαίως εξ όσων ενθυμούμεθα, και τους κατοίκους καταφυγόντας εις τα όρη, διήρπασε την πόλιν και επιδραμών ελεηλάτησε την ύπαιθρον χώραν, παραλαβών κάθε τι, πλην των ελευθέρων, τους οποίους δεν επείραξε. Φθάσας δ' εκ της Κω εις την Κνίδον, εν καιρώ νυκτός, επείσθη από τας επιμόνους παραινέσεις των Κνιδίων να μη αποβιβάση τους ναύτας, αλλά να πλεύση, χωρίς να χάση ούτε στιγμήν, κατ' ευθείαν εναντίον των είκοσιν Αθηναϊκών πλοίων, τα οποία, υπό την αρχηγίαν του Χαρμίνου, ενός των εις την Σάμον ευρισκομένων Αθηναίων στρατηγών, παρεφύλαττε τα εκ της Πελοποννήσου αναμενόμενα είκοσι επτά πλοία, αυτά ακριβώς, τα οποία μετέβαινε διά να συνοδεύση ο Αστύοχος. Την προσέγγισιν αυτών είχε πληροφορηθή ο Αθηναϊκός στόλος της Σάμου από την Μήλον και εις τον Χαρμίνον ανετέθη η περιπολία περί τας νήσους Σύμην, Χάλκην και Ρόδον και τας ακτάς της Λυκίας. Είχε μάλιστα αυτός εξακριβώσει ήδη, ότι ευρίσκοντο εις την Καύνον.

42 Ο Αστύοχος, λοιπόν, χωρίς να χάση καιρόν, έπλευσεν αμέσως προς την διέυθυνσιν της Σύμης, πριν γίνη γνωστή η εκεί παρουσία του, ελπίζων να περιλάβη τα Αθηναϊκά πλοία εις τα δίκτυα του, εις κανέν μέρος ανοικτής θαλάσσης. Αλλ' η βροχή και ο νεφελώδης ουρανός επροκάλεσαν μέσα εις σκότος σύγχυσιν και απεπλάνησαν τα πλοία από την πορείαν των. Κατά τα εξημερώματα, ενώ ο στόλος είχε διασπασθή και μέρος μεν αυτού, το αριστερόν κέρας, ήτον ορατόν υπό των Αθηναίων, ενώ ο λοιπός στόλος επλανάτο ακόμη περί την νήσον, ο Χαρμίνος και οι Αθηναίοι εξεκίνησαν εναντίον των με πλοία ολιγώτερα των είκοσι, νομίσαντες, ότι τα πλοία ταύτα ήρχοντο από την Καύνον και ήσαν ακριβώς τα, πλοία, τα οποία παρεφύλατταν, και επιπεσόντες κατ' αυτών εβύθισαν αμέσως τρία και επροξένησαν σοβαράς ζημίας εις άλλα, και επεκράτουν κατά την μάχην, μέχρι της στιγμής, κατά την οποίαν αντελήφθησαν, απροσδοκίτως ερχόμενον, το κύριον τμήμα του εχθρικού στόλου και ήρχισαν να περικυκλούται εξ όλων των σημείων. Ετράπησαν τότε εις φυγήν, και απολέσαντες εξ πλοία, κατέφυγαν με τα λοιπά εις την νήσον Τευτλούσσαν και εκείθεν εις την Αλικαρνασσόν. Μετά τούτο, ο Πελοποννησιακός στόλος κατέπλευσεν εις την Κνίδον και αφού ενώθη με τα εκ της Καύνου ελθόντα είκοσι επτά πλοία, έπλευσεν, ήδη ολόκληρος, εις την Σύμην, όπου έστησε τρόπαιον και εκείθεν επέστρεψε και προσωρμίσθη εις την Κνίδον.

43.

**Ο Αθηναϊκός στόλος
επιστρέφει εις Σάμον, ο
δε Πελοποννησιακός
συγκεντρούται εις
Κνίδον**

Ο Αθηναϊκός στόλος, άμα έμαθε τα της ναυμαχίας, έπλευσεν ολόκληρος εις την Σύμην, και χωρίς να επιτεθή κατά του Πελοποννησιακού στόλου εις την Κνίδον, ούτε ούτος εναντίον εκείνου, παρέλαβε την αποθήκην της εξαρτύσεως των πλοίων, την

οποίαν είχεν αφίσει εις την Σύμην, και αφού προσήγγισεν εις τα Λώρυμα της Μικρασιατικής ακτής, επέστρεψεν εις την Σάμον.

Ήδη, ότε όλα τα πλοία των Πελοποννησίων συνεκεντρώθησαν εις την Κνίδον, ήρχισαν προβαίνοντες εις τας απαιτουμένας τυχόν επισκευάς αυτών, ενώ συγχρόνως οι ένδεκα Λακεδαιμόνιοι σύμβουλοι συνεζήτουν με τον Τισσα φέρνη, ο οποίος είχε φθάσει εκεί, και περί των ήδη γενομένων, όσα τυχόν δεν ήσαν της αρεσκείας των, και περί των μελλουσών πολεμικών επιχειρήσεων, κατά τίνα τρόπον θα διεξαχθούν καλλίτερον και συμφερότερον διά τα δύο μέρη. Ο Λίχας ιδίως υπέβαλεν υπό αυστηρόν έλεγγον τα μέχρι τούδε γερόμενα και υπεστήριζεν ότι αι διατάξεις και των δύο συνθηκών, και της υπό του Χαλκιδέως συνομολογηθείσης και της υπό του Θηριμένους, είχαν συνταχθή κακώς, και ότι θα ήτο τερατώδες, εάν ο Βασιλεύς ήθελεν απαιτήσει την σήμερον ημέραν ν' ασκήση κυριαρχίαν επί όλων των χωρών όσων προηγουμένως αυτός, ή και οι προγονοί του, ήσαν κύριοι (διότι, εν τοιαύτη περιπτώσει, πράγματι, και αι νήσοι όλαι, και η Θεσσαλία και οι Λοκροί και όλη η Ελλάς μέχρι και της Βοιωτίας θα υπεδουλώνοντο) και αν οι Λακεδαιμόνιοι, αντί ν' αποδώσουν εις τους Έλληνας την ελευθερίαν, θα επέβαλαν εις αυτούς τον Περσικόν ζυγόν. Εζήτησεν, ως εκ τούτου, την συνομολόγησιν άλλης καλλιτέρας συνθήκης, δηλώσας ότι τας υπάρχουσας δεν θα εφαρμόση εν πάση περιπτώσει, ούτε εννοεί, επί τη βάσει αυτών, να δεχθή τας δαπάνας της συντηρήσεως του στρατού του. Ο Τισσαφέρνης, αγανακτήσας, απήλθε μαινόμενος από θυμόν, χωρίς να καταλήξη εις καμμίαν συνεννόησιν.

44.

Η Ρόδος προσχωρεί εις τους Πελοποννησίους

Οι Πελοποννήσιοι, εξ άλλου, απεφάσισαν να πλεύσουν εις την Ρόδον, οπόθεν τους ήρχοντο προσκλήσεις από τους επιφανεστάτους των ολιγαρχικών, ελπίζοντες να προσεταιρισθούν νήσον ισχυράν, ως εκ του πλήθους των ναυτών και των στρατιωτών της, και συγχρόνως πιστεύοντες, ότι, εν τοιαύτη περιπτώσει, θα ημπορέσουν μόνοι των να συντηρήσουν τον στόλον με την βοήθειαν των ιδικών των συμμάχων, χωρίς ν' αναγκάζονται να ζητούν χρήματα από τον Τισσαφέρνη. Πλεύσαντες, επομένως, αμέσως, διαρκούντος του χειμώνας, εκ της Κνίδου προσήγγισαν πρώτον εις την Κάμιρον της Ρόδου, με εννενήντα τέσσερα πλοία και ενέπνευσαν τοιούτον τρόπον εις τους πολλούς των κατοίκων, οι οποίοι δεν εγνώριζαν τα της συνωμοσίας, ώστε ούτοι ήρχισαν φεύγοντες, αφού μάλιστα η πόλις ήτο και ατείχιστος. Μετ' ολίγον όμως, συνεκάλεσαν οι Λακεδαιμόνιοι και τούτους και τους κατοίκους της Λίνδου και της Ιαλυσού, των δύο άλλων πόλεων της νήσου, έπεισαν αυτούς ν' αποστατήσουν από τους Αθηναίους και ούτως η Ρόδος προσεχώρησε προς τους Πελοποννησίους. Αλλ' οι Αθηναίοι, οι οποίοι εν τω μεταξύ επληροφορήθησαν περί των προθέσεων των, έσπευσαν να έλθουν εκ της Σάμου, επιδιώκοντες να προλάβουν το πράγμα, και παρουσιάσθησαν έξω του λιμένος. Αλλά βλέποντες, ότι έφθασαν ολίγον αργά, απέπλευσαν κατ' αρχάς εις την Χάλκην και εκείθεν εις την Σάμον. Ακολούθως διεξήγαν τας κατά της Ρόδου εχθροπραξίας, χρησιμοποιούντες ως ορμητήρια διά τας κατ' αυτής επιθέσεις την Χάλκην και την Κω. Οι Πελοποννήσιοι, εξ άλλου, εισέπραξαν από τους Ροδίους μέχρι τριάντα δύο ταλάντων, αλλά κατά τα λοιπά έμειναν αδρανούντες επί ογδοήκοντα ημέρας, ανασύραντες τα πλοία εις την ξηράν.

**Ο Αλκιβιάδης
φοβηθείς διότι κατέστη
ύποπτος εις τους
Πελοποννησίους
προσφεύγει εις τον
Τισσαφέρνην
παροτρύνων τούτον εις
αντισπαρτιατικές
ενεργείας**

Εν τω μεταξύ, και πριν ακόμη μάλιστα μεταφερθούν οι Πελοποννήσιοι εις την Ρόδον, έλαβαν χώραν τα επόμενα γεγονότα. Μετά τον θάνατον του Χαλκιδέως και την μάχην της Μιλήτου, ο Αλκιβιάδης έγινε ύποπτος εις τους Πελοποννησίους και ελήφθη επιστολή αυτών εκ Λακεδαιμόνος προς τον Αστύοχον, διατάσσουσα αυτόν να τον θανατώσῃ. Ήτο τώντι εχθρός του Άγιδος και επί πλέον εθεωρείτο ανάξιος πάσης εμπιστοσύνης. Φοβηθείς, ως εκ τούτου, ο Αλκιβιάδης έφυγεν αμέσως προς τον Τισσαφέρνην, όπου μετ' ολίγον διά της επ' αυτού επιρροής του ήρχισε να βλάβῃ ὅσον ημπορούσε περισσότερον τα συμφέροντα των Πελοποννησίων. Και καθοδηγών αυτόν εις ὅλα, επέτυχε να ελαττωθῇ ο μισθός των ναυτῶν από μιας δραχμῆς εις τρεις οβολούς, χωρίς μάλιστα να καταβάλλεται οὗτος ολόκληρος διά μιας, συνιστών εις τον Τισσαφέρνην να επικαλεσθῇ ἀπέναντι αυτών, ὅτι οι Αθηναῖοι, οι οποίοι έχουν μακράν εμπειρίαν των ναυτικών, δίδουν εις τους ιδικούς των τρεις οβολούς, ὅχι τόσον από οικονομικὴν ανεπάρκειαν, ὅσον διότι δεν θέλουν να διαφθείρῳται οι ναῦται των διά του μεγάλου μισθοῦ και ἄλλοι μὲν να καταστρέφουν την υγείαν των, δαπανῶντες εις πράγματα, εκ των οποίων προκαλούνται ασθένειαι, ἄλλοι δε να λιποτακτοῦν, χωρίς ν' ἀφίνουν οπίσω των ὡς ἐνέχυρον το καθυστερούμενον μέρος του μισθοῦ των. Συνεβούλευε συγχρόνως αυτόν να επιτύχῃ διά δωροδοκίας την έγκρισιν του μέτρου τούτου εκ μέρους των τριηράρχων και στρατηγῶν των διαφόρων πόλεων, πλην των Συρακουσίων, εκ των οποίων ο Ερμοκράτης μόνος, ἐξ ονόματος ὅλων των συμμάχων, ηναντιούτο κατά του μέτρου τούτου. Και τους αντιπροσώπους των πόλεων, οι οποίοι ήλθαν ζητούντες χρήματα, απέπεμψεν, αποκρούων, ἐξ ονόματος του Τισσαφέρνου, την αίτησίν των, διά του ισχυρισμοῦ, ὅτι οι μὲν Χίοι θα ήσαν ἀναίσχυντοι, εἰάν, ἐνῶ εἶναι οι πλουσιώτεροι των Ελλήνων και οφείλουν την σωτηρίαν των εις ξένην συνδρομήν, έχουν ἐν τούτοις την ἀξίωσιν, ὡς ἄλλοι διακινδυνεύουν υπέρ της ἐλευθερίας των, ὅχι μόνον την ζωήν των, ἄλλα και την περιουσίαν των. Ὡς προς δε τας λοιπὰς πόλεις, εἶπεν, ὅτι, ἀφού πριν ἐπαναστατήσουν δεν ἐφείδοντο δαπανῶν χάριν των Αθηναίων, διαπράττουν ἀδικίαν, εἰάν δεν θελήσουν και τώρα να εισφέρουν ἴσα ποσὰ και ἀκόμη περισσότερα, χάριν του ιδίου αυτών συμφέροντος. Και ἐξηγεί ὅτι ο Τισσαφέρνης, τώρα μὲν ὅπου διεξάγει τον πόλεμον δαπανῶν εκ των ιδίων, ήτο φυσικόν να δεικνύεται φειδωλός, ἀλλ' εἰάν ποτέ σταλοῦν ἀπό την πρωτεύουσαν χρήματα του Βασιλέως διά τον μισθόν των ναυτῶν, θα τους τον ἀποδώσῃ ἀκέραιον και θα κάμῃ ὅ,τι ήτον εὐλογον, προς το συμφέρον των πόλεων.

46. Συνεβούλευσεν επίσης τον Τισσαφέρνην να μη σπεύδῃ παρά πολύ να τερματίσῃ τον πόλεμον, μηδέ να θελήσῃ, προσκαλὼν τον Φοινικικόν στόλον, ὡς ἡτοιμάζετο να κάμῃ, ἢ παρέχων μισθόν εις περισσότερους Έλληνας ναύτας, να

συγκεντρώση εις τας ιδίας χείρας την κυριαρχίαν και επί της ξηράς και επί της θαλάσσης, αλλά ν' αφήση να έχουν οι δύο διηρημένην την κυριαρχίαν και να δύναται ούτως ο Βασιλεύς να χρησιμοποιή, τον έτερον κατά του εκάστοτε οχληρού εξ αυτών. Καθόσον, εάν η υπεροχή και κατά γην και κατά θάλασσαν ήθελε συγκεντρωθή εις χείρας του αυτού κράτους, ο Βασιλεύς δεν θα είχε κανένα να τον βοηθήση εις κατάλυσιν της δυνάμεως του ισχυροτέρου και θα εξηναγκάζετο κάποτε να εξεγερθή και αναλάβη μόνος τον κατ' αυτού αγώνα, με μεγάλας δαπανάς και κινδύνους. Ενώ είναι ευθηνότερον, με μέρος μόνον της δαπάνης αυτής και συγχρόνως, χωρίς κανένα κίνδυνον δι' εαυτόν, να κατατρίψη τους ιδίους τους Έλληνας, τους μεν διά των δε. Υπεστήριξεν ακόμη, ότι οι Αθηναίοι ήσαν προσφορώτεροι διά τον Βασιλέα συμμετοχοί της επί των άλλων ηγεμονίας, καθόσον εποφθαλμιούν ολιγώτερον τας χερσαίας κτήσεις και όχι μόνον ο δεδηλωμένος σκοπός, διά τον οποίον διεξάγουν τον πόλεμον, αλλά και ο τρόπος της διεξαγωγής αυτού, προσαρμόζεται καλλίτερα προς τα συμφέροντα του Βασιλέως. Διότι ενώ αυτοί θα συνέπρατταν μετά του Βασιλέως, όπως εξασφαλίσουν δι' εαυτούς μεν την κυριαρχίαν της θαλάσσης, δι' εκείνον δε την υποταγήν των εις την επικράτειάν του κατοικούντων Ελλήνων, οι Λακεδαιμόνιοι, τουναντίον, ήλθαν ως ελευθερωταί αυτών. Και δεν είναι πιθανόν, ότι ενώ ελευθερώνουν σήμερον τους Έλληνας από την κυριαρχίαν των Αθηναίων, δεν θα ελευθερώσουν αυτούς και από την κυριαρχίαν των Περσών, εφόσον οι τελευταίοι δεν κατορθώσουν μίαν ημέραν να τους βάλουν κατά μέρος. Συνίστα, λοιπόν, εις τον Τισσαφέρνη να κατατρίψη πρώτον αμφοτέρους, και αφού κολοβώση όσον ημπορέση περισσότερον την δύναμιν των Αθηναίων, εκδιώξη τελευταίον τους Λακεδαιμονίους εκ της χώρας. Ο Τισσαφέρνης απεδέχθη πραγματικώς το πρόγραμμα τούτο διά το μέλλον, όπως τουλάχιστον ημπορεί να εικάση κανείς εκ των ενεργειών του. Διότι, συνεπεία των λόγων τούτων του Αλκιβιάδου, και αναγνωρίζων την ορθότητα των συμβουλών του, περιέβαλεν αυτόν με την πλήρη εμπιστοσύνην του και όχι μόνον παρείχεν ανεπαρκή τα μέσα της συντηρήσεως εις τους Πελοποννησίους, αλλά και τους απέτρεπεν επιμόνως να ναυμαχήσουν, επιμένων ότι πρέπει να περιμένουν την έλευσιν του Φοινικικού στόλου, διά να διεξαχθή ο αγών με υπερτέρας εκ μέρους των δυνάμεις. Και τοιουτοτρόπως και των αγώνα των εξημίωνε και την δύναμιν του στόλου των, η οποία είχε φθάσει να γίνη πολύ μεγάλη, εμείωσε και γενικώς η έλλειψις προθυμίας κατά την σύμπραξίν του εις τον πόλεμον ήτο τόσο φανερά, ώστε να μη ημπορή ν' αποκρυβή.

47.

**Διά των κατά της
Σπάρτης ενεργειών του
επιδιώκει ο Αλκιβιάδης
να επιστρέψη εις
Αθήνας**

Αλλ' ο Αλκιβιάδης, δίδων τας συμβουλάς ταύτας εις τον Τισσαφέρνη και τον Βασιλέα, καθ' όν χρόνον ευρίσκετο υπό την προστασίαν των, έπραττε τούτο όχι μόνον, διότι εθεώρει αυτάς ως τας μάλλον εξυπηρετικές του συμφέροντος των, αλλά συγχρόνως διότι επεδίωκε μετά πολλής επιμελείας να προετοιμάση την κάθοδόν του εις την πατρίδα και εγνώριζεν, ότι εάν δεν καταστρέψη αυτήν εξ ολοκλήρου, θα ήρχετο ημέρα, κατά την οποίαν θα την έπειθε να του επιτρέψη την επάνοδον. Και ενόμιζεν, ότι το αποτελεσματικώτερον προς τούτο επιχείρημα θα ήτο, εάν εγίνετο

γνωστόν, ότι ευρίσκεται εις στενάς σχέσεις μετά του Τισσαφέρνης. Όπως και πράγματι συνέβη. Διότι όταν οι Αθηναίοι στρατιώται της Σάμου αντελήφθησαν την επιρροήν πού εξήσκει επί του Τισσαφέρνης ο Αλκιβιάδης και συγχρόνως ούτος διεμήνυσε προς τους επιφανέστερους εξ αυτών, όπως ομιλήσουν περί αυτού εις τους αρίστους πολίτας και τους είπουν, ότι η επιθυμία του είναι, υπό πολίτευμα ολιγαρχικόν και όχι βέβαια την σημερινήν φαυλοκρατίαν, η οποία τον εξώρισε, να κατέλθη εις τας Αθήνας, φέρων και την φιλίαν του Τισσαφέρνης και συνεργασθή μετ' αυτών υπέρ του τόπου, οι τριήραρχοι και οι άλλοι επιφανέστατοι άνδρες του Αθηναϊκού στρατού της Σάμου, εν μέρει συνεπεία των προτάσεων τούτων και περισσότερον ακόμη διότι ήθελαν το πράγμα εξ ιδίας πρωτοβουλίας, απεφάσισαν να επιδιώξουν την κατάλυσιν της δημοκρατίας.

48.

**Ο Αλκιβιάδης
συνεννοείται με το εν
Σάμω εκστρατευτικόν
σώμα περί της
καταλύσεως του
δημοκρατικού
πολιτεύματος εις
Αθήνας εις αντάλλαγμα
της φιλίας με τους
Πέρσας**

Και ούτως ήρχισεν η σχετική κίνησις, πρώτον εις το στρατόπεδον της Σάμου, απ' εκεί δ' επεξετάθη ύστερον και εις την πόλιν. Μερικοί μάλιστα ήλθαν από την Σάμον και συνεννοήθησαν προφορικώς με τον Αλκιβιάδην, και όταν υπεσχέθη να τους εξασφαλίση πρώτον μεν την φιλίαν του Τισσαφέρνης ακολούθως δε και την του Βασιλέως, εάν κατέλυν την δημοκρατίαν, οπότε ο Βασιλεύς θα είχε περισσότεραν εμπιστοσύνην, όσοι εξ αυτών ανήκαν εις τους ολιγαρχικούς συνέλαβαν μεγάλας ελπίδας, ότι θα δυνηθούν αυτοί, οι οποίοι φέρουν και τα μεγαλύτερα βάρη, να γίνουν κύριοι των πραγμάτων και συγχρόνως να νικήσουν τους εξωτερικούς εχθρούς των. Διά τούτο, μετά την επιστροφήν των εις την Σάμον, ήρχισαν να οργανώνουν συνωμοσίαν μεταξύ των ομοϊδεατών των και έλεγαν απροκαλύπτως εις τους πολλούς, ότι ο Βασιλεύς θα εγίνετο φίλος των και θα εβοήθει χρηματικώς, εάν ο Αλκιβιάδης επανήρχετο εις τας Αθήνας και κατελύετο η δημοκρατία. Και μολονότι η πρώτη εντύπωσις των στρατιωτών ήτο δυσφορία διά το πράγμα, η ελπίς της χρηματικής επικουρίας του Βασιλέως ήτο τόσον ευπρόσδεκτος, ώστε δεν έφεραν αντίρρησιν. Οι πρωτεργάται του κινήματος, αφού ανεκοίνωσαν ταύτα εις τους στρατιώτας, συνήλθαν, διά να εξετάσουν περαιτέρω μεταξύ των και μετά των περισσότερων ομοφρόνων των τας προτάσεις του Αλκιβιάδου. Αλλ' ενώ οι λοιποί εθεώρουν autάς ευκολοκατορθώτους και ειλικρινείς, ο Φρύνιχος, ο οποίος εξηκολούθει να είναι αρχηγός, ποσώς δεν τας ενέκρινεν. Αυτός έπίστευεν, ότι ο Αλκιβιάδης, όπως ήτο και η αλήθεια, δεν ενδιαφέρετο περισσότερον διά την ολιγαρχίαν παρ' όσον διά την δημοκρατίαν, ούτε απέβλεπεν εις άλλο τίποτε παρά πώς να μεταβάλη το πολίτευμα διά ν' ανακληθή υπό του νέου καθεστώτος και επανέλθη εις τας Αθήνας, ενώ, κατ' αυτόν, κυρία μέριμνά των έπρεπε να είναι πώς ν' αποφύγουν τους εμφύλιους σπαραγμούς. Ούτε ήτον, άλλωστε, εύκολον διά τον Βασιλέα, τώρα ιδίως που και οι

Πελοποννήσιοι ήσαν εξ ίσου ισχυροί κατά θάλασσαν και είχαν υπό την κατοχήν των μερικός εκ των σπουδαιότατων πόλεων της επικρατείας του, να συνταχθή με τους Αθηναίους, προς τους οποίους δεν είχε εμπιστοσύνην, και να δημιουργήση εις εαυτόν πράγματα, ενώ ημπορούσε να εξασφαλίση την φιλίαν των Πελοποννησίων, οι οποίοι ποτέ δεν τον είχαν βλάψει. Και αι σύμμαχοι πόλεις, προσέθεσεν, εις τας οποίας θα υποσχεθούν βέβαια την εισαγωγήν της ολιγαρχίας, αφού δα και οι ίδιοι θα παύσωμεν δημοκρατούμενοι, γνωρίζει καλώς, ότι ούτε αι ήδη αποστατήσασαι θα επανέλθουν διά τούτο ευκολώτερον εις την συμμαχίαν των, ούτε αι παραμείνας ως σύμμαχοι θα γίνουν πιστότεροι. Διότι δεν θα θελήσουν να χάσουν την ελευθερίαν των από προτίμησιν προς την ολιγαρχίαν ή την δημοκρατίαν, αλλά θα προτιμήσουν να είναι ελεύθεροι, αδιαφορούσαι αν την ελευθερίαν θα έχουν με το εν ή το άλλο πολίτευμα. Ούτε νομίζουν οι σύμμαχοι, ότι οι καλούμενοι ευγενείς θα τους δημιουργήσουν ολιγώτερα πράγματα από το πλήθος, διότι αυτοί είναι οι εισηγούμενοι εις το πλήθος τα κακά, οι χορηγούντες εις αυτά τα μέσα προς διάπραξιν τούτων, και οι αποκομίζοντες υπέρ εαυτών τας μεγαλητέρας εξ αυτών ωφελείας. Και εάν η εξουσία περιέλθη εις χείρας των, οι σύμμαχοι πιστεύουν, ότι θα είναι εκτεθειμένοι εις βιαιάς και άνευ δικαστικής αποφάσεως θανατώσεις, ενώ ο λαός εκείνων μεν περιορίζει τας παρεκτροπάς, δι' αυτούς δ' αποτελεί καταφύγιον. Ο Φρύνιχος ισχυρίσθη, ότι ως γνωρίζει καλώς, αι σύμμαχοι πόλεις, διδαχθείσαι εκ της πείρας των, τοιαύτας είχαν αντιλήψεις. Διά τους λόγους δε τούτους, αυτός, τουλάχιστον, αποκρούει τα προτεινόμενα σχέδια του Αλκιβιάδου καθ' όλην την γραμμήν.

49.

**Στέλλεται εις Αθήνας ο
Πείσανδρος προς
εκτέλεσιν των σχεδίων
του Αλκιβιάδου**

Αλλ' οι εκ των συνωμοτών συνελθόντες ενέμειναν εις την αρχικήν γνώμην των και αποδεχθέντες τας προτάσεις του Αλκιβιάδου, απεφάσισαν να στείλουν εις τας Αθήνας τον Πεί σανδρον και άλλους απεσταλμένους, όπως διενεργήσουν την κάθοδον του Αλκιβιάδου και την ανατροπήν της Αθηναϊκής δημοκρατίας και εξασφαλίσουν ούτω την προς τους Αθηναίους φιλίαν του Τισσαφέρνους.

50.

**Ο Αθηναίος στρατηγός
Φρύνιχος αντιδρά εις
τα σχέδια του
Αλκιβιάδου προδίδων
αυτά εις τους
Λακεδαιμονίους**

Πεισθείς ο Φρύνιχος, ότι η περί καθόδου του Αλκιβιάδου πρότασις θα υπεβάλλετο εις τας Αθήνας, όπου βεβαίως θα εγίνετο δεκτή, και φοβηθείς μήπως, ένεκα της αντιδράσεως, την οποίαν επέδειξε κατ' αυτής διά των λόγων του, εάν επιστρέψη ο Αλκιβιάδης εκ της εξορίας, θελήση να εκδικηθή κατ' αυτού ως αντιθέτου του,

κατέφυγεν εις το εξής μέσον. Έστειλε κρυφίως επιστολήν προς τον αρχιναύαρχον των Λακεδαιμονίων Αστύοχον, ενώ ούτος ευρίσκετο ακόμη εις την Μίλητον, διά της οποίας τον επληροφόρει, ότι ο Αλκιβιάδης καταστρέφει τα συμφέροντα των Πελοποννησίων, εργαζόμενος, όπως εξασφαλίση υπέρ των Αθηναίων την φιλίαν του Τισσαφέρνους και εξέθετεν ανεπιφυλάκτως όλας τας λεπτομερείας. Προσέθετεν, ότι πρέπει να θεωρηθή συγγνωστός, εάν ζητή να βλάβη ένα εχθρόν του, έστω αν τούτο ημπορούσε να βλάβη και την πατρίδα του. Αλλ' ο Αστύοχος ούτε εσκέφθη καν να εκδικηθή τον Αλκιβιάδην, ο οποίος άλλωστε έπαυσε να έρχεται, όπως προηγουμένως, εις συνάντησίν του. Αλλά μεταβάς προς επίσκεψιν αυτού και του Τισσαφέρνους εις την Μαγνησίαν, κατέδωκεν ο ίδιος το πράγμα, ανακοινώσας συγχρόνως προς αυτούς το περιεχόμενον της επιστολής του Φρυνίχου και ετέθη εις την διάθεσιν του Τισσαφέρνους, ως προς το ζήτημα τούτο και ως προς τα άλλα, διότι, ως ελέγετο, εδωροδοκείτο υπ' αυτού, και ένεκα του λόγου τούτου, χλιαρώς ανθίστατο εις το ζήτημα της μη ακεραίας καταβολής του μισθού. Ο Αλκιβιάδης έστειλεν αμέσως επιστολήν εις την Σάμον, διά της οποίας κατήγγελλεν εις τας αρχάς την προδοσίαν του Φρυνίχου και εζήτηι να θανατωθή ούτος. Ο Φρύνιχος, ως εκ του μεγίστου κινδύνου, εις τον οποίον τον εξέθετεν η αποκάλυψις αύτη, τα έχασε και απέστειλε νέαν επιστολήν προς τον Αστύοχον, διά της οποίας τον κατηγορεί, διότι δεν εφύλαξε, ως όφειλε, μυστικήν την προηγουμένην ανακοίνωσιν του, εδήλωνεν ότι τίθεται ήδη εις την διάθεσιν του, όπως διευκολύνη τους Πελοποννησίους να καταστρέψουν ολόκληρον τον Αθηναϊκόν στρατόν, εξέθετε λεπτομερώς κατά ποίον τρόπον θα κατώρθωνε τούτο, λαμβανομένου υπ' όψιν, ότι η Σάμος είναι ατείχιστος και ότι δεν πρέπει να κατηγορηθή, εάν, κινδυνεύων ήδη την ζωήν του χάριν αυτών, πράξη και τούτο και κάθε άλλο πού ημπορεί μάλλον, παρά ν' αφήσει να πέση θύμα των χειροτέρων του εχθρών. Αλλ' ο Αστύοχος έφερε και ταύτα εις γνώσιν του Αλκιβιάδου.

51.

**Ο Αλκιβιάδης
καταγγέλλει την
προδοσίαν του
Φρυνίχου**

Ο Φρύνιχος, εξ άλλου, πληροφορηθείς εγκαίρως την προδοσίαν του Αστύοχου, ανέμενεν από στιγμής εις στιγμήν επιστολήν του Αλκιβιάδου, καταγγέλλουσαν το πράγμα. Διά να προλάβη δε τούτο, ανακοίνωσεν ο ίδιος εις το στρατεύμα, ότι, κατά πληροφορίας ασφαλείς, τας οποίας έχει, οι εχθροί, ως εκ του ότι η πόλις της Σάμου είναι ατείχιστος και τα πλοία του στόλου δεν αγκυροβολούν όλα εντός του λιμένος, είναι αποφασισμένοι να επιτεθούν κατά του στρατοπέδου, και είναι ανάγκη να οχυρωθή η Σάμος το ταχύτερον και να λάβουν όλας τας αναγκαίας προφυλάξεις. Ως εκ του ότι δ' ήτον αρχηγός του στρατού, είχεν ο ίδιος δικαιοδοσίαν να λάβη τα μέτρα ταύτα. Επομένως, η οχύρωσις ήρχισεν αμέσως μετά δραστηριότητος και ως εκ της αιτίας αυτής, η Σάμος, η οποία εν πάση περιπτώσει θα ωχυρώνετο, ωχυρώθη ταχύτερον. Ολίγον ύστερον έφθασεν η αναμενόμενη επιστολή του Αλκιβιάδου, διά της οποίας ανήγγελλε την κατά του στρατού προδοσίαν του Φρυνίχου και την επικειμένην επίθεσιν του εχθρού. Ο Αλκιβιάδης, εν τούτοις, εθεωρήθη όχι αξιόπιστος, αλλ' ότι, μαθών εκ των προτέρων τα σχέδια των εχθρών, ήθελεν από έχθραν προς τον Φρύνιχον ν' αποδώσῃ εις αυτόν συνενοχήν εις αυτά και ως εκ

τούτου, η επιστολή του όχι μόνον δεν έβλαψε τον Φρύνιχον, αλλά τουναντίον εθεωρήθη αυτός αξιοπιστότερος, διότι τα λεχθέντα υπ' αυτού επεβεβαιούνται διά των πληροφοριών του Αλκιβιάδου.

52. Έκτοτε ο Αλκιβιάδης κατέβαλε πάσαν προσπάθειαν, όπως πείση τον Τισσαφέρνη να ταχθή υπέρ των Αθηναίων. Ούτος, μολονότι φοβούμενος τους Πελοποννησίους, λόγω του ότι είχαν επί τόπου περισσότερον στόλον από τους Αθηναίους, τίποτε άλλο καλλίτερον δεν ήθελε παρά να ημπορέση να πεισθή, ιδίως αφότου αντελήφθη εις την Κνίδον την δυσαρέσκειαν των Λακεδαιμονίων, διά την υπό του Θηριμένους συνομολογηθείσαν συνθήκην. Διότι το επεισόδιον τούτο της Κνίδου είχε λάβει χώραν, πριν μετασταθμεύσουν οι Πελοποννήσιοι εις την Ρόδον, όπου ευρίσκοντο τώρα, και ο έτι προγενέστερος ισχυρισμός του Αλκιβιάδου, ότι η πολιτική των Λακεδαιμονίων αποβλέπει εις την απελευθέρωσιν όλων των Ελληνικών πόλεων, επεβεβαιώθη διά των λόγων του Λίχα, υποστηρίζαντος, ότι δεν είναι ανεκτή η διάταξις των συνθηκών, κατά την οποίαν αναγνωρίζεται η κυριαρχία του Βασιλέως εφ' όλων των χωρών, των οποίων, εις παρελθούσαν ποτέ εποχήν, αυτός ή οι προγονοί του ήσαν κύριοι. Ούτω, λοιπόν, ο Αλκιβιάδης, αγωνιζόμενος υπέρ μεγάλων πραγμάτων, εκολάκευε τον Τισσαφέρνη και εδείκνυε προς αυτόν μεγάλην αφοσίωσιν.

53.

**Ο Πείσανδρος ενεργεί
εν Αθήναις υπέρ των
σχεδίων του
Αλκιβιάδου.
Απαλλάσσεται της
στρατηγίας ο Φρύνιχος**

Εν τω μεταξύ, η εκ Σάμου αποσταλείσα υπό τον Πείσανδρον πρεσβεία, ελθούσα εις τας Αθήνας, ωμίλησε προς τον δήμον κεφαλαιωδώς περί των λοιπών, ενδιατρίψασα ιδίως εις το ότι ημπορούν, εάν επαναφέρουν τον Αλκιβιάδην και φέρουν τροποποιήσεις εις το δημοκρατικόν των πολίτευμα, να εξασφαλίσουν και την συμμαχίαν του Βασιλέως και την νίκην κατά των Πελοποννησίων. Και πολλοί όμως άλλοι αντετάσσοντο κατά πάσης μεταβολής του δημοκρατικού πολιτεύματος, και οι εχθροί συγχρόνως του Αλκιβιάδου κατεκραύγαζαν, ότι θα ήτο τερατώδες να επιτύχη την κάθοδόν του διά της ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος, και οι Ευμολπίδαι και οι Κήρυκες διεμαρτύροντο και εξώρκιζαν να μη επαναφέρουν άνθρωπον εξορισθέντα διά την βεβήλωσιν των μυστηρίων. Ο Πείσανδρος, χωρίς να πτοηθή ενώπιον τοιαύτης αντιδράσεως και τόσων ύβρεων, επροχώρησεν εις το μέσον και προσκαλών αλληλοδιαδόχως ένα έκαστον των αντιλεγόντων τον ηρώτα, εάν τώρα πού οι Πελοποννήσιοι και στόλον όχι μικρότερον του ιδικού των έχουν, έτοιμον ανά πάσαν στιγμήν προς επίθεσιν, και συμμάχους περισσοτέρους και χρήματα ελάμβαναν από τον Βασιλέα και τον Τισσαφέρνη, έχουν καμμίαν ελπίδα σωτηρίας διά την πόλιν, εφόσον δεν κατορθώση κανείς να πείση τον Βασιλέα να στραφή με το μέρος των. Και όταν εις την ερώτησιν, η απάντησις ήτον αρνητική, τότε πλέον έλεγε προς αυτούς άνευ περιστροφών «Αυτό λοιπόν δεν ημπορούμεν να το κατορθώσωμεν, παρά μόνον, εάν πολιτευθώμεν σωφρονέστερον και αναθέσωμεν την εξουσίαν εις ολίγους μάλλον, διά να εμπνέωμεν εμπιστοσύνην εις τον Βασιλέα, εάν την προσοχήν μας στρέψωμεν σήμερον ολιγώτερον προς το πολίτευμα και περισσότερον προς την σωτηρίαν του

κράτους (διότι αργότερα βέβαια κανείς δεν μας εμποδίζει να μεταβάλωμεν ό,τι τυχόν δεν μας αρέσει) και επαναφέρωμεν τον Αλκιβιάδην, ο οποίος είναι ο μόνος σήμερον άνθρωπος που ημπορεί να το κατορθώσει.»

54. Ο λαός, μολονότι εδυσανασχέτει κατ' αρχάς ακούων τα περί ολιγαρχίας, όταν ο Πείσανδρος τους εξήγησεν άνευ περιστροφών ότι δεν υπάρχει άλλη σωτηρία, ενέδωσε, και εκ φόβου και διότι συγχρόνως ήλπιζεν, ότι το νέον αυτό καθεστώς δεν θα ήτο μακρόβιον. Ως εκ τούτου, εψήφισαν την αποστολήν του Πεισάνδρου, με δέκα άλλους, όπως διαπραγματευθούν με τον Τισσαφέρνη και τον Αλκιβιάδην, όπως αυτοί κρίνουν συμφερότερον, και επειδή συγχρόνως ο Πείσανδρος διέβαλε τον Φρύνιχον, ο λαός απέλυσεν αυτόν και τον Σκυρωνίδην και διώρισεν εις αντικατάστασίν των τον Διομέδοντα και τον Λέοντα. Τον Φρύνιχον διέβαλεν ο Πείσανδρος, ισχυριζόμενος ότι επρόδωσε την Ίασον και τον Αμόργην, πράγματι όμως, διότι τον εθεώρει αντίθετον εις τας μετά του Αλκιβιάδου διαπραγματεύσεις. Ο Πείσανδρος, ακολουθώς, αφού επεσκέφθη όλας τας πολιτικές λέσχας, όσαι υφίσταντο ήδη από πριν εις την πόλιν, ασχολούμεναι με δίκας και τας εκλογάς, και εσύστησεν εις αυτάς να ενωθούν και προβούν, κατόπιν κοινής αποφάσεως, εις την κατάλυσιν της δημοκρατίας, και έλαβεν όλα τα υπό των περιστάσεων ενδεικνύόμενα μέτρα, διά να μη χάνεται πλέον καιρός, αυτός μετά των άλλων δέκα απεσταλμένων ανεχώρησαν, προς συνάντησιν του Τισσαφέρνους.

55.

Επιτυχής επίθεσις των Αθηναίων κατά των Ροδίων

Ο Λέων, εξ άλλου, και ο Διομέδων, οι οποίοι είχαν ήδη φθάσει, διαρκούντος του αυτού χειμώνας, προς ανάληψιν της διοικήσεως του Αθηναϊκού στόλου, προέβησαν εις επίθεσιν κατά της Ρόδου. Και τον μεν στόλον των Πελοποννησίων ευρήκαν ανειλκυσμένον εις την παραλίαν του λιμένος, ενεργήσαντες όμως απόβασιν και νικήσαντες εις μάχην τους προσδραμόντας προς απόκρουσιν των Ροδίων, επέστρεψαν εις την Χάλκην, την οποίαν, κατά προτίμησιν της Κω, εχρησιμοποιούν του λοιπού ως ορμητήριο των κατά της Ρόδου επιχειρήσεων των, διότι απ' εκεί ημπορούσαν να επιτηρούν καλλίτερα τας κινήσεις του Πελοποννησιακού στόλου.

Εν

Νίκη των Αθηναίων εις την Χίον

τω μεταξύ, ήλθεν εις Ρόδον ο Λάκων Ξενοφαντίδας, τον οποίον έστειλεν ο Πεδάριτος εκ Χίου, διά ν' αναγγείλη, ότι το φρούριον, το όποιον κατεσκεύαζαν οι Αθηναίοι εις το Δελφίνιον, ήτον ήδη εντελώς έτοιμον, και ότι, εάν δεν έλθη ολόκληρος ο στόλος προς βοήθειαν, η Χίος θα χαθή δι' αυτούς. Οι Πελοποννήσιοι απεφάσισαν να έλθουν εις βοήθειαν. Αλλά πριν ακόμη έλθουν, ο Πεδάριτος, τεθείς ο ίδιος επί κεφαλής των μισθοφόρων και ολοκλήρου του Χιακού στρατού, επετέθη κατά του οχυρώματος, το οποίον επροστάτευε το ορμητήριο του Αθηναϊκού στόλου, και καταλαβών μέρος αυτού, έγινε κύριος μερικών πλοίων, τα οποία ήσαν ανειλκυσμένα εις την ξηράν.

Αλλ' οι Αθηναίοι αντεπεξήλθαν, και αφού έτρεψαν πρώτον εις φυγήν τους Χίους, ενίκησαν και το υπόλοιπον του στρατού του Πεδαρίτου. Κατά την μάχην εφονεύθη και ο ίδιος ο Πεδαρίτος και πολλοί Χίοι και εκυριεύθησαν υπό των Αθηναίων πολλά όπλα.

56.

Αποτυχία των διαπραγματεύσεων των Αθηναίων πρέσβων με τον Τισσαφέρνη

Κατόπιν της νέας ταύτης αποτυχίας, ο από ξηράς και θαλάσσης αποκλεισμός της Χίου έγινε στενότερος παρά πριν και η πείνα εντός της πόλεως ήτο μεγάλη. Εν τω μεταξύ, η υπό τον Πείσανδρον Αθηναϊκή πρεσβεία ήλθε προς τον Τισσαφέρνη και ήρχισε διαπραγματευόμενη την συνομολόγησιν συμβάσεως. Ο Αλκιβιάδης, εν τούτοις, ο οποίος δεν ήτο βέβαιος περί της επί του Τισσαφέρνους επιρροής του, καθόσον ο τελευταίος εφοβείτο περισσότερον τους Πελοποννησίους παρά τους Αθηναίους, και ήθελεν ακόμη, σύμφωνα με την συμβουλήν που του είχε δώσει εκείνος, να εξασθενήσει και τους δύο, εσοφίσθη να ματαιώσει την συμφωνίαν δι' υπερβολικών απαιτήσεων, προβαλλομένων υπό του Τισσαφέρνους. Νομίζω, άλλωστε, ότι το ίδιον επεδίωκε και ο Τισσαφέρνης, αυτός μεν διά τον φόβον των Πελοποννησίων, εκείνος δε διότι έβλεπεν, ότι ούτος δεν είχε καμμίαν διάθεσιν να συνομολόγησιν συμφωνίαν και ήθελε να πιστεύσουν οι Αθηναίοι, όχι ότι δεν είχαν αρκετήν επιρροήν επ' αυτού, αλλ' ότι, ενώ ο Τισσαφέρνης είχε πεισθή και ήθελε να συνομολόγησιν την συμφωνίαν, αυτοί δεν προέβαιναν εις αρκετάς παραχωρήσεις. Διότι ο Αλκιβιάδης, ομιλών εξ ονόματος του Τισσαφέρνους και παρόντος αυτού, διετύπωσε τοιαύτας υπερβολικάς απαιτήσεις, ώστε, μολονότι οι Αθηναίοι επί πολύ παρεχώρουν οτιδήποτε τους εζήτει, αυτούς εν τούτοις έπρεπε να βαρύνη η ευθύνη της αποτυχίας των διαπραγματεύσεων. Διότι, αφού εζήτησε την παραχώρησιν ολοκλήρου της Ιωνίας εις τον Βασιλέα, έπειτα εζήτησε και τας παρακείμενους νήσους και άλλα ακόμη. Αλλ' ενώ οι Αθηναίοι δεν ηρνούντο να δεχθούν όλα ταύτα, τέλος, κατά την τρίτην πλέον συνεδρίασιν, φοβηθείς μήπως γίνη κατάφωρος η έλλειψις επιρροής του επί του Τισσαφέρνους, απήτησε ν' αναγνωρισθή εις τον Βασιλέα το δικαίωμα να κατασκευάσιν πολεμικά πλοία και πλέη εντός των Αθηναϊκών χωρικών υδάτων, όπου ήθελε και με όσα σκάφη ήθελε. Τότε πλέον οι Αθηναίοι, θεωρήσαντες, ότι τους ζητούνται εντελώς αδύνατα πράγματα, και ότι ο Αλκιβιάδης τους είχε εξαπατήσει, ανεχώρησαν εξωργισμένοι, επιστρέφοντες εις την Σάμον.

57.

Τρίτη συμμαχία των Λακεδαιμονίων και του Βασιλέως των Περσών

Κατά την διάρκειαν του αυτού χειμώνας, και ευθύς μετά την ματαίωσιν των διαπραγματεύσεων προς τους Αθηναίους, κατήλθεν ο Τισσαφέρνης εις την Καύνον, θέλων να επαναφέρει τους Πελοποννησίους εις την Μίλητον, και αφού συνάψη υπό τους καλλιτέρους δυνατούς όρους νέαν πάλιν προς αυτούς συνθήκην, να παρέχη εις

αυτούς τα αναγκαία διά την συντήρησιν του στόλου των χρήματα, και μη περιέλθῃ εἰς ολοσχερή πρὸς αὐτούς ρήξιν. Διότι εφοβείτο μήπως, στερούμενοι τυχόν των αναγκαίων διά την συντήρησιν μεγάλου στόλου μέσων, ἢ ἐξαναγκασθούν να ναυμαχήσουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἡττηθούν, ἢ λιποτακτῇσιν τα πληρώματα καὶ οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιτύχουν τοὺς σκοποὺς των, χωρὶς τὴν βοήθειαν του. Ἀλλὰ πρὸ πάντων εφοβείτο μήπως, πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς, προβούν εἰς διαρπαγὰς ἐπὶ τῆς Μικρασιατικῆς ακτῆς. Λαμβάνων λοιπὸν ὑπ' ὄψιν του πάντα ταῦτα καὶ συνεπῆς πρὸς τὴν προνοητικὴν πολιτικὴν του, ὅπως διατηρῇ τὴν ἰσορροπίαν των ἀντιμαχομένων Ἑλληνικῶν δυνάμεων, προσεκάλεσε τοὺς Πελοποννησίους, τοὺς ἔδωκε χρήματα διά τὴν συντήρησιν τοῦ στόλου των καὶ συνωμολόγησε τὴν ἐπομένην τρίτην πρὸς αὐτοὺς συνθήκην.

58. «Κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Δαρείου, ἐφόρου ὄντος εἰς τὴν Λακεδαίμονα τοῦ Ἀλεξιππίδα, συνωμολογήθη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαιάνδρου συνθήκη μεταξύ των Πελοποννησίων καὶ των συμμάχων αὐτῶν, καὶ τοῦ Τισσαφέρνους, τοῦ Ἰεραμένους καὶ των υἱῶν τοῦ Φαρνάκου, ἐξ ἄλλου, ἀφορώσα τα συμφέροντα τοῦ Βασιλέως καὶ των Λακεδαιμονίων ὡς καὶ των συμμάχων των.

«Αἱ κτήσεις τοῦ Βασιλέως, αἱ κείμεναι ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἐξακολουθοῦν ἀνήκουσαι εἰς αὐτόν καὶ ὁ Βασιλεὺς δικαιοῦται, προκειμένου περὶ των κτήσεων του, να λαμβάνῃ οἰαδήποτε μέτρα θέλει.

«Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους των ἐπιδρομή, πρὸς τὸν σκοπὸν οἰαδήποτε βλάβης, ἐναντίον των κτήσεων τοῦ Βασιλέως, ὡς ἐπίσης ἀπαγορεύεται εἰς τὸν Βασιλέα οἰαδήποτε ἐπιδρομή, ἐπὶ σκοπῷ βλάβης, ἐναντίον των κτήσεων των Λακεδαιμονίων ἢ των συμμάχων των.

«Ἐάν κανεὶς ἐκ των Λακεδαιμονίων ἢ των συμμάχων των ἔλθῃ, ἐπὶ σκοπῷ βλάβης, ἐναντίον των κτήσεων τοῦ Βασιλέως, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι των οφείλουν να τὸν ἐμποδίζουσιν. Καὶ ἐάν κανεὶς ἔρχεται ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ Βασιλέως, πρὸς τὸν σκοπὸν βλάβης, κατὰ των Λακεδαιμονίων ἢ των συμμάχων των, ὁ Βασιλεὺς οφείλει να τὸν ἐμποδίζῃ.

«Ὁ Τισσαφέρνης υποχρεοῦται να παρέχῃ, συμφώνως με τα ἤδη συμφωνημένα, τα ἀναγκαία χρήματα διά τὴν συντήρησιν τῆς σημερινῆς δυνάμεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ στόλου, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ στόλος τοῦ Βασιλέως. Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ στόλου τοῦ Βασιλέως, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι των δικαιούνται, ἐάν θέλουν, να συντηροῦν τὸν στόλον ἐξ ἰδίων, ἀλλ' ἂν θέλουν να λαμβάνουν τα ἀναγκαία διά τὴν συντήρησιν αὐτοῦ χρήματα ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνη, οὗτος υποχρεοῦται να παρέχῃ αὐτά. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι θ' ἀποδώσουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τα ποσά, τα ὁποῖα θα ἔχουν λάβει.

«Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ στόλου τοῦ Βασιλέως, ὁ στόλος των Λακεδαιμονίων καὶ ὁ στόλος των συμμάχων των καὶ ὁ στόλος τοῦ Βασιλέως θα διεξάγουν ἀπὸ κοινού τας πολεμικὰς ἐχθροπραξίας, σύμφωνα με τὸ σχέδιον, περὶ τοῦ οὐοίου θα μείνουν σύμφωνοι ὁ Τισσαφέρνης, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι των. Καὶ ἐάν πρόκειται να συνομολογηθῇ εἰρήνη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἡ εἰρήνη θα συνομολογηθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης τρόπον.»

59. Τοιούτον ἦτο τὸ περιεχόμενον τῆς συνομολογηθείσης συνθήκης, κατόπιν τῆς οὐοίας ὁ Τισσαφέρνης ἤρχισεν ἐτοιμαζόμενος, ὅπως, κατὰ τα συμφωνηθέντα, φέρῃ τὸν Φοινικικὸν στόλον καὶ ἐκτελέσῃ ὅσα ἄλλα ὑπεσχέθη. Ἦθελε τουλάχιστον ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἐτοιμάζεται να τα ἐκτελέσῃ.

60.

**Οι Βοιωτοί
καταλαμβάνουν τον
Ωρωπόν**

Περί το τέλος ήδη του χειμῶνος, οι Βοιωτοί κατέλαβαν διά προδοσίας τον Ωρωπόν, ο οποίος κατείχετο υπό Αθηναϊκής φρουράς. Τους Βοιωτούς εβοήθησαν μερικοί Ερετριείς και μερικοί ακόμη εκ των κατοίκων αυτού του Ωρωπού, επιδιώκοντες την επανάστασιν της Ευβοίας. Διότι η θέσις αὕτη, κειμένη ἀπέναντι της Ερετρίας, εφόσον κατείχετο υπό των Αθηναίων, ἀπετέλει διαρκή κίνδυνον κατὰ της ασφαλείας αὐτῆς και της λοιπῆς Ευβοίας. Ἐχοντες ἤδη εἰς την κατοχὴν των τον Ωρωπόν, ἦλθαν οἱ Ερετριεῖς εἰς την Ρόδον, προσκαλοῦντες τους Πελοποννησίους εἰς την Εὐβοίαν. Ἀλλ' οὗτοι ἐπροθυμοποιοῦντο μάλλον νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν της δεινῶς δοκιμαζόμενης Χίου, και ἐκπλεύσαντες εκ της Ρόδου με ὅλον τον στόλον, διηυθύνοντο προς τα ἐκεῖ. Ὅταν εὐρίσκοντο πλησίον του Τριοπίου, διέκριναν εἰς το πέλαγος τον Αθηναϊκόν στόλον, προερχόμενον εκ Χάλκης. Και χωρίς νὰ ἐπιτεθὺν οἱ μεν κατὰ των δε, διηυθύνθησαν οἱ μεν Αθηναῖοι εἰς την Σάμον, οἱ δε Πελοποννήσιοι εἰς την Μίλητον, ἀναγνωρίσαντες οἱ τελευταῖοι, ὅτι δεν ἦτο δυνατόν νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς την Χίον, χωρίς νὰ συναφθῇ ναυμαχία. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐτελείωσεν ὁ χειμὼν και συγχρόνως το εικοστὸν ἔτος του πολέμου τούτου, του οὐοίου την ἱστορίαν συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

Ἔτος 21ον : 411 - 410 π.Χ. (61-109)

61.

**Επίθεσις των Χίων
κατὰ του Αθηναϊκοῦ
στόλου**

Ευθύς κατὰ την ἀρχὴν του επομένου ἔαρος, ὁ Σπαρτιάτης Δερκυλίδας ἐξεπέμφθη ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος στρατοῦ διά της παραλιακῆς οδοῦ προς τον Ελλήσποντον, ὡπως ἐπαναστατήσῃ την Ἀβυδον, ἀποικίαν των Μιλησίων. Οἱ Χῖοι, ἐξ ἄλλου, ἐνόσω ὁ Ἀστύοχος εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν κατὰ τίνα τρόπον ἡμπορεῖ νὰ τους βοηθήσῃ, ἐυρέθησαν εἰς την ἀνάγκην, πιεζόμενοι υπό της πολιορκίας, νὰ ναυμαχήσουν. Εὐτυχῶς, ὅτε ἀκόμη ὁ Ἀστύοχος εὐρίσκετο εἰς την Ρόδον, εἶχε σταλή προς αὐτοὺς εκ της Μιλήτου, μετὰ τον θάνατον του Πεδαρίτου, νέος ἀρχηγός, ὁ Σπαρτιάτης Λέων, ὁ οὐοῖος εἶχε συνεκστρατεύσει ως βοηθός του Ἀντισθένους, μαζί με δώδεκα πλοῖα, τα οὐοῖα τότε ἐφύλατταν την Μίλητον. Εκ των πλοίων τούτων, πέντε ἦσαν των θουρίων, τέσσερα των Συρακουσίων, ἐν των Ἀναίων, ἐν των Μιλησίων και ἐν ἀνήκεν εἰς τον ἴδιον τον Λέοντα. Οἱ Χῖοι, ἐνεργήσαντες ἐξοδον με ὅλον των τον στρατόν, κατέλαβαν κάποιαν οχυράν θέσιν, ἐνὼ συγχρόνως ὁ στόλος των, συγκείμενος εκ τριάντα ἐξ πλοίων, ἐξέπλευσε ἐναντίον των τριάντα δύο πλοίων των Αθηναίων και ἐναυμάχησεν. Ἡ ναυμαχία υπήρξε πεισματώδης και οἱ Χῖοι μετὰ των συμμάχων, χωρίς νὰ ἡττηθὺν, ἐπειδὴ ἄλλωστε και ἤρχισεν ἤδη νὰ σκοτεινιάζῃ, ἐπέστρεψαν εἰς την πόλιν.

62.

**Προσχώρησις της
Αβύδου και της
Λαμψάκου εις τους
Λακεδαιμονίους**

Ευθύς μετά την ναυμαχίαν ταύτην, έφθασεν εκ της Μιλήτου διά ξηράς ο Δερκυλίδας εις τον Ελλήσποντον, όπου η Άβυδος, επαναστατήσασα, προσεχώρησεν εις αυτόν και τον Φαρνάβαζον, και δύο ημέρας ύστερον και η Λάμψακος. Μόλις έμαθε τούτο ο Στρομβιχίδης, έσπευσεν εις βοήθειαν εκ της Χίου, επί κεφαλής είκοσι τεσσάρων πλοίων, εκ των οποίων μερικά ήσαν οπλιταγωγά, μεταφέροντα πεζικόν. Οι Λαμψακηνοί αντεπεξήλθαν κατ' αυτού, αλλ' ο Στρομβιχίδης ενίκησεν αυτούς κατά την συναφθείσαν μάχην και κατέλαβε με τον πρώτον αλαλαγμόν της εφόδου την Λάμψακον, η οποία ήτο ανοχύρωτος. Αφού δε διήρπασε τα κινητά και απήγαγε τους δούλους της πόλεως, επέτρεψεν εις τους ελευθέρους να εξακολουθούν κατοικούντες την πόλιν των και ήλθεν εναντίον της Αβύδου. Αλλ' επειδή αύτη ηρνείτο να παραδοθή και δεν ημύρεσε να την καταλάβη δι' εφόδου, έπλευσεν εις την απέναντι Σηστόν, πόλιν της χερσονήσου Καλλιπόλεως, εις την οποίαν, ως γνωστόν, είχαν άλλοτε εγκατασταθή οι Πέρσαι, και εγκατέστησεν εις αυτήν φρουράν, διά να επιτηρή ολόκληρον τον Ελλήσποντον.

63.

Επικράτησις των Χίων

Εν τω μεταξύ, η κατά θάλασσαν επικράτησις των Χίων εξησφαλίσθη και ο Αστύοχος, μετά των Πελοποννησίων της Μιλήτου, ενεθαρρύνθησαν. Πλεύσας εις την Χίον ο Αστύοχος με δύο πλοία, παρέλαβε την εκεί μοίραν και επί κεφαλής όλου ήδη του στόλου, έπλευσεν εναντίον της Σάμου. Αλλ' επειδή οι Αθηναίοι, υποπτεύοντες αλλήλους, δεν αντεπεξήλθαν, επέστρεψε πάλιν εις την Μίλητον.

Καθόσον

**Οι εν Σάμω Αθηναίοι
αποφασίζουν να
ενεργήσουν
εγκατάστασιν
ολιγαρχίας εις τας
Αθήνας**

περί την αυτήν εποχήν, ή μάλλον προηγουμένως, η Αθηναϊκή δημοκρατία έπνεε τα λοίσθια. Διότι, όταν η υπό τον Πείσανδρον πρεσβεία επέστρεψεν από τον Τισσαφέρνη εις την Σάμον, όχι μόνον την υποστήριζιν του στρατού υπέρ των σχεδίων των εξησφάλισαν έτι μάλλον, αλλά και τους επιφανεστάτους των Σαμίων προέτρεψαν να τους μιμηθούν και αυτοί, αποδεχόμενοι το ολιγαρχικόν πολίτευμα, μολονότι αυτοί ούτοι είχαν επαναστατήσει εναντίον των συμπολιτών των, διά να παύσουν ολιγαρχούμενοι. Συγχρόνως οι Αθηναίοι της Σάμου, συνεννοούμενοι μεταξύ των, κατέληξαν εις το συμπέρασμα ν' αφίσουν κατά μέρος τον Αλκιβιάδην, όχι μόνον διότι δεν ήθελε να τους βοηθήση, αλλά και διότι δεν ήτον ο άνθρωπος πού

ημπορούσε να προσαρμοσθή προς το ολιγαρχικόν πολίτευμα, και να σκεφθούν μεταξύ των αυτοί, οι οποίοι είχαν ήδη εκτεθή, κατά ποίον τρόπον το κίνημα δεν θα εματαιούτο. Απεφάσισαν, συγχρόνως, να επιμείνουν εις την αποφασιστικήν διεξαγωγήν του πολέμου και να εισφέρουν αυτοί εξ ιδίων και χρήματα, και ό,τι άλλο τυχόν χρειασθή, καθόσον του λοιπού επρόκειτο να εργασθούν περί των ιδίων πλέον και όχι ξένων συμφερόντων.

64. Ενθαρρυνθέντες, τοιουτοτρόπως, αμοιβαίως, απέστειλαν ευθύς αμέσως εις τας Αθήνας τον Πείσανδρον με τους πέντε συναδέλφους του, όπως εργασθούν εκεί διά την πραγματοποίησιν των σχεδίων των, παραγγείλαντες συγχρόνως εις αυτούς να εγκαταστήσουν την ολιγαρχίαν εις τας υπηκόους πόλεις. Τον Διειτρέφη, ο οποίος ήτο τότε εις την Χίον και είχεν εκλεχθή αρχηγός των στρατιωτικών δυνάμεων εις την Χαλκιδικήν, απέστειλαν, όπως αναλάβη τα καθήκοντα του.

Πολιτικά μεταβολαί εις Θάσον

Φθάσας ούτος εις την Θάσον, κατέλυσε την δημοκρατίαν. Αλλά δύο περίπου μήνας μετά την αναχώρησιν του, οι Θάσιοι ήρχισαν οχυρώνοντες την πόλιν των, καθόσον δεν είχαν πλέον καμμίαν ανάγκην αριστοκρατίας, εξαρτώμενης από τας Αθήνας, αφού από ημέρας εις ημέραν επερίμεναν να ελευθερωθούν από τους Λακεδαιμονίους. Διότι πλησίον των Πελοποννησίων ευρίσκοντο Θάσιοι, οι οποίοι είχαν εξορισθή υπό των Αθηναίων, και ούτοι, συμπραττόντων και των εις την πόλιν ευρισκομένων φίλων των, επεδίωκαν με όλην των την δραστηριότητα να επιτύχουν την αποστολήν πλοίων και επαναστήσουν την Θάσον. Είχαν λοιπόν ούτοι την καλήν τύχην να επιτύχουν ό,τι διακαώς επεθύμουν, την ανόρθωσιν δηλαδή του πολιτεύματος των, χωρίς να εκτεθούν εις κινδύνους, και την ανατροπήν της δημοκρατικής μερίδος, η οποία θ' αντετάσσετο κατ' αυτών. Ούτω το αποτέλεσμα, ως προς την Θάσον, και, καθώς πιστεύω, και ως προς πολλάς άλλας υπηκόους πόλεις, υπήρξεν αντίθετον των προσδοκιών των Αθηναίων εκείνων, οι οποίοι ειργάζοντο διά την εγκατάστασιν ολιγαρχίας. Διότι οι κάτοικοι αυτών, εξασφάλισαντες διά της πολιτικής μεταβολής την νηφαλιότητα της σκέψεως και το ακίνδυνον των ενεργειών των, εχώρησαν προς την πλήρη ελευθερίαν, αδιαφορούντες διά την νόθον ευνομίαν, που τους προσέφεραν οι Αθηναίοι.

65.

Φόνος του δημοκρατικού ηγέτου Ανδροκλέους

Ο Πείσανδρος και οι περί αυτόν, διαρκούντος του ταξιδιού των, κατά μήκος της ακτής, προέβαιναν σύμφωνα με τα προαποφασισθέντα εις την κατάλυσιν των δημοκρατιών των διαφόρων πόλεων, και συγχρόνως παρέλαβαν από μερικής εξ αυτών ως συνεργάτας και οπλίτας, με τους οποίους ήλθαν εις τας Αθήνας. Εκεί ευρήκαν, ότι οι φίλοι των είχαν φέρει εις πέρας το μεγαλύτερον μέρος της εργασίας. Διότι μερικοί εκ των νεωτέρων, συγκροτήσαντες μυστικήν ένωσιν, προέβησαν κρυφίως εις τον φόνον κάποιου Ανδροκλέους, ενός των κυριωτάτων αρχηγών των δημοκρατικών, ο οποίος είχεν ουκ ολίγον συντελέσει εις την έξωσιν του Αλκιβιάδου.

Εἰς τὸν φόνον τούτον προέβησαν κυρίως διὰ δύο λόγους, καὶ διότι ὁ Ἀνδροκλῆς ἦτον ἐκ τῶν ηγετῶν τοῦ λαοῦ, καὶ διότι ἤθελαν νὰ φανοῦν ευχάριστοι εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ ὅποιος ἐπερίμεναν, ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ καὶ θὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ τὴν φιλίαν τοῦ Τισσαφέρνους. Ἀλλὰ καὶ μερικοὺς ἄλλους ἐκ τῶν οχληρῶν ἀντιπάλων ἐξαπέστρεψαν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, κρυφίως. Διεκήρυτταν δὲ φανερά τὸ πρόγραμμα

**Οἱ ὀλιγαρχικοὶ
διακηρύττουν εἰς
Ἀθήνας τὸ πρόγραμμα
τῶν**

μα τῶν, ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ μισθὸν πλὴν τῶν υπηρετούντων ὡς στρατιωτῶν κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ὅτι εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων δὲν πρέπει νὰ μετέχουν περισσότεροι τῶν πέντε χιλιάδων, λαμβανόμενοι μεταξύ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ προσφέρουν περισσοτέρας υπηρεσίας καὶ προσωπικῶς καὶ διὰ τῆς περιουσίας τῶν.

66. Τα σχέδια ὅμως ταῦτα ἦσαν ἀπλῶς εὐσχημος πρόφασις χάριν τῶν πολλῶν, διότι, πράγματι, τὴν κυβέρνησιν ἐπρόκειτο νὰ ἔχουν εἰς χεῖρας τῶν οἱ ἐργάται τῆς μεταβολῆς τοῦ πολιτεύματος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ συνέλευσις τοῦ λαοῦ συνεκαλείτο ἀκόμη, καθὼς καὶ ἡ διὰ κλήρου καταρτιζόμενη Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπεφάσιζαν, χωρὶς τὴν ἐγκρίσιν τῶν συνωμοτῶν, καὶ ὅχι μόνον οἱ υποβάλλοντες τὰς προτάσεις ἦσαν ἐκ τῶν ἰδικῶν τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν προτέρων συνεννοοῦντο καὶ ἀπεφάσιζαν τί θὰ προταθῇ. Ἐκ τῶν ἄλλων πολιτῶν, οὐδεὶς ἐτόλμα ν' ἀντιλέξῃ, διότι, βλέποντες τὸ πλῆθος τῶν συνωμοτῶν, κατελαμβάνοντο ὑπὸ φόβου. Ἀλλὰ καὶ ἀν κανεὶς ἐτόλμα ν' ἀντιλέξῃ, εὐρίσκετο εὐθὺς φονευμένος διὰ καταλλήλου τρόπου, καὶ οἱ δρᾶσται οὔτε ἀνεζητοῦντο, οὔτε ἀν ἦσαν ὑποπτοὶ ἐνηργεῖτο δικαστικὴ κατ' αὐτῶν καταδίωξις. Ὁ λαὸς ἔμενεν ἡσυχος καὶ ὁ φόβος τοῦ ἦτο τόσο μεγάλος, ὥστε καθεὶς, καὶ ἀν ἀκόμη δὲν «ἄνοιγε τὸ στόμα του», εθεώρει τὸν εαυτὸν τοῦ ευτυχῆ, εἴαν κατῴρθωνε νὰ μὴ πέσῃ θύμα βίας. Διότι τὸ φρόνημα τῶν κατεβάλλετο ἐκ τῆς ιδέας, ὅτι οἱ συνωμόται ἦσαν πολὺ περισσότεροι παρ' ὅσοι πραγματικῶς ἦσαν, καὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν, ἐνεκα τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι δὲν ἐγνωρίζοντο ἀμοιβαίως. Διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον, δὲν ἠμποροῦσε κανεὶς, μέσα εἰς τὴν θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ, νὰ προσκλαυθῇ εἰς ἄλλον, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ κατὰ τοῦ ἐπιβουλευομένου αὐτόν. Διότι ἐπρεπε νὰ ἐμπιστευθῇ ἢ εἰς ἄγνωστον ἢ καὶ εἰς γνῶριμον, πρὸς τὸν ὅποιον ὅμως ἐδυσπίσται. Καθόσον οἱ δημοκρατικοὶ ἐπλησίαζαν ὁ εἰς τὸν ἄλλον με δυσπιστίαν, ὑποπτευόμενοι τὸν καθένα, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ μετέχῃ εἰς τὰ γινόμενα. Καὶ υπῆρξαν, τῶντι, μεταξύ τῶν συνωμοτῶν ἄνθρωποι, περὶ τῶν ὁποίων κανεὶς ποτὲ δὲν ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῇ, ὅτι θὰ ἐγίνοντο ὀλιγαρχικοί. Καὶ οὗτοι ἐπροκάλεσαν τὴν μεγαλητέραν δυσπιστίαν μεταξύ τοῦ πλῆθους, καὶ συνετέλεσαν ἐκ τούτου τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν συνωμοτῶν, ἐνισχύοντες τὴν δυσπιστίαν τῶν δημοκρατικῶν πρὸς ἀλλήλους.

67.

**Προτάσεις τοῦ
Πεισάνδρου περὶ
μεταβολῆς τοῦ**

**Αθηναϊκού
πολιτεύματος εις
ολιγαρχίαν**

Τοιαύτη ήτον η κατάστασις των πραγμάτων εις τας Αθήνας, ότε έφθασεν ο Πείσανδρος με τους περί αυτόν, και επελήφθησαν της περαιτέρω συμπληρώσεως του έργου. Κατά πρώτον, συνεκάλεσαν την συνέλευσιν του λαού και επρότειναν εις αυτήν την εκλογήν δεκαμελούς επιτροπής, όπως συντάξη και υποβάλη απ' ευθείας εις την συνέλευσιν, εις ωρισμένην προς τούτο ημέραν, έγγραφον πρότασιν περί του καλλιτέρου διά την πόλιν πολιτεύματος. Έπειτα, κατά την προσδιορισμένην ημέραν, συνεκάλεσαν την συνέλευσιν εντός του στενού περιβόλου του ναού του Ποσειδώνος, εις τον Κολωνόν, εις απόστασιν δέκα περίπου σταδίων έξω της πόλεως. Η δεκαμελής επιτροπή δεν επρότεινε τίποτε άλλο παρά τούτο και μόνον, να επιτραπή εις έκαστον Αθηναίον να υποβάλη ελευθέρως οιανδήποτε πρότασιν θέλει, και να επιβληθούν βαρείαι ποιναί εναντίον εκείνου, ο οποίος θελήση να εγκαλέση τον προτείνοντα ως παρανομήσαντα, ή να τον βλάβη, καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπον. Και τότε πλέον προτάθη απροκαλύπτως να καταργηθούν όλαι αι επί τη βάσει του υφισταμένου πολιτεύματος λειτουργούσαι αρχαί και όλοι οι δημόσιοι μισθοί, και να εκλεχθούν πέντε πρόεδροι, οι οποίοι να εκλέξουν εκατόν άνδρας και έκαστος των εκατόν να προσλάβη τρεις. Οι ούτως εκλεχθησόμενοι, ανερχόμενοι εις τετρακοσίους, αφού εγκατασταθούν εις το βουλευτήριον, ν' αναλάβουν την ανωτάτην εξουσίαν, ενεργούντες με απεριόριστον πληρεξουσιότητα, όπως νομίζουν καλλίτερον, και να συγκαλούν την συνέλευσιν των πέντε χιλιάδων, οσάκις το νομίσουν αναγκαίον.

68.

**Υπέρ της ολιγαρχίας
τάσσονται ο Αντιφών,
ο Φρύνιχος και ο
Θηραμένης**

Την πρότασιν ταύτην υπέβαλεν ο Πείσανδρος, ο οποίος άλλωστε και κατά τα λοιπά ειργάσθη ακαταπονήτως και ανεπιφυλάκτως διά την κατάλυσιν της δημοκρατίας. Εκείνος όμως, ο οποίος συνέλαβε και διετύπωσεν ολόκληρον το σχέδιον της μέχρι τούδε ενεργείας, και επί μακρόν χρόνον αφωσιώθη εις αυτό, ήτο ο Αντιφών, ανήρ μη υστερών ουδενός των συγχρόνων του Αθηναίων, κατά την ευγένειαν των αισθημάτων, προικισμένος δε και με μεγάλην πολιτικήν οξυδέρκειαν και δύναμιν λόγου. Και μολονότι δεν ελάμβανε τον λόγον εις την συνέλευσιν του λαού και απέφευγε ν' αναμιγνύεται εις ουδενός είδους άλλας δημοσίας συζητήσεις, αλλ' ήτον ύποπτος εις το πλήθος, ένεκα της ρητορικής του δεινότητος, οποιοσδήποτε είχε να ομιλήση ενώπιον δικαστηρίου ή της συνελεύσεως του λαού, δεν ημπορούσε ν' απευθυνθή εις κανένα πολυτιμώτερον σύμβουλον από αυτόν. Και προκειμένου περί του ιδίου εαυτού του, όταν βραδύτερον ανετράπη η αρχή των τετρακοσίων, και ούτοι κατεδιώκοντο υπό του λαού, εις την κατηγορίαν, η οποία διετυπώθη εναντίον του, ως συναυτουργού της εγκαταστάσεως της ολιγαρχίας, και διά της οποίας εξητείτο η εις θάνατον καταδίκη του, απελογήθη διά λόγου, ο οποίος υπερέβαλεν όλους τους μέχρι σήμερον απαγγελθέντας εις τοιαύτας περιστάσεις. Αλλά και ο Φρύνιχος επέδειξεν υπέρ πάντας ζήλον όλως διόλου εξαιρετικόν υπέρ της ολιγαρχίας, καθ' όσον εφοβείτο τον Αλκιβιάδην, γνωρίζων, ότι, εκείνος είχε γνώσιν των προς τον Αστύοχον μυστικών

εκ Σάμου ενεργειών του και επίστευεν, ότι καμμία ολιγαρχική κυβέρνηση δεν ήτο πιθανόν να τον ανακαλέση. Και όταν άπαξ ανεμίχθη εις το κίνημα, εδείχθη απέναντι των κινδύνων ανήρ πάσης εμπιστοσύνης άξιος. Και ο Θηραμένης, υιός του Άγνωνος, ανήρ και κρίσεως και ευγλωττίας μεγάλης, υπήρξεν εις εκ των κυριωτέρων ανατροπέων της δημοκρατίας. Ως εκ τούτου, εννοεί κανείς ευκόλως, διατί έργον, υπέρ του οποίου ειργάσθησαν τόσοι πολλοί και ικανοί άνδρες, ευωδόθη παρ' όλας τας δυσχερείας πού παρουσίαζε. Διότι ήτο τωόντι δύσκολον, εκατόν περίπου έτη μετά την κατάλυσιν των τυράννων, ν' αφάιρεση κανείς τας ελευθερίας του Αθηναϊκού λαού, ο οποίος αληθώς όχι μόνον ελεύθερος ήτον, αλλά και επί πλέον του ημίσεος του χρονικού τούτου διαστήματος είχε συνειθίσει να ασκή ηγεμονίαν επί άλλων.

69.

**Κατάλυσις του
δημοκρατικού
πολιτεύματος των
Αθηνών δι' αποφάσεως
του δήμου**

Όταν η συνέλευσις του λαού, μηδενός αντιλέγοντος, εγήφισε τας προτάσεις ταύτας και διελύθη, οι ολιγαρχικοί αρχηγοί εγκατέστησαν μετά ταύτα τους τετρακοσίους εις το βουλευτήριον κατά τον εξής τρόπον. Οι Αθηναίοι, ένεκα της παρουσίας του εχθρού εις την Δεκέλειαν, ήσαν διαρκώς πάντες εις υπηρεσίαν, άλλοι μεν επί των τειχών, άλλοι δε κατά συντεταγμένας μονάδας εις τα φυλακεία. Κατά την ημέραν λοιπόν εκείνην, μετά την διάλυσιν της συνελεύσεως του λαού, τους μεν μη μεμνημένους άφισαν ν' απέλθουν, κατά την συνήθειαν, εις την υπηρεσίαν των, εις τους μεμνημένους όμως είχε παραγγελθή μυστικά να μη μεταβούν εις τα φυλακεία των, αλλά να περιμένουν από αποστάσεως, και εάν κανείς επιχειρήση να αντισταθή κατά των γινομένων, να λάβουν τα όπλα και τον εμποδίσουν. Ευρίσκοντο άλλωστε εις τας Αθήνας, ελθόντες με τα όπλα των, και Άνδριοι και Τήνιοι, και τριακόσιοι Καρύστιοι και μερικοί από τους Αθηναίους αποίκους της Αιγίνης, εις τους οποίους εδόθησαν αι αυταί οδηγίαι. Μετά την λήψιν των μέτρων τούτων, ήλθαν οι Τετρακόσιοι, κρατούντες έκαστος κρυμμένον εγχειρίδιον, και ακολουθούμενοι από τους εκατόν είκοσι νέους, τους οποίους μετεχειρίζοντο, οσάκις υπήρχεν ανάγκη εφαρμογής βίας, και εισελθόντες εις το βουλευτήριον, όπου ευρίσκοντο τα μέλη της Βουλής των Πεντακοσίων, εστάθησαν προ αυτών απειλητικοί και τους προσεκάλεσαν να πάρουν τον μισθόν των και να διαλυθούν. Και πράγματι έφεραν μαζί των τον μισθόν ολοκλήρου του υπολειπομένου χρόνου της θητείας των και καθώς εξήρχοντο, τους τον κατέβαλλαν.

70. Οι βουλευταί διελύθησαν, τοιουτοτρόπως, άνευ αντιρρήσεως, και οι λοιποί πολίται ουδεμίαν αντίστασιν προέβαλαν, αλλ' έμεναν ήσυχοι. Μετά την είσοδον των εις το βουλευτήριον, οι Τετρακόσιοι προέβησαν κατ' αρχάς εις την διά κλήρου εκλογήν των Πρυτάνεων και προσέφεραν διά την εγκατάστασιν των εις την αρχήν τας νενομισμένας ευχάς και θυσίας προς τους θεούς.

**Οι ολιγαρχικοί
άρχοντες των Αθηνών
ζητούν από τον Άγιν**

συνεννοήσεις προς σύναψιν ειρήνης

Μετ' ολίγον όμως, απεμακρύνθησαν ριζικώς από το δημοκρατικόν σύστημα της διοικήσεως (μολονότι, ένεκα του Αλκιβιάδου, δεν προέβησαν εις αμνηστειάν των εξορίστων) και γενικώς εισήγαγαν διοίκησιν αυταρχικήν, θανατώσαντες μερικούς, αν και όχι πολλούς, των οποίων την εξαφάνισιν εθεώρησαν ωφέλιμον, ρίψαντες άλλους εις τας φύλακας και άλλους απελάσαντες. Συγχρόνως έστελλαν πρέσβεις προς τον Βασιλέα των Λακεδαιμονίων Άγιν, ευρισκόμενον εις την Δεκέλειαν, λέγοντες, ότι επιθυμούν την σύναψιν ειρήνης, και ότι συμφέρον του βασιλέως ήτο να συνεννοήθη με αυτούς, τώρα που δεν έχει πλέον να κάμη με την αναξίαν εμπιστοσύνης δημοκρατίαν.

71. Αλλ' ο Άγισ, πιστεύων ότι ο λαός δεν θα ηνείχετο να στερηθή ούτω διά μιας της μακροχρονίου ελευθερίας του, και ότι εάν έβλεπε πολυάριθμον Πελοποννησιακόν στρατόν, δεν θα συνεκρατείτο, υποπτεύων άλλωστε, ότι ούτε κατά το παρόν επεκράτει ακόμη ησυχία, δεν έδωσεν εις τους πρέσβεις απάντησιν διαλλακτικήν, αλλ' εξήτησεν εκ Πελοποννήσου την αποστολήν νέων επικουριών. Ολίγον δε μετά την άφιξιν των, τεθείς προσωπικώς επί κεφαλής αυτών και της συνήθους φρουράς της Δεκελείας, κατήλθε μέχρις αυτών των τειχών της πόλεως. Ήλπιζεν, ότι οι Αθηναίοι, υπό την εντύπωσιν της ταραχής που θα επροκάλει η εμφάνισίς του, θα εξηναγκάζοντο να αποδεχθούν τους όρους που θα ήθελε να τους επιβάλη ή ότι, ως εκ της συγχύσεως, η οποία φυσικώς θα επεκράτει, ένεκα και των εσωτερικών ανωμαλιών και της προ των τειχών της πόλεως παρουσίας του εχθρού, θα επετύγχανεν ίσως, με την πρώτην πολεμικήν κραυγήν της εφόδου, να καταλάβη και αυτά τα Μακρά Τείχη, έρημα υπερασπιστών. Αλλ' όταν πλησίασεν εις την πόλιν και οι Αθηναίοι, αντί να δείξουν σημεία εσωτερικών ανωμαλιών, εξέπεμψαν το ιππικόν και απόσπασμα οπλιτών, πεζών και τοξοτών, οι οποίοι εφόνευσαν μερικούς εκ των εχθρών, πού είχαν προχωρήσει πάρα πολύ, και έγιναν κύριοι μερικών εχθρικών όπλων και πτωμάτων, ο Άγισ, εννοήσας την πλάνην του, απέσυρε πάλιν τον στρατόν του εις την Δεκέλειαν, όπου εξηκολούθησε μένων ο ίδιος μετά της συνήθους φρουράς, ενώ τους τελευταίον προσελθόντας προς ενίσχυσιν άνδρας απέστειλε, μετά ολιγοήμερον εις την Αττικήν διαμονήν, εις τας εστίας των. Οι Τετρακόσιοι, ουδέν ήττον, εξηκολούθησαν και μετά τούτο τας περί ειρήνης προτάσεις των προς τον Άγιν και επειδή ούτος ήκουσεν ήδη αυτάς ευμενέστερον, έστειλαν κατά προτροπήν του πρέσβεις, προς συνομολόγησιν ειρήνης, εις την Λακεδαίμονα, επιδιώκοντες να φθάσουν εις συνεννόησιν.

72. Αλλά και εις την Σάμον έστειλαν δεκαμελή επιτροπήν, όπως καθησυχάσουν τον στρατόν και εξηγήσουν, ότι η олиγαρχία δεν εγκατεστάθη προς βλάβην της πόλεως και των πολιτών, αλλά χάριν της γενικής σωτηρίας. Προσέθεσαν, ότι οι μετέχοντες της διευθύνσεως των πραγμάτων δεν ήσαν Τετρακόσιοι, αλλά πέντε χιλιάδες, ενώ, ένεκα των πολεμικών των εκστρατειών και των εργασιών των εις το εξωτερικόν, ουδέποτε μέχρι τούδε συνήλθαν εις την συνέλευσιν του λαού πέντε χιλιάδες πολίται, ακόμη και όταν επρόκειτο ν' αποφασισθούν αι σπουδαιότεραι των υποθέσεων. Παραγγείλαντες συγχρόνως αυτούς να είπουν ό,τι άλλο είναι χρήσιμον, τους απέστειλαν, ευθύς μετά την εγκατάστασίν των εις την αρχήν, φοβηθέντες μήπως (όπως και πράγματι συνέβη) το πλήθος των ναυτών δεν ήθελεν ανεχθή το олиγαρχικόν καθεστώς και το κακόν, αρχίζον από την Σάμον, καταλήξη εις ανατροπήν αυτών εις τας Αθήνας.

**Αντίδρασις των εν
Σάμω Αθηναίων κατά
της ολιγαρχίας**

Διότι εις την Σάμον είχεν αρχίσει ήδη αντίδρασις κατά της ολιγαρχικής κινήσεως, και κατά τον χρόνον περίπου πού οι Τετρακόσιοι ετοιμάζοντο να καταλάβουν την αρχήν, τα επόμενα γεγονότα έλαβαν χώραν εκεί. Εκείνοι δηλαδή εκ των Σαμίων, οι οποίοι άλλοτε, ως ελέχθη, επανεστάτησαν κατά των ολιγαρχικών και εγκατέστησαν την δημοκρατίαν, παρασυρθέντες υπό του Πεισάνδρου, όταν ήλθεν εις την νήσον, και των εκεί Αθηναίων συνεργατών του, μετέβαλαν πάλιν πολιτικά φρονήματα και αποτελέσαντες τριακοσίους συνωμότας επροτίθεντο να επιτεθούν κατά των λοιπών, οι οποίοι παρέμεναν δημοκρατικοί. Παρασυρόμενοι δ' υπό του Χαρμίνου, ενός των στρατηγών, και άλλων τινών εκ των εις την Σάμον ευρισκομένων Αθηναίων, και θέλοντες να δώσουν εις τούτους δείγμα της αφοσιώσεώς των, οι Σάμιοι συνωμόται εφόνευσαν τον Υπέρβολον, ένα εκ των Αθηναίων, ο οποίος είχεν εξοστρακισθή εξ Αθηνών, όχι εκ φόβου διά την δύναμιν και επιρροήν του, αλλ' ένεκα της αχρειότητός του και διότι απετέλει αίσχος διά την πόλιν. Συγχρόνως προέβησαν εκ συνεννοήσεως μετά των εν λόγω Αθηναίων και εις άλλας βιαιοπραγίας και ήσαν έτοιμοι να επιτεθούν κατά των δημοκρατικών της Σάμου. Αλλ' ούτοι, αντιληφθέντες τας προθέσεις των, ανεκοίνωσαν το πράγμα και εις τους στρατηγούς Λέοντα και Διομέδοντα, οι οποίοι, ως εκ της κοινής εκτιμήσεως, την οποίαν απελάμβανον εκ μέρους του πλήθους, ήσαν δυσμενείς προς την ολιγαρχίαν, και εις τον Θρασύβουλον και τον Θράσυλλον, τον πρώτον τριήραρχον, τον δεύτερον υπηρετούντα ως απλούν οπλίτην και εις άλλους, οι οποίοι εθεωρούντο ανέκαθεν οι αντίθετοι προς την ολιγαρχικήν κίνησιν, και εξήτησαν απ' αυτών να μη ανεχθούν, όπως και αυτοί θανατωθούν και η Σάμος, ένεκα της οποίας και μόνης η Αθηναϊκή ηγεμονία διετηρήθη έως τότε, αποξενωθή των Αθηνών. Ούτοι, ακούσαντες ταύτα, ήρχισαν να κατηχούν τους ναύτας ένα προς ένα, διά να μη επιτρέψουν τούτο, και προ πάντων το πλήρωμα της Παράλου, τα οποίον απετελείτο ολόκληρον από ελευθέρους Αθηναίους, και απεστρέφετο ανέκαθεν και διαρκώς την ολιγαρχίαν και πριν ακόμη εγκατασταθή. Επί πλέον, οσάκις ο Λέων και Διομέδων απέπλεαν εις άλλο μέρος, άφιναν εκεί μερικά πλοία, προς υπεράσπισιν των Σαμίων δημοκρατικών. Ως εκ τούτου, όταν οι τριακόσιοι συνωμόται ήρχισαν την κατ' αυτών επίθεσιν, οι δημοκρατικοί, εις βοήθειαν των οποίων έσπευσαν ούτοι και ιδίως οι ανήκοντες εις το πλήρωμα της Παράλου, κατώρθωσαν να τους καταβάλουν. Και περί τους τριάντα μεν εκ των τριακοσίων εφόνευσαν, τρεις δε, τους πρωταιτίους, εξώρισαν. Μετά των λοιπών, προς τους οποίους εχορήγησαν αμνηστειάν, συνέζησαν του λοιπού ειρηνικώς, υπό το δημοκρατικόν καθεστώς.

74. Οι Σάμιοι και οι Αθηναίοι στρατιώται απέστειλαν ήδη διά της Παράλου εις τας Αθήνας τον Αθηναίον Χαιρέαν, υιόν του Αρχεστράτου, ο οποίος είχεν εργασθή μετά πολλού ζήλου διά την επελθούσαν εις την Σάμον μεταβολήν των πολιτικών φρονημάτων, διά ν' αναγγείλη τα γενόμενα, αγνοούντες έως τότε την κατάληψιν της αρχής υπό των Τετρακοσίων. Μόλις έφθασεν η Πάραλος, οι Τετρακόσιοι εφυλάκισαν δύο ή τρεις εκ του πληρώματος αυτής, και αφαιρέσαντες το πλοίον από τους λοιπούς, μετέφεραν αυτούς εις οπλιταγωγόν πλοίον, το οποίον διετάχθη να περιπολή περί την Εύβοιαν. Ο Χαιρέας, άμα ως αντελήφθη την κατάστασιν των πραγμάτων,

κατώρθωσεν αμέσως να εύρη τρόπον να διαφύγη απαρατήρητος και επιστρέψας εις την Σάμον, διηγήθη εις τον στρατόν την κατάστασιν των Αθηνών, μεγαλοποιήσας κάθε τι επί το φοβερότερον. Είπεν ότι εμαστίγωναν τους πάντας και ότι δεν ημπορεί να είπη κανείς τίποτε εναντίον των ασκούντων την εξουσίαν. Ότι εξύβριζαν τας γυναίκας και τα τέκνα των στρατιωτών και ότι επροτίθεντο να συλλάβουν και φυλακίσουν τους συγγενείς των ανδρών του εκστρατευτικού σώματος της Σάμου, όσοι δεν συνεμερίζοντο τα πολιτικά των φρονήματα, διά να τους θανατώσουν, εις περίπτωσιν κατά την οποίαν ούτοι αρνηθούν να υποταχθούν εις το νέον καθεστώς.

75. Οι στρατιώται, ακούοντες τας διηγήσεις ταύτας, ώρμησαν κατ' αρχάς να κακοποιήσουν τους πρωτεργάτας του ολιγαρχικού κινήματος και τους λοιπούς συνεργάτας των. Αλλ' απετράπησαν, εμποδισθέντες από εκείνους, οι οποίοι τους παρέστησαν, ότι κινδυνεύουν να καταστρέψουν τα πάντα, εφόσον ο εχθρός είναι αγκυροβολημένος τόσον πλησίον, έτοιμος να επιτεθή ανά πά σαν στιγμήν. Αλλ' ακολουθώς ο Θρασύβουλος, υιός του Λύκου, και ο Θράσυλλος, οι οποίοι είχαν πρωτοστατήσει εις την δημοκρατικόν αντίδρασιν κατά της ολιγαρχίας, θέλοντες πλέον να εγκαταστήσουν πανηγυρικώς την δημοκρατίαν μεταξύ του Αθηναϊκού στρατού της Σάμου, επέτυχαν, όπως όλοι οι στρατιώται, και αυτοί ιδίως οι ολιγαρχικοί, ορκισθούν επισημότατον όρκον, ότι θα είναι πιστοί εις το δημοκρατικόν πολίτευμα και θ' αποφύγουν κάθε διαίρεσιν μεταξύ των, και ότι και τον κατά των Πελοποννησίων πόλεμον θα διεξαγάγουν μετά δραστηριότητος, και τους Τετρακοσίους θα θεωρούν ως εχθρούς και εις καμμίαν δεν θα έλθουν προς αυτούς συνεννόησιν. Τον αυτόν όρκον ώμοσαν συγχρόνως και όλοι οι άγοντες στρατεύσιμον ηλικίαν Σάμιοι. Αθηναίοι στρατιώται και Σάμιοι απεφάσισαν να συμμερισθούν όλας τας περιπετείας του αγώνος και την έκβασιν αυτού, διότι ήσαν πεπεισμένοι, ότι ουδεμία άλλη οδός σωτηρίας υπελείπετο εις αυτούς, αλλ' ότι, είτε οι Τετρακόσιοι επικρατήσουν, είτε οι εις την Μίλητον σταθμεύοντες εχθροί νικήσουν, ο όλεθρος των ήτο βέβαιος.

76. Και ούτως ο αγών είχεν αποβή, κατά την περίοδον ταύτην, πεισματώδης. Και ο μεν στρατός της Σάμου επεδίωκε να επιβάλη εις την πόλιν την δημοκρατίαν, οι δε Τετρακόσιοι να επιβάλουν εις τον στρατόν την ολιγαρχίαν. Ο τελευταίος άλλωστε συνεκρότησεν εις την Σάμον συνέλευσιν του λαού, η οποία έπαυσε τους προηγουμένους στρατηγούς και όσους τυχόν εκ των τριηράρχων θεώρει υπόπτους και εξέλεξεν αντ' αυτών άλλους τριηράρχους και στρατηγούς. Μεταξύ των τελευταίων περιλαμβάνοντο και ο Θρασύβουλος και ο Θράσυλλος. Λαμβάνοντες τον λόγον ο εις μετά τον άλλον εις την συνέλευσιν ταύτην, εζήτουν να ενθαρρυνθούν αμοιβαίως, λέγοντες ότι δεν πρέπει να χάσουν το θάρρος των, διότι η πόλις επανεστάτησεν εναντίον των, διότι οι αποσπασθέντες από αυτούς ήσαν ολίγοι, ενώ αυτοί απετέλουν την πλειοψηφίαν, και συγχρόνως είχαν εις την διάθεσιν των περισσότερους υπό πάσαν έποσιν πόρους. Διότι, εφόσον αυτοί είναι κύριοι ολοκλήρου του στόλου, θα υποχρεώσουν τας πόλεις, επί των οποίων εκτείνεται η Αθηναϊκή ηγεμονία, να καταβάλουν τους φόρους εις αυτούς, ομοίως ως εάν εξέπλεαν διά την είσπραξίν των εξ Αθηνών. Άλλωστε, η Σάμος αποτελεί δι' αυτούς κέντρον πολιτικόν και στρατιωτικόν σημαντικόν, αφού, ότε περιήλθεν εις πόλεμον προς τας Αθήνας, ολίγον έλειψε ν' αφαιρέση απ' αυτάς την κυριαρχίαν της θαλάσσης, και επί πλέον τους παρέχει το μέσον να συνεχίσουν τον κατά του εχθρού αγώνα από την ιδίαν θέσιν, όπως και μέχρι σήμερα. Εξ άλλου, έχοντες τον στόλον, είναι εις καλλίτερον θέσιν από τους εν Αθήναις να προμηθεύονται τρόφιμα. Και προηγουμένως, άλλωστε, ως έλεγαν, οι εν Αθήναις ήσαν κύριοι των συγκοινωνιών

του Πειραιώς, ακριβώς διότι αυτοί είχαν εγκατασταθή εγκαίρως με τον στόλον εις την Σάμον, και ήδη, εάν δεν θελήσουν να τους αποδώσουν τας συνταγματικάς των ελευθερίας, θα περιέλθουν εις τοιαύτην στενόχωρον θέσιν, ώστε αυτοί θα είναι περισσότερον εις θέσιν να εμποδίζουν τους κατοίκους των Αθηνών από την χρήσιν της θαλάσσης, παρά εκείνοι αυτούς. Μικρά και ασήμαντος ήτον η ωφέλεια, την οποίαν ημπορούσε να τους παράσχη η πόλις προς κατανίκησιν του εχθρού, και τίποτε δεν είχαν χάσει, αφού εκείνοι ούτε χρήματα δεν ήσαν πλέον εις θέσιν να τους στέλλουν, αλλ' οι στρατιώται επρομηθεύοντο αυτά εξ ιδίων, ούτε χρησίμους σύμβουλος, αι οποίαι αποτελούν το μέσον διά του οποίου αι πόλεις επιβάλλονται εις τους στρατούς. Τουναντίον, και υπό την έποψιν ταύτην, εκείνοι είχαν περιπέσει εις το σφάλμα να καταλύσουν το πατροπαράδοτον πολίτευμα, ενώ αυτοί το υπερασπίζον και θα προσπαθήσουν να εξαναγκάσουν και εκείνους να το σεβασθούν. Ως εκ τούτου, οι δυνάμενοι να δώσουν ορθάς συμβουλάς ήσαν εις τον στρατόν εξ ίσου τουλάχιστον καλοί με τους ευρισκομένους εις την πόλιν. Και αν θελήσουν ν' αμνηστεύσουν τον Αλκιβιάδην και του επιτρέψουν να επανέλθη εις την πατρίδα, θα εργασθή ούτος ευχαρίστως, όπως τους εξασφαλίση την συμμαχίαν του Βασιλέως. Και το σπουδαιότατον, ότι, αν αποτύχουν εις όλα τ' άλλα, έχοντες τοιούτον στόλον, ημπορούν να καταφύγουν εις πολλά μέρη, όπου θα εύρουν νέαν πατρίδα.

77. Διά τοιούτων επιχειρημάτων εζήτησαν, κατά την συνεδρίασιν της συνελεύσεως, να ενθαρρυνθούν αμοιβαίως. Ουδέν ήττον έστρεψαν την προσοχήν των και εις τας αναγκαίας διά την περαιτέρω διεξαγωγήν του πολέμου παρασκευάς. Η υπό των Τετρακοσίων σταλείσα εις Σάμον δεκαμελής επιτροπή, πληροφορηθείσα την εκεί επικρατούσαν κατάστασιν, ενώ ήδη είχε φθάσει εις την Δήλον, ανέστειλε τον περαιτέρω πλουν της και παρέμεινεν εκεί.

78.

**Οι ηγέται του
Πελοποννησιακού
στόλου απεφάσισαν εν
Μιλήτῳ να
συγκροτήσουν
αποφασιστικήν
ναυμαχίαν κατά των
Αθηναίων, άλλα τέλος
την απέφυγαν**

Εν τῷ μεταξύ, οι άνδρες του ναυτικού στρατού των Πελοποννησίων, εις την Μίλητον, κατεκραύγαζαν μεταξύ των, ότι ο αγών των καταστρέφεται υπό του Αστύρχου και του Τισσαφέρνους. Τον πρώτον κατηγορούν, ότι δεν ήθελε να ναυμαχήση ούτε προηγουμένως, εφόσον και αυτοί ήσαν ισχυρότεροι και ο Αθηναϊκός στόλος ολιγαριθμότερος, ούτε τώρα, οπότε, ως λέγεται, οι Αθηναίοι ευρίσκονται εις εμφυλίους σπαραγμούς, και ο στόλος αυτών ουδέποτε μέχρι σήμερον ευρίσκεται συγκεντρωμένος εις το αυτό μέρος. Ότι αντί τούτου περιμένουν τον Φοινικικόν στόλον, πού υπεσχέθη ο Τισσαφέρνης, ενώ ο στόλος αυτός υφίστατο κατ' όνομα μόνον, όχι πραγματικώς, και διατρέχουν τοιοντοτρόπως τον κίνδυνον να εξαντληθούν. Τον Τισσαφέρνη, εξ άλλου, κατηγορούν, ότι ούτε τον στόλον πού υπεσχέθη φέρει, και τον ιδικόν των φθείρει διά της άτακτου και μη ακεραίας

καταβολής του μισθού. Έλεγαν λοιπόν, ότι δεν πρέπει ν' αναβάλλουν πλέον, αλλά να συνάψουν αποφασιστική ναυμαχία και οι Συρακούσιοι επέμεναν ιδίως εις τούτο.

79. Όταν η κατακραυγή αυτή έφθασεν εις τας ακoάς του Αστυόχου και των άλλων συμμάχων αρχηγών, συνήλθαν ούτοι εις πολεμικόν συμβούλιον, κατά την διάρκειαν του οποίου ανηγέλθησαν εις αυτούς και αι ανωμαλίας της Σάμου. Και επειδή το συμβούλιον απεφάσισε την συγκρότησιν αποφασιστικής ναυμαχίας, εξέπλευσαν με όλον τον στόλον, αποτελούμενον από εκατόν δώδεκα πλοία, διευθυνόμενα προς την Μυκάλην, παραγγείλαντες εις τους Μιλησίους να προελάσουν κατά ξηράν διά της παραλιακής οδού, προς την αυτήν διεύθυνσιν. Αλλ' οι Αθηναίοι, οι οποίοι, εκπλεύσαντες εκ Σάμου με ογδοήντα δύο πλοία, ευρίσκοντο ακριβώς τότε αγκυροβολημένοι εις την Γλαύκην της Μυκάλης, Οπόθεν η μέχρι Σάμου απόστασις είναι μικρά, ευθύς ως είδαν επερχόμενον τον Πελοποννησιακόν στόλον, απεσύρθησαν εις την Σάμον, θεωρήσαντες ότι δεν έχουν αρκετόν αριθμόν πλοίων, όπως διακινδυνεύσουν αποφασιστικήν μάχην. Άλλωστε, πληροφορηθέντες εγκαίρως εκ Μιλήτου, ότι οι Πελοποννήσιοι επιδιώκουν την συγκρότησιν ναυμαχίας, είχαν στείλει προηγουμένως αγγελιαφόρον προς τον Στρομβιχίδη και ανέμεναν να έλθη εκ του Ελλησπόντου προς ενίσχυσιν των με τα πλοία, επί κεφαλής των οποίων είχε πλεύσει εκεί εκ Χίου. Και οι μεν Αθηναίοι, ως ελέχθη, υπεχώρησαν εις την Σάμον, ενώ οι Πελοποννήσιοι, καταπλεύσαντες εις την Μυκάλην, εστρατοπέδευσαν εκεί, ομού με τον στρατόν των Μιλησίων και των πλησιοχώρων. Αλλά την επιούσαν, ενώ ήσαν έτοιμοι να πλεύσουν εναντίον της Σάμου, μανθάνουν ότι ο Στρομβιχίδης είχε φθάσει εκ του Ελλησπόντου με την εκεί μοίραν του Αθηναϊκού στόλου, δι' ο και απέπλευσαν, επιστρέφοντες πάλιν εις την Μίλητον, ενώ οι Αθηναίοι, ενισχυθέντες διά της αφίξεως της εν λόγω μοίρας, έπλευσαν αυτοί με εκατόν οκτώ πλοία κατά της Μιλήτου επιδιώκοντες την σύναψιν αποφασιστικής μάχης. Αλλ' επειδή κανείς δεν αντεπεξήρχετο, επέστρεψαν πάλιν εις την Σάμον.

80.

**Κινήσεις του
Αθηναϊκού και του
Σπαρτιατικού στόλου
προς τον Ελλησποντον**

Οι Πελοποννήσιοι, αφού με ολόκληρον τον στόλον των συγκεντρωμένον, δεν εδέχθησαν την προς την μάχην πρόκλησιν του Αθηναϊκού στόλου, διότι εθεώρησαν, ότι δεν ήσαν ικανοί ν' αντιπαραταχθούν κατ' αυτού, περιήλθαν εις αμηχανίαν, πόθεν θα ημπορέσουν να πορίζωνται τα αναγκαία διά την συντήρησιν τόσοσιν μεγάλου στόλου ποσά, ιδίως κατόπιν της ανεπαρκούς παροχής χρημάτων υπό του Τισσαφέρνους. Ως εκ τούτου, διαρκούντος του ιδίου θέρους, και αμέσως μετά την επιστροφήν του Αθηναϊκού στόλου εις την Σάμον, απέστειλαν προς τον Φαρνάβαζον μοίραν στόλου εκ σαράντα πλοίων, υπό την αρχηγίαν του Κλεάρχου, υιού του Ραμφίου, σύμφωνα, άλλωστε, με τον αρχικόν εκ Πελοποννήσου διορισμόν του. Διότι και ο Φαρνάβαζος τους προσεκάλει να έλθουν και ήτον έτοιμος να παρέχη τα μέσα της συντηρήσεως των, και το Βυζάντιον συγχρόνως έστελλε προς αυτούς πρέσβεις, όπως συνεννοηθούν περί της αποστασίας του από τους Αθηναίους. Η μοίρα αύτη των σαράντα Πελοποννησιακών πλοίων εξέπλευσε προς το ανοικτόν πέλαγος, διά να διαφύγη, διαρκούντος του πλου, την προσοχήν του Αθηναϊκού στόλου, αλλά

κατελήφθη υπό τρικυμίας, και τα μεν περισσότερα πλοία, υπό τον Κλέαρχον, κατέφυγαν εις την Δήλον, οπόθεν επέστρεψαν ακολούθως εις την Μίλητον, τα δε υπό τον αρχηγόν των Μεγαρέων Έλιξον δέκα έφθασαν σώα εις τον Ελλήσποντον, όπου επέτυχαν την αποστασίαν του Βυζαντίου. Ο Κλέαρχος μετέβη βραδύτερον εκ Μιλήτου διά ξηράς εις τον Ελλήσποντον, όπου ανέλαβε την αρχηγίαν. Οι Αθηναίοι, μαθόντες ταύτα εις την Σάμον, έστειλαν απ' εκεί ακολούθως μερικά πλοία προς ενίσχυσιν και εξασφάλισιν των εκεί κτήσεων των, εις τον Ελλήσποντον, όπου συνεκροτήθη προ του Βυζαντίου και ναυμαχία τις μικράς σημασίας μεταξύ οκτώ εκατέρωθεν αντιθέτων πλοίων.

81.

**Ο Αλκιβιάδης ομιλεί
ενώπιον των εν Σάμω
Αθηναίων και
εκλέγεται εις των
αρχηγών αυτών**

Αφότου απεκατέστησε την δημοκρατίαν εις το Αθηναϊκόν στρατόπεδον της Σάμου, ο Θρασύβουλος, συμφωνούντων εις τούτο και των άλλων αρχηγών, επέμενε πάντοτε εις την ιδίαν γνώμην, όπως επαναφέρουν τον Αλκιβιάδην. Και αφού τέλος συγκαλέσας συνέλευσιν, επέτυχε από την μεγάλην πλειοψηφίαν των στρατιωτών να ψηφίσουν αμνηστείαν και ελευθέραν επάνοδον δι' αυτόν, επιβιβασθείς εις πλοίον, μετέβη εις την έδραν της σατραπείας του Τισσαφέρνους και έφερε τον Αλκιβιάδην εις Σάμον, πιστεύων, ότι μόνη υπολειπόμενη σωτηρία ήτο ν' απόσπαση ούτος τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννησίους και τον φέρη προς το μέρος των. Συγκροτηθείσης συνελεύσεως, ο Αλκιβιάδης παρεπονέθη διά την άδικον εξορίαν του και διεξετραγώδησε την εξ αυτής ατυχίαν του. Έπειτα, ομιλήσας διά μακρών περί των πολιτικών πραγμάτων, διήγειρε μεταξύ των ακροατών του μεγάλας περί του μέλλοντος ελπίδας.

Συγχρόνως εμεγαλοποιεί καθ' υπερβολήν την επί του Τισσαφέρνους επιρροήν του, επιδιώκων αφ' ενός μεν να εκφοβίση την ολιγαρχικήν κυβέρνησιν των Αθηνών και επιτύχη ευκολώτερα την διάλυσιν των εκεί πολιτικών λεσχών, εξ άλλου δ' εξυψώση την προς αυτόν εκτίμησιν του στρατού της Σάμου, και εμπνεύση εις αυτόν μεγαλότερον θάρρος και τέλος ευρύνη, όσον το δυνατόν περισσότερον, το μεταξύ των Πελοποννησίων και του Τισσαφέρνους χάσμα, και χάσουν ούτοι τας σημερινάς ελπίδας των. Ως εκ τούτου, ώθησε τους υπερβολικούς κομπασμούς του μέχρι του να υποσχεθή, ότι ο Τισσαφέρνης ανέλαβεν επισήμως απέναντι του την υποχρέωσιν, ότι, εάν οι Αθηναίοι ελκύσουν την εμπιστοσύνην του, δεν θα στερηθούν τ' αναγκαία διά την διατροφήν του στρατού των, εφ' όσον υπολείπονται εις την διάθεσιν του χρήματα, και αν ακόμη χρειασθή εις το τέλος να πωλήση προς τούτο και αυτό το κρεβάτι του, και ότι τον Φοινικικόν στόλον, ο οποίος ευρίσκεται ήδη εις την Άσπενδον, θα φέρη προς ενίσχυσιν των Αθηναίων, και όχι των Πελοποννησίων. Προσέθεσεν όμως, ότι οι Αθηναίοι δεν θα κερδίσουν την εμπιστοσύνην του, παρά μόνον εάν αυτός, ο Αλκιβιάδης, επανέλθη σώος εις τας Αθήνας και εγγυηθή δι' αυτούς προς τον Τισσαφέρνη.

82. Οι στρατιώται, μετά τους ωραίους τούτους λόγους και άλλους ακόμη, εξέλεξαν αμέσως τον Αλκιβιάδην συναρχηγόν μετά των άλλων στρατηγών και ανέθεσαν εις αυτόν την διεξαγωγήν των πραγμάτων γενικώς. Κανείς εξ αυτών δεν θ' αντήλλασε με τίποτε εις τον κόσμον την ελπίδα, η οποία εγεννήθη εις αυτόν τώρα περί της ιδίας αυτού σωτηρίας και της εκδικήσεως κατά των Τετρακοσίων και ήσαν πάντες έτοιμοι, ως εκ της υποτιμήσεως, την οποίαν οι λόγοι του Αλκιβιάδου ενέπνευσαν εις αυτούς διά τους Πελοποννησίους της Μιλήτου, να πλεύσουν κατά του Πειραιώς. Ούτος όμως, παρά την επιμονήν των πολλών, απέκρουσεν απολύτως την ιδέαν του ν' αφίσουν οπίσω των τον πλησίον εχθρόν, διά να πλεύσουν κατά του Πειραιώς, και εδήλωσεν, ότι, αφού είχεν εκλεχθή στρατηγός, θα μεταβή προς τον Τισσαφέρνη, όπως μεριμνήση πρώτον περί της διεξαγωγής του πολέμου. Και ευθύς, μετά το πέρας της συνελεύσεως, ανεχώρησε, διά να φανή ότι συνεννοείται με εκείνον περί όλων των πραγμάτων, και συγχρόνως, διότι επεδίωκε να υψωθή εις τα όμματα αυτού, του ανακοίνωση την εκλογήν του ως αρχηγού και τον αφίση επομένως να εννοήση, ότι είναι ήδη εις θέσιν και να του προσφέρει υπηρεσίας και να τον βλάψη. Είχε, τωόντι, ο Αλκιβιάδης το διπλούν πλεονέκτημα να φοβίζη τους Αθηναίους διά του Τισσαφέρνου και τον Τισσαφέρνη διά των Αθηναίων.

83.

Δυσπιστία των Πελοποννησίων προς τον Τισσαφέρνη

Οι Πελοποννήσιοι εδυσπίστουν και προηγουμένως ήδη προς τον Τισσαφέρνη, αλλ' άμα έμαθαν εις την Μίλητον την κάθοδον του Αλκιβιάδου, το μεταξύ αυτών και του Τισσαφέρνου χάσμα ηυρύνθη ακόμη περισσότερο. Διότι, μετά την άρνησίν των να δεχθούν την εις μάχην πρόκλησιν των Αθηναίων, ότε ούτοι έπλευσαν κατά της Μιλήτου, παρετήρησαν, ότι ο Τισσαφέρνης κατέστη πολύ απροθυμότερος εις καταβολήν της μισθοδοσίας των πληρωμάτων και η προς αυτόν εχθρότης των, υφισταμένη ήδη και πρότερον, ως εκ των σχέσεων του με τον Αλκιβιάδην, ενετάθη. Και ήδη,συνερχόμενοι, όπως και προηγουμένως, μεταξύ των καθ' ομάδας οι στρατιώται αντήλλασαν τας σκέψεις των, τας σκέψεις δ' αυτών συνεμερίζοντο και μερικοί εκ των άλλων, των κατεχόντων ανωτέραν θέσιν. Ότι δηλαδή ούτε ακέραιον έλαβαν ποτέ μέχρι τούδε τον μισθόν, και ο μισθός που ελάμβαναν και ανεπαρκής ήτο και ούτε καν κανονικώς κατεβάλλετο και ότι, εάν δεν συνάψουν αποφασιστικήν ναυμαχίαν ή δεν μεταφερθούν εις άλλο μέρος, όπου να ημπορούν να εξασφαλίσουν την διατροφή ν των, τα πληρώματα θα λιποτακτήσουν. Συγχρόνως έλεγαν, ότι αίτιος όλων τούτων ήτον ο Αστύοχος, ο οποίος επεδίωκε διαρκώς να φαίνεται ευχάριστος εις τον Τισσαφέρνη, από τον οποίον εδωροδοκείτο.

84. Αλλ' ενώ αντηλλάσσοντο αι σκέψεις αύται, συνέβη να προκληθή και θορυβώδες επεισόδιον, εξ αφορμής του Αστύοχου. Οι περισσότεροι, δηλαδή, εκ των Συρακουσίων και των Θουρίων ναυτών, λόγω του ότι απήλαυναν μεγαλητέρας ελευθερίας, ώρμησαν κατ' αυτού, απαιτούντες μετά μείζονος αυθαδείας την καταβολήν του μισθού των. Ούτος, όχι μόνον απήντησεν αποτόμως και ηπειλήσεν αυτούς, αλλά ύψωσε και την ράβδον του ακόμη κατά του Δωριέως, ο οποίος συνηγορεί υπέρ των ναυτών του. Οι άνδρες, βλέποντες τούτο, βίαιοι ως ναύται πού ήσαν, ώρμησαν κατ' αυτού κραυγάζοντες, με τον σκοπόν να τον κακοποιήσουν. Αλλ'

ούτος, αντιληφθείς εγκαίρως το πράγμα, κατέφυγεν εις βωμόν τινα, και ούτως εσώθη αβλαβής, διαλυθέντων των στρατιωτών. Και οι Μιλήσιοι, εξ άλλου, επιτεθέντες αιφνιδίως κατά του φρουρίου, το οποίον είχαν οικοδομήσει επί του εδάφους των ο Τισσαφέρνης, κατέλαβαν αυτό, εκδιώξαντες την φρουράν του. Την ενέργειαν ταύτην επεδοκίμασαν και οι λοιποί σύμμαχοι και προ πάντων οι Συρακούσιοι. Ο Λίχας όμως, όχι μόνον δυσηρεστήθη διά τούτο, αλλά και υπεστήριξεν, ότι οι Μιλήσιοι και οι λοιποί κάτοικοι της επικρατείας του Βασιλέως οφείλουν να υποτάσσονται εις τας διαταγάς του Τισσαφέρνους, εφόσον πρόκειται περί πραγμάτων ανεκτών, και να προσπαθούν να διατηρούν την ευμένειάν του, έως ότου τερματίσουν αισίως τον πόλεμον. Αλλ' η διαγωγή αυτού, και εις την περίστασιν αυτήν και εις άλλας αναλόγους, προεκάλει ζωηράν εναντίον του αγανάκτησιν μεταξύ των Μιλησίων και διά τούτο, όταν βραδύτερον νοσήσας απέθανε, δεν επέτρεψαν να ταφή εις το μέρος, όπου ήθελαν να τον θάψουν οι εις την Μίλητον ευρισκόμενοι Λακεδαιμόνιοι.

85. Καθ' όν χρόνον αι σχέσεις των Πελοποννησίων προς τον Τισσαφέρνη και τον Αστύοχον ευρίσκοντο εις τοιαύτην οξύτητα, έφθασεν εκ Λακεδαίμονος ο Μίνδαρος ως διάδοχος του ναυάρχου Αστυόχου, όστις, παραδώσας εις αυτόν την αρχηγίαν, ανεχώρησε. Μετ' αυτού ο Τισσαφέρνης συναπέστειλε τον Κάρα Γαυλίτην, ένα των ακολούθων του ομιλούντα τας δύο γλώσσας, τον οποίον ο Τισσαφέρνης έστελλε πρέσβυν, όπως κατηγορήση τους Μιλησίους διά την κατάληψιν του φρουρίου, και συγχρόνως υπερασπίση αυτόν κατά των κατηγορών του. Διότι εγνώριζεν, ότι εις την Λακεδαίμονα μετέβαινον πρέσβεις των Μιλησίων, όπως κυρίως καταφερθούν εναντίον του, και ότι τούτους συνώδευεν ο Ερμοκράτης, προτιθέμενος ν' αποδείξη, ότι ο Τισσαφέρνης, συνεργαζόμενος με τον Αλκιβιάδην, έπαιζε διπλούν παιγνίδιον και κατέστρεφε τα συμφέροντα των Λακεδαιμονίων. Ο Τισσαφέρνης εχθρεύετο ανέκαθεν τον Ερμοκράτην, ένεκα του ζητήματος της πληρωμής των δαπανών της διατροφής. Και εσχάτως, όταν ο τελευταίος κατεδικάσθη εις εξορίαν εκ των Συρακουσών και ήλθαν εις την Μίλητον, προς αντικατάστασιν αυτού, άλλοι στρατηγοί, ο Πόταμις, ο Μύσκων και ο Δήμαρχος, ο Τισσαφέρνης επιτίθετο με περισσοτέραν ακόμη σφοδρότητα κατά του εξορίστου ήδη Ερμοκράτους και πλην άλλων κατ' αυτού κατηγοριών έλεγεν, ότι η έχθρα, την οποίαν επεδείκνυν ούτος εναντίον του, ωφείλετο εις το ότι του εξήτησε κάποτε χρήματα, τα οποία ηρνήθη να του δώσει.

Ούτω λοιπόν ο Αστύοχος, οι Μιλήσιοι πρέσβεις και ο Ερμοκράτης απέπλευσαν, κατευθυνόμενοι εις την Λακεδαίμονα.

86.

**Εις τους πρέσβεις των
ολιγαρχικών Αθηνών ο
Αλκιβιάδης συνιστά
την συνέχισιν του
πολέμου**

Ο Αλκιβιάδης είχε ήδη επιστρέψει εις την Σάμον από το προς τον Τισσαφέρνη ταξίδιον και ευρίσκετο εκεί, όταν έφθασεν η δεκαμελής επιτροπή, η οποία, ως ελέχθη ήδη, είχε σταλή από τους Τετρακοσίους διά να καθησυχάση και διαφώτιση τον στρατόν της Σάμου. Συγκροτηθείσης συνελεύσεως, επεχείρησαν ούτοι να

ομιλήσουν, αλλ' οι στρατιώται ηρνούντο κατ' αρχάς να τους ακούσουν και εκραύγαζον: «Θάνατος εις τους ανατροπείς της δημοκρατίας!» Μετά πολλά όμως, ησυχάσαντες, τους ήκουσαν. Οι απεσταλμένοι ήρχισαν εκθέτοντες, ότι η μεταβολή του πολιτεύματος δεν απέβλεπεν εις την καταστροφήν, αλλ' εις την σωτηρίαν της πόλεως, ούτε έγινε διά να παραδοθούν αι Αθήναι εις τους εχθρούς, αφού, αν τοιούτος ήτον ο σκοπός των, ημπορούσε να είχε γίνει τούτο κατά την πρόσφατον επίθεσιν, οπότε η νέα κυβέρνησις ευρίσκετο ήδη εις την αρχήν. Προσέθεσαν, ότι αι πέντε χιλιάδες θα λάβουν πάντες εκ περιτροπής μέρος εις την κυβέρνησιν του κράτους, ότι οι συγγενείς των ούτε εξυβρίζονται, όπως ανήγγειλε συκοφαντικώς ο Χαιρέας, ούτε έπαθαν το ελάχιστον, κακόν, αλλ' ότι παραμένουν εις Αθήνας, κατέχοντες ελευθέρως τα κτήματα των. Και μολονότι είπαν ακόμη πολλά άλλα, εις ουδέν ταύτα εχρησίμευαν, διότι οι στρατιώται δεν επείθοντο, αλλ' ήσαν εξηρητισμένοι, και επρότειναν άλλος το ένα και άλλος το άλλο, κυρίως όμως ήθελαν να πλεύσουν κατά του Πειραιώς. Και οφείλει πράγματι κανείς ν' αναγνωρίση, ότι ο Αλκιβιάδης προσέφερε τότε μεγαλητέραν από κάθε άλλον υπηρεσίαν εις την πόλιν, καθόσον, ενώ ο στρατός της Σάμου εις την έξαψιν του ήθελε να πλεύση κατά της ιδίας του πατρίδος, οπότε οι εχθροί αναμφισβητήτως θα εγίνοντο αμέσως κύριοι και της Ιωνίας και του Ελλησπόντου, αυτός εμπόδισε τούτο. Εις την κρίσιμον αυτήν στιγμήν, όπου κανείς άλλος δεν ήτον ικανός να συγκρατήσει τους στρατιώτας, αυτός όχι μόνον εμπόδισεν αυτούς από την εμφύλιον εκστρατείαν, αλλά και τους δι' ιδιαιτέρους λόγους εξαπομένους κατά των μελών της επιτροπής συνεκράτει, απευθύνων προς αυτούς αυστηράς επιτιμήσεις. Ο ίδιος προσεκάλεσε τα μέλη της επιτροπής να επανέλθουν εις τας Αθήνας και φέρουν την έξης απάντησιν εκ μέρους του. Ότι ουδεμίαν έχει αντίρρησιν κατά της αρχής των πέντε χιλιάδων, αλλά ζητεί την κατάργησιν της αρχής των Τετρακοσίων και την αποκατάστασιν της Βουλής των Πεντακοσίων, όπως και πριν. Ότι, εάν χάριν οικονομίας ηλάττωσαν τας δαπανάς, διά να έχη ο στρατός επαρκέστερα τα μέσα της συντηρήσεως, επιδοκιμάζει απολύτως τα μέτρον τούτο. Κατά τα λοιπά, συνέστησεν εις αυτούς να επιμείνουν αποφασιστικώς και να μη υποχωρήσουν ούτε κατά κεραίαν απέναντι των εχθρών. Διότι εάν η πόλις σωθή, υπάρχει μεγάλη ελπίς και να συμφιλιωθούν μεταξύ των, αλλ' εάν άπαξ, είτε ο στρατός της Σάμου, είτε οι μένοντες εις τας Αθήνας καταστραφούν, δεν θα υπάρχει πλέον εκείνος με τον οποίον να συνδιαλλαγούν. Ήλθαν επίσης και πρέσβεις των Αργείων εις την Σάμον, προσφέροντες την βοήθειαν των εις τον εκεί Αθηναϊκόν λαόν. Ο Αλκιβιάδης, συγχαρείς αυτούς και συστήσας να έλθουν, όταν προσκληθούν, τους απεχαιρέτησεν αναχωρούντας. Οι πρέσβεις ούτοι είχαν έλθει με το πλήρωμα της Παράλου, το οποίον, ως ελέχθη ήδη, μεταφερθέν επί οπλιταγωγού, είχε διαταχθή υπό των Τετρακοσίων να περιπολή περί την Εύβοιαν και να μεταφέρει εις την Λακεδαίμονα τον Λαισποδιαν, τον Αριστοφώντα και τον Μελησιάν, τους οποίους έστελλαν οι Τετρακόσιοι ως πρέσβεις. Αλλ' όταν κατά το ταξείδιον των ευρίσκοντο πλησίον του Άργους, το πλήρωμα, συλλαβόν τους πρέσβεις, τους παρέδωκεν εις τους Αργείους, λόγω του ότι ήσαν εκ των πρωτεργατών της καταλύσεως της δημοκρατίας. Αυτοί, εξ άλλου, δεν επέστρεψαν πλέον εις τας Αθήνας, αλλά παραλαβόντες τους πρέσβεις των Αργείων, ήλθαν εξ Άργους εις την Σάμον, με το πλοίον του οποίου επέβαιναν.

87.

**Ο Τισσαφέρνης
αποφασίζει να μεταβή**

**εις Άσπενδον, διά να
διαλύση τας εναντίον
του υποψίας των
Λακεδαιμονίων**

Διαρκούντος του ιδίου θέρους, κατά την εποχήν ακριβώς κατά την οποίαν οι Λακεδαιμόνιοι, και δι' άλλας αιτίας και διά την κάθοδον του Αλκιβιάδου, ήσαν τα μάλιστα ηρεμισμένοι κατά του Τισσαφέρνους, τον οποίον εθεώρουν ως απροκαλύπτως αττικίζοντα, θέλων ούτος, όπως τουλάχιστον εφαιnéτο, ν' αποπλύνη εαυτόν απέναντι των από τας υποψίας αυτάς, ετοιμάζετο να μεταβή εις την Άσπενδον, διά να φέρη απ' εκεί τον Φοινικικόν στόλον και εξήτησεν από τον Λίχαν να τον συνοδεύση. Κατά την διάρκειαν της απουσίας του, παρήγγειλεν εις τον Τάμων, ένα των υπάρχων του, να παρέχη τας δαπάνας της διατροφής του στρατού. Διάφοροι διαδόσεις επικρατούν ως προς τον σκοπόν της μεταβάσεως του εις την Άσπενδον, διά της παραλιακής οδού, ούτε είναι εύκολον να γνωρίση κανείς ούτε διατί μετέβη εκεί, ούτε διατί, ενώ μετέβη, δεν έφερε απ' εκεί τον στόλον. Διότι ότι ήλθε μέχρι της Ασπένδου ο Φοινικικός στόλος, αποτελούμενος από εκατόν σαράντα επτά πλοία, είναι αναμφισβήτητον. Διατί όμως δεν ήλθεν εις συνάντησιν του Πελοποννησιακού, είναι αντικείμενον διαφόρων εικασιών. Και άλλοι μεν ισχυρίζονται, ότι σκοπός του ταξειδίου του Τισσαφέρνους ήτο να εξαντλή, σύμφωνα με την αρχικήν πολιτικήν του, τους Πελοποννησίους. Ή παροχή, τουλάχιστον, των δαπανών της διατροφής του στόλου των, η οποία είχε ανατεθή εις τον Τάμων, εγίνετο τουναντίον χειρότερα ήδη και όχι καλλίτερα. Άλλοι, ότι σκοπός του ήτον, αφού έφερε τον Φοινικικόν στόλον μέχρι της Ασπένδου, να χρηματισθή, επιτρέπων εις αυτόν να επιστρέψη εις τα ίδια (διότι όπως δήποτε ουδέποτε επροτίθετο ο Τισσαφέρνης να τον χρησιμοποιήση). Και άλλοι πάλιν ότι το ταξίδιον επεχείρησεν, ένεκα της εναντίον του καταφοράς, η οποία είχε φθάσει μέχρι Λακεδαίμονος, διά να ημπορή να προβάλλεται υπέρ αυτού, ότι η διαγωγή του ήτον άψογος, αφού ο καθείς γνωρίζει, ότι μετέβη διά να φέρη τον στόλον, ο οποίος ήτο πράγματι εξωπλισμένος. Εγώ όμως θεωρώ αναμφισβήτητον, ότι ο σκοπός, τον οποίον επεδίωκε διά της ενεργείας ταύτης, ήτον η βαθμιαία εξάντλησις και εξουδετέρωσις των Ελληνικών δυνάμεων. Και εξήντλει μεν αυτάς, καταναλίσκων τον χρόνον του διά του μέχρις Ασπένδου ταξειδίου του και της εκεί χρονοτριβής του, εξουδετέρωνε δε αυτάς, διότι, μη τασσόμενος ούτε με τον ένα, ούτε με τον άλλον, δεν ενίσχυε κανένα εξ αυτών. Διότι, εάν πραγματικώς ήθελεν, ημπορούσε, νομίζω, να τερματίση τον πόλεμον, εμφανιζόμενος επί της σκηνής, κατά τρόπον βέβαια όχι διφορούμενον. Εάν, λόγου χάριν, έφερε τον Φοινικικόν στόλον, θα έδιδε, κατά πάσαν πιθανότητα, την νίκην εις τους Πελοποννησίους, αφού και άνευ τούτου ο στόλος των, πού εστάθμευεν απέναντι του Αθηναϊκού, ήτον ήδη ισόπαλος μάλλον παρά υποδεέστερος τούτου. Εκείνο όμως, το οποίον ιδίως επρόδωσε τας προθέσεις του, είναι η πρόφασις, με την οποίαν εξήτησε να δικαιολογηθή, διατί δεν έφερε τον Φοινικικόν στόλον, το ότι δηλαδή είχαν συγκεντρωθή ολιγώτερα πλοία παρ' όσα είχε διατάξει ο Βασιλεύς. Αλλ' εάν τούτο ήτον αληθές, θα εξησφάλιζε βεβαίως μεγαλύτεραν την ευγνωμοσύνην του Βασιλέως, του οποίου θα οικονομεί τα χρήματα, ενώ θα επετύγγανε το αυτό αποτέλεσμα διά μικροτέρας δαπάνης. Εν πάση περιπτώσει, οιοιδήποτε και αν ήσαν οι σκοποί του ταξειδίου του, ο Τισσαφέρνης ήλθεν εις την Άσπενδον, όπου συνδισκέφθη με τους Φοίνικας. Και οι Πελοποννήσιοι, ωσαύτως, είχαν στείλει εκεί, κατ' αίτησιν του Τισσαφέρνους, τον Λακεδαιμόνιον Φίλιππον, επί κεφαλής δύο πλοίων, διά να συνοδεύση ερχόμενον τον Φοινικικόν στόλον.

88.

**Ο Αλκιβιάδης
διευθύνεται ομοίως εις
Ἄσπενδον**

Ο Αλκιβιάδης, εξ άλλου, όταν έμαθεν, ότι ο Τισσαφέρνης ήτον ήδη καθ' οδόν, μεταβαίνων εις την Ἄσπενδον, ανεχώρησε και αυτός επί κεφαλής τριών και δέκα πλοίων, διευθυνόμενος εκεί, υποσχόμενος δ' εις τον στρατόν, ότι θα κατώρθωνεν ασφαλώς να τους προσφέρη μεγάλην υπηρεσίαν. Διότι ή θα επετύγχανε να φέρη ο ίδιος τον Φοινικικόν στόλον προς τους Αθηναίους, ή τουλάχιστον θα τον ημποδίζε να ενωθή με τους Πελοποννησίους. Είχε πιθανώς μάθει από πολλού χρόνου τας αληθείς διαθέσεις του Τισσαφέρνους (ότι δηλαδή δεν εσκόπευε να φέρη τον Φοινικικόν στόλον), και ήθελε να έκθεση αυτόν όσον το δυνατόν περισσότερον απέναντι των Πελοποννησίων, βλέπόντων πόσον φιλικαί ήσαν αι προς αυτόν και τους Αθηναίους σχέσεις του, ίνα ως εκ τούτου αναγκασθή έτι μάλλον να προσχώρηση προς αυτούς. Εκκινήσας ούτως, έπλευσε προς ανατολάς, διευθυνόμενος κατ' ευθείαν εις την Καύνον και την Φάσιλιν.

89.

**Δυσφορία κατά της εν
Αθήναις καταστάσεως**

Όταν η δεκαμελής επιτροπή, πού είχε σταλή από τους Τετρακοσίους, επέστρεψε από την Σάμον εις τας Αθήνας και ανεκοίνωσε τα λεχθέντα υπό του Αλκιβιάδου, ότι δηλαδή συνιστά να επιμείνουν αποφασιστικώς και να μη υποχωρήσουν ούτε κατά κεραίαν απέναντι των εχθρών και ότι έχει μεγάλας ελπίδας διά την συνδιαλλαγήν μεταξύ αυτών και του στρατού και την κατά των Πελοποννησίων νίκην, πολλοί εκ των αρχικώς μεμνημένων εις το ολιγαρχικόν κίνημα, οι οποίοι και πριν εδυσφόρουν κατά της καταστάσεως, και ευχαρίστως ήδη θα ήθελαν ν' απαλλαγούν αυτής άνευ κινδύνου, ενεθαρρύνθησαν πολύ περισσότερον. Ήρχισαν ήδη να συνέρχωνται και να συζητούν και επικρίνουν τα γινόμενα. Αρχηγοί αυτών ήσαν μερικοί εκ των επιφανεστάτων ολιγαρχικών, των κατεχόντων ανώτερα αξιώματα, όπως ο Θηραμένης, ο υιός του Άγκωνος, και ο Αριστοκράτης, υιός του Σκελίου, και άλλοι, Ούτοι ήσαν μεταξύ των πρωτεργατών της ολιγαρχικής μεταβολής, αλλ' επειδή εφοβούντο σοβαρώς τον στρατόν της Σάμου και τον Αλκιβιάδην, καθώς και τους εις την Λακεδαιμόνα αποστελλόμενους πρέσβεις, μήπως, άνευ της γνώμης της πλειοψηφίας των ολιγαρχικών, βλάβουν τα συμφέροντα των Αθηνών, δεν υπεστήριζαν μεν φανερά τον μη περιορισμόν της εξουσίας εις στενόν κύκλον προσώπων, υπεστήριζαν όμως, ότι οι Πεντακισχίλιοι πρέπει να μη υφίστανται κατ' όνομα μόνον, αλλά να εκλεχθούν πραγματικώς, και ούτω να δοθή εις το πολίτευμα χαρακτήρ μεγαλητέρας ισότητος. Και ο μεν χαρακτήρ ούτος του πολιτεύματος απετέλει απλούν πρόσχημα, οι πολλοί όμως εξ αυτών ωθούντο πραγματικώς από ελατήρια προσωπικής φιλοδοξίας εις ενεργείας, αι οποίαι ιδίως φθείρουν τας εκ δημοκρατίας προελθούσας ολιγαρχίας. Καθόσον πάντες από της πρώτης ημέρας έχουν την αξίωσιν όχι να είναι ίσοι, αλλ' έκαστος, τουναντίον, να υπερτερήση αυτός κατά πολύ τους άλλους. Ενώ, υπό το δημοκρατικόν πολίτευμα, γινομένων εκλογών, ανέχεται κανείς ευκολώτερα το αποτέλεσμα αυτών, διότι δεν θεωρεί, ότι νικάται από

τους ομοίους του. Αλλ' ό,τι προφανώς ενεθάρρυνεν αυτούς, ήτον η μεγάλη επιρροή, την οποίαν εξήσκει εις την Σάμον ο Αλκιβιάδης και η ιδέα, ότι το ολιγαρχικόν καθεστώς δεν ήτο μόνιμον. Και διά τούτο εις έκαστος ηγωνίζετο να γίνη ο ίδιος ο κυριώτατος ηγέτης των δημοκρατικών.

90.

**Οι ολιγαρχικοί ηγέται
στέλλουν εις την
Σπάρτην πρέσβεις προς
σύναψιν ειρήνης και
αρχίζουν την
κατασκευήν του
τείχους της Ηετιωνείας**

Εκείνοι όμως εκ των Τετρακοσίων, οι οποίοι αντετάσσοντο κυριώτατα κατά τοιαύτης πολιτικής και οι οποίοι απετέλουν τας κορυφάς του ολιγαρχικού καθεστώτος, όπως ο Φρύνιχος, ο οποίος, διατελέσας στρατηγός εις την Σάμον, είχε περιέλθει εις αντίθεσιν προς τον Αλκιβιάδην, ως ήδη εξετέθη, ο Αρίσταρχος, ο οποίος από μακρού χρόνου ήτον εις εκ των φανατικωτάτων αντιδημοκρατικών, ο Πείσανδρος, ο Αντιφών, και άλλοι, επιφανέστατοι άνδρες, και προηγουμένως ήδη ευθύς, μετά την εγκατάστασιν των εις την αρχήν και ακολούθως όταν ο στρατός της Σάμου επανεστάτησε κατ' αυτών υπέρ της δημοκρατίας, απέστειλαν πρέσβεις εκ των συναδέλφων των εις την Λακεδαίμονα, καταβάλλοντες σοβαράς προσπάθειας διά την συνομολόγησιν ειρήνης και ήρχισαν κατασκευάζοντες το τείχος της Ηετιωνείας. Εις την πολιτικήν ταύτην ενισχύθησαν έτι μάλλον, μετά την επιστροφήν της επιτροπής των εκ της Σάμου, διότι έβλεπον, ότι όχι μόνον το πλήθος ήρχισε μεταβάλλον γνώμας, αλλά και άνθρωποι του κόμματός των, οι οποίοι εθεωρούντο προηγουμένως ως άξιοι πάσης εμπιστοσύνης. Ως εκ τούτου, κατεπτοημένοι διά την κατάστασιν και των Αθηνών και της Σάμου, απέστειλαν εσπευσμένως τον Αντιφώντα, τον Φρύνιχον και δέκα άλλους, παραγγείλαντες εις αυτούς να συνομολογήσουν ειρήνην προς τους Λακεδαιμονίους υπό οιοσδήποτε ανεκτούς οπωσδήποτε όρους, ενώ εξ άλλου επέσπευδαν μετά μεγαλήτερος δραστηριότητος την κατασκευήν του τείχους της Ηετιωνείας. Σκοπός της κατασκευής τούτου, όπως ισχυρίζετο ο Θηραμένης και οι περί αυτόν, ήτον όχι να εμποδίσουν τον στόλον της Σάμου να εισέλθη εις τον Πειραιά, εάν ήρχετο όπως εκβιάση την είσοδον του, αλλά μάλλον, όπως διευκολύνουν, όταν ήθελαν, την είσοδον του εχθρικού στόλου και του στρατού. Διότι η Ηετιώνεια είναι φυσικός κυματοθραύστης του λιμένος του Πειραιώς και ευθύς παρ' αυτήν ευρίσκεται η είσοδος τούτου. Το νέον τείχος έμελλε να ενωθή με το προϋπάρχον προς το μέρος της ξηράς τοιούτον, ώστε ολίγοι άνθρωποι, εγκαθιστάμενοι εντός αυτού, να είναι κύριοι της εισόδου του λιμένος. Διότι και το παλαιόν προς το μέρος της ξηράς τείχος και το νεωστί ήδη οικοδομούμενον κατά μήκος της θαλάσσης εσωτερικόν τείχος ετελείωναν εις τον ένα ακριβώς εκ των δύο πύργων, οι οποίοι προϋπήρχαν εις αυτό το στόμιον του λιμένος. Συγχρόνως κατεσκεύασαν εγκάρσιον τείχος, διά του οποίου περιέλαβαν εις την νέαν οχύρωσιν της Ηετιωνείας την εντός του Πειραιώς και ευθύς προ αυτής κειμένην ευρυτάτην στοάν, την οποίαν παρέλαβαν οι ίδιοι εις την κατοχήν των, υποχρεώσαντες πάντας ν' αποθηκεύσουν εντός αυτής και τον ήδη υπάρχοντα και τον εισαγόμενον έξωθεν σίτον, και να, τον λαμβάνουν απ' εκεί, οσάκις επρόκειτο να τον πωλήσουν.

Πολιτική αστάθεια εν Αθήναις

Από πολλού ήδη χρόνου διέσπειρε τας φήμας ταύτας ο Θηραμένης. Και όταν επέστρεψαν εκ της Λακεδαιμόνος οι πρέσβεις, χωρίς να κατορθώσουν τίποτε υπέρ της γενικής ειρήνης, εξηκολούθει υποστηρίζων, ότι η οχύρωσις αυτή της Ηετιωνείας θα φέρη πιθανώς την καταστροφήν του κράτους. Διότι κατά την εποχήν ακριβώς αυτήν, συνεπεία προσκλήσεως των Ευβοέων, σαράντα δύο πλοία, μεταξύ των οποίων μερικά ήσαν Ιταλιωτικά, από τον Τάραντα και τους Λοκρούς, και μερικά Σικελιωτικά, εστάθμευαν ήδη εις τον Λαν της Λακωνικής, ετοιμαζόμενα να πλεύσουν κατά της Ευβοίας, υπό την αρχηγίαν του Σπαρτιάτου Ηγησανδρίδου, υιού του Ηγησάνδρου. Τα πλοία ταύτα, υπεστήριζεν ο Θηραμένης, ότι δεν προωρίζοντο διά την Εύβοιαν, αλλ' ότι έμελλαν να πλεύσουν προς προστασίαν εκείνων, οι όποιοι τειχίζουν την Ηετιώνειαν, και ότι αν δεν λάβουν από τούδε τα μέτρα των, θα φθάσουν εις την καταστροφήν, χωρίς να το εννοήσουν. Και πράγματι εκείνοι κατά των οποίων απηυθύνετο η κατηγορία διενήργουν τοιούτο τι και επομένως δεν επρόκειτο περί απλής συκοφαντίας. Διότι ούτοι, διατηρούντες εν πάση περιπτώσει την ολιγαρχικήν αρχήν, επεδίωκαν προ παντός μεν να διατηρήσουν και την επί των συμμάχων ηγεμονίαν, αλλ' εάν τούτο δεν ήτο δυνατόν, να μείνουν ανεξάρτητοι, διατηρούντες απλώς τον στόλον και τα τείχη της πόλεως. Και αν και τούτο απεκλείετο, να μη καταστραφούν τουλάχιστον αυτοί προ των άλλων διά της εκ νέου εγκαταστάσεως της δημοκρατίας, αλλά και τους εχθρούς να εισαγάγουν εντός της πόλεως και παραιτούμενοι της διατηρήσεως του στόλου και των τειχών να συνάψουν ειρήνην υπό οιοσδήποτε όρους διά το κράτος, αρκεί να κατώρθωναν να σώσουν τουλάχιστον την ζωήν των.

92. Ως εκ τούτου, έκτιζαν μετά πολλής δραστηριότητος και επεδίωκαν να τελειώσουν εγκαίρως το τείχος της Ηετιωνείας, το οποίον είχε και πύλας και πυλίδας και παντός είδους ευκολίας διά την είσοδον του εχθρού. Και μέχρι τούδε μεν αι κατηγορίαι του Θηραμένου και των περί αυτόν περιωρίζοντο εις στενόν κύκλον και γίνοντο κρυφίως μάλλον. Αλλά μετά την επιστροφήν του από της εις την Λακεδαιμόνα πρεσβείας, ο Φρύνιχος, πριν απομακρυνθή πολλά βήματα από το Βουλευτήριον, ετραυματίσθη φονικώς από ένα των περιπόλων εντός της αγοράς και κατά την ώραν όπου αυτή είναι γεμάτη από κόσμον, και απέθανεν αμέσως. Ο δράστης διέφυγεν. Αλλ' οι συνεργοί αυτού, κάποιος Αργείος, συλληφθείς και υποβληθείς εις βασανιστήρια υπό των Τετρακοσίων κατά την ανάκρισιν, δεν απεκάλυψε κανένα ηθικόν αυτουργόν ούτε άλλο τι ωμολόγησε παρά μόνον ότι εγνώριζεν, ότι πολλοί συνήρχοντο και εις του περιπολάρχου και εις άλλας οικίας. Και επειδή ουδείς προέβη εις βίαιον μέτρον, ένεκα του φόνου τούτου, τότε πλέον και ο Θηραμένης και ο Αριστοκράτης και όσοι, είτε εκ του κύκλου αυτών των Τετρακοσίων, είτε εκτός αυτού, ήσαν της ιδίας με εκείνον γνώμης, προέβησαν τολμηρότερον ήδη εις την λήψιν αποφασιστικών μέτρων. Καθόσον και η Πελοποννησιακή μοίρα του στόλου, περιπλεύσασα τον Μαλέαν, ήλθεν από τον Λαν και ηγκυροβόλησεν εις την Επίδαυρον, οπόθεν είχε προβή εις επιδρομήν κατά της Αιγίνης. Και ο Θηραμένης υπεστήριζεν, ότι, εάν ο στόλος ούτος έπλεε κατά της Ευβοίας, δεν ήτο φυσικόν ν' ανέλθη τον Σαρωνικόν κόλπον μέχρι της Αιγίνης και απ' εκεί πάλιν να επιστρέψη, όπως αγκυροβολήση εις την Επίδαυρον, εάν δεν είχε

προσκληθή προς τον σκοπόν διά τον οποίον ανέκαθεν κατηγορεί ούτος τους άκρους ολιγαρχικούς. Ως εκ τούτου, προσέθεσε, δεν μπορούν να μένουν πλέον αδρανείς. Τέλος, αφού ηκούσθησαν πολλοί στασιαστικοί λόγοι και διετυπώθησαν διάφοροι υποψίαι, επελήφθησαν σοβαρώτερον της καταστάσεως. Καθόσον οι οπλίται, οι οποίοι εις τον Πειραιά ησχολούντο με την κατασκευήν του τείχους της Ηετιωνείας, μεταξύ των οποίων ήτον και ο Αριστοκράτης, ως ταξίαρχος την φυλής του, συνέλαβαν τον Αλεξικλέα, ο οποίος είχε διορισθή στρατηγός υπό των ολιγαρχικών και ενδιαφέρετο εξαιρετικώς διά τας πολιτικές λésχας, και τον εφυλάκισαν μέσα εις ένα σπήτι. Μετ' αυτών συνέπραξαν και άλλοι, και κάποιος Έρμων, αρχηγός των περιπόλων, αι οποίαι εστάθμευαν εις την Μουνυχίαν. Το σπουδαιότερον όμως ήτον, ότι το πλήθος των οπλιτών επιδοκίμαζε ταύτα.

Ευθύς ως ανηγγέλθησαν ταύτα εις τους Τετρακοσίους, καθ' ην ακριβώς ώραν συνεδρίαζαν εις το Βουλευτήριον, όσοι εξ αυτών απεδοκίμαζαν αυτά, ήσαν έτοιμοι να λάβουν τα όπλα και ήρχισαν απειλούντες τον Θηραμένη και τους περί αυτών. Αλλ' ούτος απέκρουσε την κατηγορίαν και προσεφέρθη να μεταβή αμέσως με αυτούς, όπως από κοινού ελευθερώσουν τον Αλεξικλέα. Και παραλαβών ένα των ομοφρόνων του στρατηγών κατήρχετο εις τον Πειραιά. Έσπευδεν, εξ άλλου, προς τα εκεί και ο Αρίσταρχος, με μερικούς νέους εκ της τάξεως των ιππέων. Ο επικρατών θόρυβος ήτο μέγας και τρομερός. Καθόσον και εις τας Αθήνας ενόμιζον ότι ο Πειραιεύς είχε καταληφθή υπό επαναστατών και ότι ο συλληφθείς στρατηγός είχε θανατωθή και εις τον Πειραιά, ότι όσον ούπω θα φθάσουν εξ Αθηνών να τους επιτεθούν. Και μόλις και μετά μεγάλης δυσκολίας καθησύχασαν και απέφυγαν την εμφύλιον σύγκρουσιν διά της επεμβάσεως των πρεσβυτέρων, οι οποίοι εμπόδιζαν τους περιτρέχοντας τας Αθήνας και οπλιζομένους, και του εκ Φαρσάλων Θουκυδίδου, προξένου των Αθηναίων, ο οποίος, ευρεθείς εκεί, έσπευδε μετά μεγάλου ζήλου εμποδίζων καθένα πού συνήντα και εξορκίζων αυτούς να μη καταστρέψουν την πατρίδα, καθ' ην στιγμήν ο εχθρός παραμονεύει τόσον πλησίον. Και ο μεν Θηραμένης, ο οποίος ήτο και αυτός στρατηγός, κατελθών εις τον Πειραιά, επετίμα τους οπλίτας, διά κραυγών τουλάχιστον. Ο Αρίσταρχος όμως και οι άλλοι αντίπαλοι του Θηραμένου εμαίνοντο κατά του πλήθους. Οι πλείστοι, εξ άλλου, των οπλιτών ουδαμώς μετέβαλαν γνώμην, αλλ' ετοιμάζοντο να επιληφθούν της κατεδαφίσεως και ηρώτων τον Θηραμένη, εάν νομίζει, ότι η οικοδομή του τείχους γίνεται με απλούν σκοπόν και αν δεν νομίζει, ότι η κατεδάφισις του είναι προτιμωτέρα. Ούτος απήντησεν, ότι αν εκείνοι νομίζουν, ότι πρέπει να κατεδαφισθή, συμφωνεί και αυτός. Ευθύς αμέσως, οι οπλίται και πολλοί εκ των κατοίκων του Πειραιώς, αναβάντες εις το τείχος, ήρχισαν να το κρημνίζουν. Ή πρόσκλησις, η οποία απηυθύνετο προς το πλήθος, ήτον ότι «όποιος προτιμά να άρχουν οι Πέντε Χιλιάδες αντί των Τετρακοσίων οφείλει να βοηθήση εις την κατεδάφισιν». Διότι απέκρυπταν εισέτι τας αληθείς προθέσεις των υπό το όνομα των Πέντε Χιλιάδων, μη λέγοντες καθαρά «όποιος προτιμά να άρχη ο λαός, διότι εφοβούντο μήπως οι Πέντε Χιλιάδες υφίστανται πραγματικώς και επομένως μήπως ομιλών κανείς, χωρίς να το γνωρίζει, προς άλλον ανήκοντα εις τους Πέντε χιλιάδας, εκτεθή εις κίνδυνον. Και διά τούτο οι Τετρακόσιοι, εάν δεν ήθελαν να υφίστανται πραγματικώς οι Πέντε Χιλιάδες, δεν ήθελαν όμως ούτε να γνωρίζη ο κόσμος, ότι δεν υφίστανται. Διότι το να καταστήσουν συμμετοχους της αρχής τόσον πολλούς εθεώρουν καθαράν δημοκρατίαν, ενώ εξ άλλου η αβεβαιότης θα εδημιούργει φόβον των μεν προς τους δε.

93. Την επομένην, οι Τετρακόσιοι, μολονότι ζωηρώς ανησυχούντες, ήρχισαν εν τούτοις συγκεντρωνόμενοι εις το Βουλευτήριον. Εξ άλλου, οι οπλίται εις τον

Πειραιά, αφού απέλυσαν τον Αλεξικλέα που είχαν συλλάβει, και κατεδάφισαν το τείχος, ήλθαν εις το παρά την Μουνυχίαν Διονυσιακόν θέατρον και αποθέσαντες τα όπλα των συνεκρότησαν συνέλευσιν, και κατόπιν ληφθείσης αποφάσεως, εβάδισαν ευθύς προς τας Αθήνας όπου εστάθμευσαν εις τον αρχαίαν ναόν των Διοσκούρων, αποθέσαντες εκεί τα όπλα των. Εκεί ήλθαν προς συνάντησίν των μερικοί απεσταλμένοι από τους Τετρακοσίους, ο! οποίοι ήρχισαν συνδιαλεγόμενοι εις προς ένα και προσπαθώντας να πείσουν όσους έβλεπαν διαλλακτικού χαρακτήρος και οι ίδιοι να μένουν ήσυχοι και τους άλλους να συγκρατούν, βεβαιώνοντας, ότι θα δημοσιευθούν τα ονόματα των Πέντε Χιλιάδων, και ότι εκ τούτων θα λαμβάνονται εκ περιτροπής οι Τετρακόσιοι, καθ' όν τρόπον εγκρίνουν οι Πέντε Χιλιάδες. Αλλ' εν τω μεταξύ συνιστών να μη προβούν εις καμμίαν ενέργειαν, η οποία ημπορεί να καταστρέψη την πόλιν ούτε να εξωθήσουν αυτήν προς τους εχθρούς. Μετά πολλούς εκατέρωθεν λόγους, το όλον πλήθος των οπλιτών κατέστη ηρεμώτερον και ήρχισαν ιδίως φοβούμενοι διά τους επαπειλούντας την όλην πολιτείαν κινδύνους. Συνεφώνησαν λοιπόν, όπως συνέλθη εις ωρισμένην ημέραν συνέλευσις του λαού εις το θέατρον του Διονύσου, διά να επιδίωξη την αποκατάστασιν της ομονοίας.

94.

Ήττα των Αθηναίων εις ναυμαχίαν προ του λιμένος της Ερετρίας

Κατά την ορισθείσαν ημέραν, ενώ οι πολίται είχαν αρχίσει ήδη συνερχόμενοι, ανηγγέλη, ότι η υπό τον Αγησανδρίδαν εκ σαράντα δύο πλοίων μοίρα του Πελοποννησιακού στόλου, προερχομένη εκ Μεγάρων, διήρχετο προ της Σαλαμίνας και καθείς από τους οπλίτας ενόμιζεν, ότι πρόκειται ακριβώς περί πραγματοποιήσεως των όσων από καιρού έλεγεν ο Θηραμένης και οι περί αυτόν, ότι δηλαδή τα πλοία ήρχοντο διά να καταλάβουν το τείχος της Ηετιωνείας, και έχαιραν διότι το είχαν ήδη κατεδαφίσει. Είναι ενδεχόμενον, ότι ο Ηγησανδρίδας περιέπλεε περί την Επίδαυρον και τα γειτονικά μέρη, συνεπεία πράγματι προηγουμένης συνεννοήσεως, είναι όμως πιθανόν και ότι τον συνεκράτει εκεί η ελπίς, ότι, ένεκα των επικρατουσών τότε εμφυλίων διαιρέσεων, ημπορούσε να επωφεληθή καταλλήλου τινός ευκαιρίας. Οπωσδήποτε, μόλις ήκουσαν την είδησιν ταύτην όλοι οι Αθηναίοι, οι δυνάμενοι να φέρουν όπλα, ήρχισαν τρέχοντες προς τον Πειραιά, καθόσον εθεώρησαν ότι των εσωτερικών των ερίδων προείχεν ο μεγαλήτερος αγών προς τους κοινούς εχθρούς, ο οποίος τους ηπειλεί πλέον, όχι μακρόθεν, αλλά προ του στομίου του ιδίου λιμένος των. Και άλλοι μεν ήρχισαν επιβαίνοντες εις τα έτοιμα ήδη πλοία, άλλοι προέβαιναν εις την καθέλκυσιν άλλων, και άλλοι έσπευδαν εις άμυναν των τειχών και του στομίου του λιμένος.

95. Η μοίρα εν τούτοις του Πελοποννησιακού στόλου, αφού έπλευσε κατά μήκος της ακτής και έκαμψε το Σούνιον, ηγκυροβόλησε μεταξύ Θορικού και Πρασιών και ακολούθως κατέπλευσεν εις Ωρωπόν. Οι Αθηναίοι έπεμψαν εσπευσμένως εις Ερέτρειαν, υπό την αρχηγίαν του Θυμοχάρους, μοίραν στόλου, τα πληρώματα του οποίου ηναγκάσθησαν να συγκροτήσουν όπως όπως από μη ησκημένους άνδρας, αφ' ενός μεν ένεκα της επικρατούσης εντός της πόλεως πολιτικής ανωμαλίας, αφ' ετέρου δε ένεκα της επιθυμίας του να σπεύσουν όσον το δυνατόν ταχύτερον εις βοήθειαν των σπουδαιότατων κήσεων των. Διότι μετά των εκ

Δεκελείας αποκλεισμόν της Αττικής, η Εύβοια ήτο το παν δι' αυτούς. Μετά την άφιξιν της μοίρας ταύτης του στόλου και την εις αυτήν προσθήκην των προηγουμένως ήδη εις την Εύβοιαν ναυλοχούντων πλοίων, η δύναμις αυτής ανήλθεν εις τριάντα εξ σκάφη. Και άμα ως μόλις ταύτα έφθασαν, ηναγκάσθησαν ευθύς αμέσως να ναυμαχήσουν. Διότι ο Αγησανδρίδας, μετά το μεσημβρινόν πρόγευμα, εξέπλευσεν από τον Ωρωπόν. Το πλάτος της θαλάσσης μεταξύ τούτου και της Ερετρίας είναι εξήντα στάδιοι. Ως εκ τούτου, όταν οι Αθηναίοι είδαν πλέουσιν κατ' αυτών την Πελοποννησιακήν μοίραν, ήρχισαν αποβιβάζοντες τα πληρώματα των, νομίζοντες ότι οι άνδρες ήσαν παρατεταγμένοι αμέσως πλησίον των πλοίων. Αλλ' ούτοι ευρίσκοντο την στιγμήν εκείνην εις τας πλέον απομακρυσμένους οικίας της Ερετρίας, προς προμήθειαν τροφίμων διά το πρόγευμα των. Διότι εκ προνοίας των Ερετριέων δεν ευρίσκετο εις την αγοράν τίποτε προς πώλησιν, ακριβώς διά να επιβραδυνθή η επιβίβασις των πληρωμάτων και προφθάσουν οι Πελοποννήσιοι να επιτεθούν και αναγκάσουν ούτω τους Αθηναίους να εκπλεύσουν προς αντιμετώπισιν αυτών όπως όπως. Ή κατάλληλος, άλλωστε, στιγμή διά τον έκπλουν εγνωστοποιήθη εις τον Ωρωπόν διά της υψώσεως σήματος εξ Ερετρίας. Ούτως απροετοίμαστοι εκπλεύσαντες οι Αθηναίοι και ναυμαχήσαντες προ του λιμένος της Ερετρίας, κατώρθωσαν μολαταύτα να ανθέξουν επί τινα χρόνον, έπειτα όμως, τραπέντες εις φυγήν, κατεδιώχθησαν μέχρι της ξηράς. Ατυχεστέροι όλων υπήρξαν όσοι εξ αυτών κατέφυγαν εις την πόλιν της Ερετρίας, θεωρούντες αυτήν φιλικήν, καθόσον οι κάτοικοι εφόνευσαν αυτούς. Αλλ' όσοι κατέφυγαν εις το οχύρωμα της Ερετρίας, το οποίον κατείχετο υπ' αυτών των Αθηναίων, εσώθησαν, καθώς και τα πληρώματα των πλοίων, τα οποία έφθασαν εις την Χαλκίδα. Οι Πελοποννήσιοι, κυριεύσαντες είκοσι δύο πλοία, και άλλους μεν εκ των πληρωμάτων αυτών φονεύσαντες, άλλους δε συλλαβόντες ζώντας, έστησαν τρόπαιον. Ολίγον μετά ταύτα, αφού απέσπασαν από τους Αθηναίους ολόκληρον την Εύβοιαν, πλην του Ωρεού, τον οποίον κατείχαν ούτοι, ήρχισαν ρυθμίζοντες τα της διοικήσεως αυτής.

96. Μόλις ήλθεν εις Αθήνας η είδησις των γεγονότων τούτων της Ευβοίας, οι κάτοικοι κατελήφθησαν από μεγαλύτερον παρά ποτέ άλλοτε πανικόν. Ούτε αυτή η καταστροφή της Σικελικής εκστρατείας, όσον φοβερά και αν εθεωρήθη τότε, ούτε άλλο ποτέ τίποτε κατεπτόησεν αυτούς τόσον πολύ. Και πώς ήτο τωόντι δυνατόν να μη αποθαρρυνθούν, όταν ο στρατός της Σάμου είχεν επαναστατήσει, και ούτε πλοία, αλλ' ούτε πληρώματα υπήρχαν, και η πόλις εμαστίζετο υπό εμφυλίων ερίδων και δεν εγνώριζαν μήπως από στιγμής εις στιγμήν εκραγή εμφύλιος πόλεμος, και ως κορύφωμα όλων επήλθε τόσον μεγάλη συμφορά, συνεπεία της οποίας έχασαν τόσα πλοία, και το σπουδαιότερον, την Εύβοιαν, από την οποίαν εφορίζοντο περισσοτέρας ωφελείας παρά από αυτήν την Αττικήν. Εκείνο όμως, το οποίον περισσότερο και αμεσώτερον τους ανησύχει, ήτον ο φόβος μήπως ο εχθρός, νικητής ήδη, τολμήση να επιτεθή κατ' ευθείαν εναντίον των, πλέον κατά του Πειραιώς, στερουμένου ναυτικής δυνάμεως προς άμυναν. Ενόμιζαν μάλιστα ότι ο εχθρός φθάνει εκεί από στιγμής εις στιγμήν, πράγμα το οποίον και θα κατώρθωναν ευκόλως, εάν ήσαν τολμηρότεροι. Διά της παραμονής των προς ενέργειαν αποκλεισμού, και τας διαιρέσεις εντός της πόλεως θα επέτειναν, και τον στόλον θα εξηνάγκαζαν, καίτοι εχθρόν της ολιγαρχίας να έλθη εκ των παραλίων της Ιωνίας προς βοήθειαν των ιδίων των συγγενών και ολοκλήρου της πόλεως, οπότε όχι μόνον ο Ελλήσποντος θα περιήρχετο εις την εξουσίαν των, αλλά και η Ιωνία και αι νήσοι και ούτως ειπείν ολό

Πανικός εν Αθήναις εκ

της ήττης

κλήρος η επικράτεια της Αθηναϊκής ηγεμονίας. Αλλ' όχι μόνον εις την περίστασιν αυτήν, αλλά και εις πολλές άλλας απεδείχθησαν οι Λακεδαιμόνιοι χρησιμώτατοι διά τους Αθηναίους εχθροί. Διότι η μεγίστη διαφορά του χαρακτήρος των δύο λαών, των οποίων ο μὲν είναι ταχύς, ο δε βραδύς, ο εις αποφασιστικός, ο άλλος άτολμος, παρέσχε μεγίστην υπηρεσίαν εις τους Αθηναίους, προ πάντων καθόσον η ηγεμονία αυτών ήτο ναυτική. Τούτο, άλλωστε, απέδειξαν και οι Συρακούσιοι, οι οποίοι ως εκ του ότι τους ωμοίαζαν κατά τον χαρακτήρα περισσότερον όλων των άλλων, επολέμησαν αυτούς και πολύ καλλίτερα όλων των άλλων.

97.

Πολιτειακή μεταβολή εν Αθήναις. Απόφασις να συνεχισθή 6 πόλεμος

Παρ' όλην εν τούτοις την εκ της ειδήσεως ταύτης προξηνηθείσαν κατάπληξιν, οι Αθηναίοι κατώρθωσαν να εξοπλίσουν είκοσι πλοία και συνεκάλεσαν αμέσως, διά πρώτην φοράν μετά την εγκατάστασιν της ολιγαρχίας, συνέλευσιν του λαού, εις την θέσιν όπου συνειθίζετο να συνέρχεται αύτη και προηγουμένως, και η οποία ονομάζεται Πνύξ. Κατ' αυτήν κατήργησαν τους Τετρακοσίους και εψήφισαν ν' ανατεθή η κυβέρνησις εις τους Πέντε Χιλιάδες, εις τους οποίους θα περιλαμβάνοντο και όσοι ημπορούσαν εξ ιδίων να προμηθευθούν πλήρη τον οπλισμόν των. Συγχρόνως απεφάσισαν, ότι κανείς από τους ασκούντας δημοσίαν υπηρεσίαν δεν θα λαμβάνη μισθόν. Ο παραβάτης της απαγορεύσεως ταύτης εκηρύττετο κατάρατος. Μετά την πρώτην ταύτην, συνεκλήθησαν ακολούθως και άλλαι συνελεύσεις του λαού εις την Πνύκα, κατά τας οποίας διώρισαν τους νομοθέτας και εψήφισαν όλα τα άλλα αναγκαία διά την οργάνωσιν της πολιτείας μέτρα. Και κατά την πρώτην περίοδον, η οποία επηκολούθησε τα μέτρα ταύτα, οι Αθηναίοι είχαν αναμφισβητήτως το άριστον επί των ήμερων μου πολίτευμα. Διότι έγινε τότε η προσήκουσα ανάμιξις δημοκρατίας και ολιγαρχίας και το νέον τούτο πολίτευμα επέτρεψε διά πρώτην φοράν εις την πόλιν ν' ανορθωθή πάλιν μετά την ολεθρίαν κατάστασιν, εις την οποίαν είχε καταπέσει. Εψήφισαν συγχρόνως άδειαν επιστροφής και διά τον Αλκιβιάδην και δι' άλλους συγχρόνως εξορίστους και στείλαντες απεσταλμένους προς αυτόν και τον στρατόν της Σάμου, τους προσεκάλουν να επιληφθούν δραστηρίως της διεξαγωγής του πολέμου.

98.

Η Οινόη καταλαμβάνεται υπό των Βοιωτών

Ευθύς μετά την έναρξιν της νέας ταύτης πολιτειακής μεταβολής, ο Πείσανδρος, ο Αλεξικλής και οι κυριώτεροι ολιγαρχικοί, διέφυγαν λαθραίως εις την Δεκέλειαν. Μόνος εξ αυτών ο Αρίσταρχος, ο οποίος ήτο εις από τους στρατηγούς, παραλαβών μερικούς από τους πλέον βαρβάρους τοξότας, διηυθύνθη εσπευσμένως προς την

Οινόην, Αθηναϊκόν φρούριον, παρά τα σύνορα της Βοιωτίας. Το φρούριον τούτο επολιόρκουν τότε, δι' ίδιον λογαριασμόν, οι Κορίνθιοι, ζητήσαντες και την βοήθειαν των Βοιωτών, διά τον λόγον, ότι ήθελαν να εκδικηθούν την φρουράν αυτού, η οποία είχε φονεύσει μερικούς ιδικούς των, επιστρέφοντας εκ Δεκελείας. Συνεννοηθείς με τους πολιορκητάς, ο Αρίσταρχος ηπάτησε την φρουράν της Οινόης, διαβεβαιώνων ότι η κυβέρνησις των Αθηνών είχε συνομολογήσει ειρήνην προς τους Λακεδαιμονίους, ρυθμίζουσιν και τα άλλα ζητήματα, και σύμφωνα με ένα εκ των όρων αυτής έπρεπε να παραδώσουν το φρούριον εις τους Βοιωτούς. Η φρουρά, πιστεύσασα τον Αρίσταρχον ως στρατηγόν, και διατελούσα ως εκ της πολιορκίας εις πλήρη άγνοϊαν των γινομένων, εξεκένωσε το φρούριον, κατόπιν ανακωχής. Κατά τοιούτον τρόπον η Οινόη, μετά την εκκένωσιν της, κατελήφθη υπό των Βοιωτών, ενώ εις την ολιγαρχίαν και τους εμφυλίους σπαραγμούς των Αθηνών ετέθη τέρμα.

99.

**Ο Πελοποννησιακός
στόλος πλέει εκ
Μιλήτου προς τον
Ελλάσποντον, ο δε
Αθηναϊκός αποπλέει εκ
Σάμου προς
συνάντησιν αυτού**

Κατά την αυτήν περίπου εποχήν του θέρους τούτου, επειδή οι Πελοποννήσιοι εις την Μίλητον έβλεπαν, ότι κανείς δεν έδιδεν εις αυτούς την διατροφήν, την οποίαν ο Τισσαφέρνης είχε παραγγείλει, ως ήδη ελέχθη, να δίδεται, ότι ούτε ο Φοινικικός στόλος είχαν έλθει ακόμη, ούτε ο Τισσαφέρνης, ότι ο μετά τούτου συναποσταλείς Φίλιππος, καθώς και ο Στταρτιάτης Ιπποκράτης, ο οποίος ευρίσκετο εις την Φάσιλιν, είχαν ποιήσει τον ναύαρχον Μίνδαρον, ότι και ο στόλος δεν θα έλθη και η συμπεριφορά του Τισσαφέρνους ήτο καθ' όλα ανειλικρινής, και επί πλέον ανήγγελλαν ότι ο Φαρνάβαζος τους προσεκάλει, υποσχόμενος όπως ο Τισσαφέρνης, εάν εξασφάλιση την βοήθειαν του Πελοποννησιακού στόλου, ν' αττοσπάση και αυτός από τους Αθηναίους τας υπολειπομένας ακόμη Ελληνικάς πόλεις της σατραπείας του, προσδοκών εκ της αποστασίας αυτής να ωφεληθή και ο ίδιος. Τότε πλέον ο Μίνδαρος, κατόπιν παραγγέλματος δοθέντος αιφνιδίως, διά να διαφύγη την προσοχήν των εν Σάμω Αθηναίων, εξέπλευσεν εκ της Μιλήτου εις αρίστην τάξιν, επί κεφαλής στόλου εξ εβδομήντα τριών πλοίων, πλέων προς τον Ελλάσποντον, όπου προηγουμένως, κατά την διάρκειαν του ιδίου θέρους, είχε καταπλεύσει μοίρα στόλου δέκα εξ πλοίων, η οποία επέδραμε μέρος της Χερσονήσου (της Καλλιπόλεως). Καταληφθείς όμως υπό τρικυμίας, ηναγκάσθη να προσορμισθή εις την Ίκαρον, και αφού παρέμεινεν εκεί πέντε ή εξ ημέρας, ένεκα της κακοκαιρίας, κατέπλευσεν εις την Χίον.

100. Όταν ο Θράσυλλος έμαθε τον εκ της Μιλήτου έκπλουν του Μινδάρου, απέπλευσε και αυτός αμέσως εκ Σάμου, επί κεφαλής πενήντα πέντε πλοίων, σπεύδων να προλάβη την είσοδον του εχθρικού στόλου εις τον Ελλάσποντον. Αλλά μαθών, ότι ούτος ευρίσκετο εις την Χίον και νομίσας ότι θα κατορθώση να μη τον αφήση να διαφύγη απ' εκεί απαρατήρητος, ετοποθέτησε προς τον σκοπόν τούτον φρουράν και εις την Λέσβον και εις την απέναντι Μικρασιατικήν ακτήν, διά να επιτηρούν τας

κινήσεις του. Ο ίδιος, πλεύσας κατά μήκος της ακτής εις την Μήθυμναν, διέταξε την ετοιμασίαν κριθάλευρου και όλων των αναγκαίων τροφίμων, όπως, εάν παραταθή η εκεί παραμονή του Μινδάρου, χρησιμοποίηση την Λέσβον ως ορμητήριο των κατά της Χίου επιχειρήσεων του. Ήθελε, συγχρόνως, επειδή η Έρεσός είχε αποστατήσει, αποσχισθείσα από την λοιπήν Λέσβον, να πλεύση εναντίον της και την κυρίευσεν, εάν ημπορέσει. Καθόσον μερικοί από τους επιφανεστάτους Μυθημναίους εξόριστους είχαν φέρει από την Κύμην πενήντα περίπου οπλίτας οπαδούς των, εκτός άλλων μισθοφόρων εκ Μικρασίας, του όλου αυτών αριθμού ανελθόντος εις τριακοσίους περίπου. Με την δύναμιν αυτήν, της οποίας την αρχηγίαν ανέλαβεν ο Θηβαίος Ανάξαρχος, λόγω της κοινότητος της καταγωγής, επετέθησαν πρώτον κατά της Μηθύμνης. Αλλ' επειδή η απόπειρα των απεκρούσθη ως εκ της εγκαίρου αφίξεως της Αθηναϊκής φρουράς εκ Μυτιλήνης, ήτις, εξελθούσα μετά τούτο των τειχών συνήψε μάχην, διά της οποίας και πάλιν τους απώθησεν, ήλθαν διά της ορεινής οδού εις την Έρεσον, την οποίαν έπεισαν να επαναστατήσῃ. Εκεί λοιπόν έπλευσε με όλον του τον στόλον ο Θρά συλλος, προτιθέμενος να επιτεθή κατά της πόλεως. Αλλ' εύρε φθάσαντα προηγουμένως εκεί τον Θρασύβουλον, ο οποίος είχε έλθει από την Σάμον επί κεφαλής πέντε πλοίων, ευθύς ως ανηγγέλθη εις αυτούς η εις Λέσβον διάβασις των περί ων ο λόγος εξορίστων. Μη προλαβών όμως την έκρηξιν του κινήματος, ηρκέσθη ν' αγκυροβολήσῃ προ της πόλεως. Εκεί επίσης προσήλθαν και δύο πλοία, επιστρέφοντα εκ του Ελλησπόντου εις τα ίδια, και πέντε Μηθυμναϊκά. Ή όλη δύναμις του στόλου ανήλθεν εις εξήντα επτά πλοία, με τους πεζοναύτας των οποίων και χρησιμοποιούντες πολιορκητικάς μηχανάς και κάθε άλλο μέσον ετοιμάζοντο, να καταλάβουν, ει δυνατόν, την Έρεσον εξ εφόδου.

101. Εν τω μεταξύ, ο υπό τον Μίνδαρον Πελοποννησιακός στόλος εις την Χίον, αφού έμεινεν εκεί δύο ημέρας προς παραλαβήν τροφών, έκαστος δε των ανδρών έλαβε παρά των Χίων τρεις Χιακάς τεσσαρακοστός (Σημ. πιθανώς το 40όν του χρυσού στατήρος), απέπλευσαν την τρίτην ημέραν εσπευσμένως εκ της Χίου, όχι προς την διεύθυνσιν της ανοικτής θαλάσσης, (και τούτο εκ φόβου μήπως συναντηθούν με τον προ της Έρεσού Αθηναϊκόν στόλον), αλλά με κατεύθυνσιν προς βορράν, έχοντες την Λέσβον αριστερά. Και αφού προσήγγισαν εις τον λιμένα των Καρτερείων, οι οποίοι ανήκαν εις το κράτος της Φώκαιας, όπου επρογευμάτισαν, και έπλευσαν έπειτα κατά μήκος του εδάφους της Κύμης, εδείπνησαν μέρος μεν εις τας Αργινούσας νήσους, μέρος δε επί της απέναντι της Μυτιλήνης Μικρασιατικής ακτής. Εκείθεν ανεχώρησαν πάλιν πολύ πριν να εξημέρωσῃ, πλέοντες κατά μήκος της ακτής. Φθάσαντες εις Αρματούντα, απέναντι ακριβώς της Μηθύμνης, επί της Μικρασιατικής ακτής, αφού δ' επρογευμάτισαν εσπευσμένως, συνέχισαν τον παρά την ακτήν πλουν των. Και αφού διήλθαν προ του Λεκτού, της Λαρίσης, της Αμαξιτού, και των άλλων πλησιοχώρων μερών, έφθασαν προ του μεσονυκτίου εις το Ροίτειον, το οποίον ευρίσκεται ήδη εις τον Ελλησπόντον. Μερικά μάλιστα εκ των πλοίων του στόλου κατέπλευσαν εις το Σίγειον και εις άλλα πλησιόχωρα μέρη.

102. Αλλ' η εκ δέκα οκτώ πλοίων Αθηναϊκή μοίρα στόλου, η οποία εστάθμευεν εις την Σηστόν, πληροφορήθη και δι' οπτικού τηλεγράφου και από την αιφνιδίαν εμφάνισιν πολλών πυρών επί του εχθρικού εδάφους, ότι ο Πελοποννησιακός στόλος εισέπλεεν εις τον Ελλησπόντον. Ως εκ τούτου, διαρκούσης της ίδιας νυκτός, πλέοντες όσον το δυνατόν εγγύτερον της ακτής της Χερσονήσου, διηυθύνοντο προς τον Ελαιούντα, επιδιώκοντες να εξέλθουν εις το ανοικτόν πέλαγος. Και διέφυγαν μεν την προσοχήν των δέκα εξ Πελοποννησιακών πλοίων, τα όποια εστάθμευαν εις την Άβυδον, μολονότι είχε συστηθή εις αυτά υπό του προσεγγίζοντος υπό τον Μίνδαρον

φιλικού στόλου να επιτηρούν τας κινήσεις των, μήπως θελήσουν να εκπλεύσουν. Τον στόλον όμως του Μινδάρου, ο οποίος τους αντελήφθη κατά τα εξημερώματα και έσπευσεν ευθύς εις καταδίωξιν των, δεν κατώρθωσαν να διαφύγουν όλα τα Αθηναϊκά πλοία, αλλά τα περισσότερα μεν εσώθησαν, καταφυγόντα εις την Ίμβρον και την Λήμνον, τέσσαρα όμως, τα οποία έπλεαν τελευταία, κατέφθασεν ο Πελοποννησιακός στόλος, πλησίον του Ελαιούντος. Εν εξ αυτών, το οποίον εξώκειλε πλησίον του ναού του Πρωτεσίλαου, συνέλαβαν οι Πελοποννήσιοι με όλον το πλήρωμα του. Δύο άλλα εκυρίευσαν κενά πληρωμάτων και το τέταρτον, εγκαταλειφθέν επίσης υπό του πληρώματος του, έκαυσαν πλησίον της Ίμβρου.

103. Κατόπιν τούτου, ο στόλος του Μινδάρου, ενωθείς και με την μοίραν της Αβύδου, και έχων ήδη δύναμιν ογδοήντα εξ πλοίων, απέκλεισε, κατά την ημέραν αυτήν, τον Ελαιούντα, επειδή όμως η πόλις ηρνείτο να παραδοθή, απέπλευσαν εις την Αβυδον.

Οι Αθηναίοι, οι οποίοι δεν έλαβον καμμίαν είδησιν από τους σκοπούς πού είχαν τοποθετήσει, και δεν εφαντάζοντο, ότι μπορούσαν να μη αντιληφθούν τον κατά μήκος της ακτής πλουν του εχθρικού στόλου, αλλ' εξηκολούθουν με την ησυχίαν των ασχολούμενοι εις επιθέσεις κατά του τείχους της Ερέσου, ευθύς ως αντελήφθησαν την πλάνην των, εγκατέλειψαν την Έρεσον και έπλευσαν μετά πάσης ταχύτητος προς υπεράσπισιν του Ελλησπόντου. Συναντήσαντες δε δύο Πελοποννησιακά πλοία, τα οποία, κατά την μνημονευθείσαν προ μικρού καταδίωξιν της Αθηναϊκής μοίρας, είχαν παρασυρθή υπό της τόλμης των πολύ προς το ανοικτόν πέλαγος, συνέλαβαν αυτά και κατέπλευσαν την επιούσαν εις Ελαιούντα. Εκεί, αφού ηγκυροβόλησαν, προσήλθαν προς αυτούς τα εκ της Ίμβρου καταφυγόντα πλοία, και ησχολήθησαν επί πέντε ημέρας παρασκευαζόμενοι διά την επικειμένην ναυμαχίαν, η οποία διεξήχθη κατά τον έξης τρόπον.

104.

Ναυμαχία παρά την Αβυδον. Ήττα των Σπαρτιατών

Ο Αθηναϊκός στόλος, τεταγμένος εις γραμμίν παραγωγής, έπλεε πλησιέστατα της ακτής προς την διεύθυνσιν της Σηστού. Οι Πελοποννήσιοι, εξ άλλου, αντιληφθέντες αυτόν, εξέπλευσαν και αυτοί εκ της Αβύδου, κατά διεύθυνσιν αντίθετον. Ευθύς ως αντελήφθησαν την επικειμένην ναυμαχίαν, ο μεν Αθηναϊκός στόλος, έχων δύναμιν εβδομήντα εξ πλοίων, εξέτεινε την γραμμίν της παρατάξεως του κατά μήκος της ακτής της Χερσονήσου από του Ιδάκου μέχρι των Αρριανών, ο δε Πελοποννησιακός, έχων δύναμιν ογδοήντα εξ πλοίων, από της Αβύδου μέχρι του Δαρδάνου. Το δεξιόν κέρας των Πελοποννησίων κατείχαν οι Συρακούσιοι, το αριστερόν ο Μίνδαρος αυτός, με τα ευκινήτοτερα πλοία του στόλου. Το αριστερόν των Αθηναίων διώκει ο Θράσυλλος, το δεξιόν ο Θρασύβουλος. Οι λοιποί στρατηγοί ετάχθησαν έκαστος εις την ορισθείσαν δι' αυτόν θέσιν. Οι Πελοποννήσιοι εβιάζοντο να επιτεθούν πρώτοι, και διά μεν της αριστεράς των πτερύγων να υπερφαλαγγίσουν το δεξιόν κέρας των Αθηναίων, και αποκόψουν εις αυτό, εάν μπορούσαν, τον προς την ανοικτήν θάλασσαν έκπλουν, ν' απωθήσουν δε συγχρόνως το κέντρον της εχθρικής παρατάξεως προς την ξηράν, από την οποίαν ολίγον απείχεν. Αλλ' οι Αθηναίοι,

αντιληφθέντες τούτο, επεζέτειναν το δεξιόν κέρας των, του οποίου την εις την ανοικτήν θάλασσαν έξοδον επεζήτει ν' αποκόψη ο εχθρός, και επρόλαβαν την υπερφαλάγγισιν. Επειδή όμως το αριστερόν των είχεν ήδη κάμψει το ακρωτήριο, το καλούμενον Κυνός Σήμα, αποτέλεσμα τούτου υπήρξεν, ότι το κέντρον της παρατάξεως των ήρχισε να εξασθενή και τ' αποτελούντα αυτό πλοία ν' απέχουν πολύ το εν του άλλου, τόσον μάλλον, καθόσον εμειονέκτουν υπό έποψιν αριθμού πλοίων και η παραλία περί το Κυνός Σήμα προέχει εις οξείαν γωνίαν, εις τρόπον ώστε δεν ήτο δυνατόν να βλέπουν τι εγίνετο πέραν του ακρωτηρίου τούτου.

105. Επιπεσόντες επομένως οι Πελοποννήσιοι κατά του Αθηναϊκού κέντρου, απόθησαν τα πλοία αυτού εις την ξηράν και υπερτερήσαντες σημαντικώς κατά την μάχην, απεβιβάσθησαν, όπως καταδιώξουν και εκεί τον εχθρόν. Προς βοήθειαν του κέντρου, ούτε ο Θρασύβουλος ηδύνατο να έλθη εκ του δεξιού, ένεκα του πλήθους των πλοίων, τα οποία επέζαν αυτόν διά των επιθέσεων των, ούτε ο Θράσυλλος εκ του αριστερού, διότι το ακρωτήριο εμπόδιζε την θέαν και διότι συγχρόνως τα πλοία των Συρακουσίων και των άλλων όσοι ήσαν απέναντί του, ισάριθμα προς τα ιδικά του, τον συνεκράτουν. Αλλ' επί τέλους μέρος της παρατάξεως των Πελοποννησίων ήρχισε να περιπίπτει εις αταξίαν λόγω του ότι ήρχισαν να καταδιώκουν άνευ προφυλάξεως άλλοι το εν και άλλοι το άλλο εχθρικόν πλοίο, ένεκα της εμπιστοσύνης, την οποίαν τους ενέπνεεν η νίκη των κατά του κέντρου. Αντιληφθείς τούτο ο Θρασύβουλος, έπαυσεν επεκτείνων την παράταξιν του, και στρέψας αμέσως μέτωπον προς τον εχθρόν, επετέθη κατά του απέναντι του μέρους της εχθρικής παρατάξεως και την ηνάγκασεν εις εσπευσμένην υποχώρησιν. Έπειτα, επιτεθείς κατά του μέρους της εχθρικής παρατάξεως, το οποίον είχε νικήσει εις το κέντρον, επροξένησεν εις τα διεσπαρμένα πλοία του σοβαράς βλάβας, και ενέβαλε τα πλείστα εξ αυτών εις πανικό, ούτως ώστε ετράπησαν εις φυγήν, χωρίς αντίστασιν. Και οι Συρακούσιοι, άλλωστε, κατά την στιγμήν ακριβώς αυτήν, είχαν ενδώσει απέναντι της υπό τον Θράσυλλον πτέρυγος του Αθηναϊκού στόλου και ετράπησαν έτι μάλλον εις φυγήν, όταν είδαν και τους άλλους φεύγοντας.

106. Μετά την εις φυγήν τροπήν, το πλείστον των Πελοποννησιακών πλοίων κατέφυγαν προς τον Πύδιον ποταμόν το πρώτον, και έπειτα εις την Άβυδον. Οι Αθηναίοι εκυρίευσαν ολίγα πλοία, διότι ένεκα της στενότητος του Ελλησπόντου, ο εχθρός ηδύνατο εις μικράν απόστασιν να εύρη τόπον καταφυγής. Αλλ' η νίκη, την οποίαν κατήγαγαν κατά την ναυμαχίαν ταύτην, υπήρξεν επικαιροτάτη. Διότι, ενώ τελευταίον εφοβούντο τον Πελοποννησιακόν στόλον, ένεκα των επανειλημμένων μικρών αποτυχιών των και της μεγάλης καταστροφής των της Σικελίας, έπαυσαν του λοιπού να μέμφονται ζωηρώς εαυτούς, ή να νομίζουν, ότι οι εχθροί των αξίζουν μεγάλα πράγματα κατά θάλασσαν. Συνέλαβαν, εν τούτοις, εκ των εχθρικών πλοίων οκτώ Χιακά, πέντε των Κορινθίων, δύο των Αμπρακιωτών, δύο των Βοιωτών, και ανά εν των Λευκαδίων, των Λακεδαιμονίων, των Συρακουσίων και των Πελληγνέων. Οι ίδιοι, εξ άλλου, έχασαν δέκα πέντε πλοία. Αφού δ' έστησαν τρόπαιον εις το ακρωτήριο Κυνός Σήμα, συνέλεξαν τα ναύαγια και επέτρεψαν εις τους εχθρούς να παραλάβουν τους νεκρούς των, χορηγήσαντες βραχείαν προς τούτο ανακωχήν, απέστειλαν και εις τας Αθήνας τριήρη, φέρουσας την αγγελίαν της νίκης. Μετά την άφιξιν της τριήρεως, και το άκουσμα τόσον ανελπίστου επιτυχίας, μετά την καταστροφήν πού έπαθαν προσφάτως και εις την Εύβοιαν και κατά την διάρκειαν των εμφυλίων σπαραγμών, οι Αθηναίοι και πολύ θάρρος ανέλαβαν και ενόμισαν, ότι ήμπορούσαν ακόμη να νικήσουν, εάν επιληφθούν μετά ζήλου της καταστάσεως.

107.

**Νίκη των Αθηναίων
έξω του Αρπαγίου**

Οι Αθηναίοι, αφού προέβησαν εσπευσμένως εις τας αναγκαίας επισκευάς των πλοίων των, εξέπλευσαν την τετάρτην μετά την ναυμαχίαν ημέραν εκ της Σηστού, διευθυνόμενοι κατά της Κυζίκου, η οποία είχεν αποστατήσει. Έξωθεν του Αρπαγίου και του Πριάπου, αντελήφθησαν αγκυροβολημένα τα οκτώ Πελοποννησιακά πλοία της μοίρας του Βυζαντίου, επετέθησαν κατ' αυτών και τα εκυρίευσαν, αφού ενίκησαν κατόπιν μάχης τους προσδραμόντας εκ της ξηράς προς υπεράσπισιν αυτών. Φθάσαντες ακολούθως εις την Κύζικον, ανέκτησαν αυτήν, ατείχιστον ούσαν, και της επέβαλαν την πληρωμήν πολεμικού προστίμου. Αλλ' εν τω μεταξύ, έπλευσαν και οι Πελοποννήσιοι εκ της Αβύδου κατά του Ελαιούντος, όπου ανέκτησαν όσα εκ των κυριευθέντων πλοίων των ήσαν εις καλήν κατάστασιν (ενώ τα λοιπά εκάησαν από τους Ελαιουσίους), και έπεμψαν τον Ιπποκράτη και τον Επικλέα εις Εύβοιαν, διά να φέρουν τα εκεί ευρισκόμενα πλοία.

108.

**Ο Αλκιβιάδης
ανακοινοί εις τους
Αθηναίους της Σάμου
ότι ο Τισσαφέρνης δεν
πρόσκειται εις τους
Σπαρτιάτας**

Κατά την ιδίαν εποχήν, κατέπλευσε και ο Αλκιβιάδης, επί κεφαλής των δέκα τριών πλοίων, εις την Σάμον, επιστρέφων από το μέχρι Καύνου και Φασήλιδος ταξείδιον και ανήγγειλε και ότι επέτυχε να επιστρέψη ο Φοινικικός στόλος εις τα ίδια και επομένως να μη έλθη εις βοήθειαν των Πελοποννησίων και ότι εξησφάλισε την υπέρ των Αθηναίων φιλίαν του Τισσαφέρνους περισσότερον από πριν. Ακολούθως, εξοπλίσας εννέα πλοία επί πλέον των όσων ήδη είχεν, εισέπραξε πολλά χρήματα από τους Αλικαρνασσεείς και ωχύρωσε την Κων. Μεθ' ο διορίσας διοικητήν της Κω, επέστρεψεν εις την Σάμον, προσεγγίζοντας ήδη του φθινοπώρου.

Ο

**Δολοφονική ενέργεια
Πέρσου υπάρχου κατά
Δηλίων στρατιωτών
παρά την Άντανδρον**

Τισσαφέρνης, εξ άλλου, όταν έμαθεν, ότι ο Πελοποννησιακός στόλος είχε καταπλεύσει εκ της Μιλήτου εις τον Ελλήσποντον, εξεκίνησεν από την Άσπενδον, διευθυνόμενος προς την Ιωνίαν. Αλλ' ενώ οι Πελοποννήσιοι ευρίσκοντο εις τον Ελλήσποντον, οι Αντάνδριοι, οι οποίοι είναι Αιολείς, έφεραν από την Άβυδον μερικούς οπλίτας διά του όρους της Ίδης και τους εισήγαγαν εντός της πόλεως των,

καθόσον επιέζοντο υπό του Πέρσου Αρσάκου, υπάρχου του Τισσαφέρνους. Ο Αρσάκης αυτός προφασιζόμενος έχθραν εναντίον εχθρού, τον οποίον δεν ωνόμαζε, προσεκάλεσε να τον συνοδεύσουν εις την κατ' αυτού εκστρατείαν μερικούς από τους καλλιτέρους στρατιώτας των Δηλίων, όσοι είχαν εγκατασταθή εις το Αδραμύτιον, μετά την υπό των Αθηναίων εκτόπισιν των εκ της Δήλου, κατά την εποχήν του καθαρμοῦ της νήσου. Τούτους ωδήγησεν ἔξω της πόλεως ως φίλους και συμμάχους, δήθεν, και περιμείνας την ὥραν, κατά την οποίαν οὔτοι επρογευμάτιζαν, τους περιεκύκλωσε με τους άνδρας του και τους εφόνευσε, βάλλων κατ' αυτών βροχὴν ακοντίων. Ἐνεκα του κακουργήματος λοιπόν τούτου, εφοβούντο οι Αντάνδριοι μήπως αποπειραθῇ και κατ' αυτών ανάλογον τινα βιαιοπραγίαν. Και επειδὴ επέβαλεν εις αυτούς επί πλέον αφόρητα βάρη, ἐξεδίωξαν την φρουράν αυτού εκ της ακροπόλεως των.

109.

**Ο Τισσαφέρνης
αποφασίζει να μεταβῇ
εις Ελλήσποντον, διὰ
να δικαιολόγησιν την
στάσιν του ἐναντι των
Πελοποννησίων**

Ο Τισσαφέρνης, αντιληφθεὶς ὅτι και το νέον τούτο πλήγμα ἦτον ἔργον των Πελοποννησίων, ὅπως και το της Μιλήτου και της Κνίδου (διότι και εκ της τελευταίας ταύτης πόλεως εἶχεν ἐκδιωχθῇ η φρουρά του), νομίζων δ' ὡς εκ τούτου, ὅτι εἶχε χάσει εντελῶς την ἐκτίμησιν των και φοβηθεὶς περαιτέρω ζημίας εκ της εχθρότητας των, ἀλλὰ και δυσφορῶν συγχρόνως, διότι ο Φαρνάβαζος, εξασφαλίσας ἤδη τας υπηρεσίας των, ἦτο ἐνδεχόμενον να εξασφαλίσῃ, διὰ μικροτέρας δαπάνης και εις ολιγώτερον διάστημα χρόνου, μεγαλητέρας ἀπὸ τας ιδικάς του επιτυχίας εις τας επιχειρήσεις του ἐναντίον των [ἀπὸ τας ιδικάς του] Αθηναίων, ἀπεφάσισε να ἔλθῃ πρὸς τους Πελοποννησίους εις τον Ελλήσποντον, ὅπως παραπονεθῇ διὰ τα γεγονότα της Αντάνδρου και δικαιολογηθῇ ὅσον ἤμπορούσε καλλίτερα και διὰ το ζήτημα του Φοινικικοῦ στόλου και διὰ τας ἄλλας ἐναντίον του κατηγορίας. Και πρῶτον μεν ἦλθεν εις την Ἐφεσον, ὅπου προσέφερε θυσίαν εις την Αρτέμιδα.

Τ Ε Λ Ο Σ